Inventarisatie verrijkte schooldag

Michiel van der Grinten, Sjerp van der Ploeg en Laurens Steerneman (Oberon)
Loes van Druten, Tessa Jenniskens en Daniëlle van Helvoirt (KBA Nijmegen)
Marianne Boogaard en Annemiek Veen (Kohnstamm Instituut)

KBA Nijmegen
KOHNSTAMM INSTITUUT
Oberon onderzoek | advies

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 5

1 Inleiding 11

Deelstudie A: Landelijk onderzoek verrijkte schooldag 14

1 Inleiding deelrapport A 15
1.1 Focus van de deelstudie 15
1.2 Onderzoeksvragen 15
2 Aanpak van inventarisatie 17
2.1 Doelgroep 17
2.2 Aanpak 17
2.3 Vragenlijst 18
2.4 Respons 19
3 Opbrengsten 23
3.1 Aanbod in de regio's 23
3.2 Bekostiging programma's 25
3.3 Inhoud programma's 29
3.4 Doelgroep 35
3.5 Samenwerking binnen de programma's 39
3.6 Ervaringen met de programma's 44
4 Conclusies 47
Bijlage 1- Vragenlijst Inventarisatie schooldag verrijkende programma's – scholen S&O subsidie 50
Bijlage 2- Vragenlijst Inventarisatie schooldag verrijkende programma's – scholen geen S&O subsidie68

Deelstudie B: Lokale kennis en onderzoek 86

1 Inventarisatie van lopend onderzoek rond het programma 'School en omgeving' 87
1.1 Focus van de deelstudie 87
1.2 Onderzoeksvragen 87
2 Methode/Aanpak van de inventarisatie 88
2.1 Deskresearch 88
2.2 Analyse van de projectbeschrijvingen in de database 'voorlopers' 89
2.3 Contacten met de coalities 89
2.4 Interviews met contactpersonen lopende onderzoeksprojecten 90
3 Resultaten 91
3.1 Lopend onderzoek in of rond de coalities 91
3.2 Eerste inzichten over de (effectiviteit) van de interventies 97
3.3 Inzicht in randvoorwaarden voor effectiviteit van het aanbod 101
3.4 Beschikbaarheid van de onderzoeksopbrengsten 102
4 Conclusies en aanbevelingen 103
Bijlage 1: Checklist inventarisatiestudie de verrijkte schooldag' 103
Bijlage 2: Korte portretten van lopend (monitor)onderzoek 106

Deelstudie C: Kosten en financiering voorlopers 114

Inleiding 115
1 De programmering, het bereik, en de effecten van de programma's 116
1.1 Hoe ziet de verrijkte schooldag van de voorlopers er uit? 116
1.2 Is er zicht op het bereik van het buitenschools aanbod (aantal leerlingen) en hoe groot is dat bereik? 118
2 De kosten en financiering van de programma's 120
2.1 Hoe ziet de begroting van de verrijkte schooldag eruit? Welke kostenposten zijn er? 120
2.2 Uit welke financieringsstromen wordt de verrijkte schooldag gefinancierd? 121
3 Subsidieregeling School en omgeving 2022/2023 123
3.1 De inzet van de subsidie 123
3.2 Doeltreffendheid en doelmatigheid 123
3.3 Aanbevelingen vervolg 124
4 Conclusies 126
Bijlage 1 Leidraad interview 129
Bijlage 2 Korte casebeschrijvingen 130

Deelstudie D: Aanbevelingen voor een meerjarige monitor 138

Inleiding 139
1 Doel van de landelijke monitor 139
2 Context & analysekader 139
Toelichting 141
3 Programma van eisen 142
4 Onderzoeksvragen voor de landelijke monitor 143
5 Design, respondenten en instrumenten 144
6 Planning, looptijd en meetmomenten 146
7 Gewenste opbrengst 146
8 Conclusies 146
Bijlage 1 – Kennisbasis voor de landelijke monitor School en Omgeving 148

9 Slotbeschouwing 151

Managementsamenvatting

In opdracht van het ministerie van OCW heeft een consortium van Oberon, KBA Nijmegen en het Kohnstamm Instituut in de periode december 2022 – maart 2023 een inventariserend onderzoek verrijkte schooldag uitgevoerd. De inventarisatie staat ten dienste van een goede uitvoering van het programma School en Omgeving.

Beleidscontext

In het coalitieakkoord is aangegeven dat in het kader van bevordering van gelijke kansen geïnvesteerd wordt in de rijke schooldag. Bij kansengelijkheid gaat het erom dat ieder kind zich moet kunnen ontplooien, en dat dat niet moet afhangen van zijn of haar thuissituatie of de omgeving waarin hij of zij opgroeit. Het versterken van die kansengelijkheid is een opgave die verder strekt dan alleen het onderwijs: het is een maatschappelijke uitdaging en vraagt daarom ook om een integrale aanpak. Om de mogelijkheden te stimuleren om kinderen buiten de reguliere onderwijstijd activiteiten aan te bieden, is het programma School en Omgeving gestart. Daarmee wordt ingezet op het versterken van verbindingen binnen de driehoek school-thuis-omgeving. Scholen, lokale partijen en gemeenten worden gestimuleerd om samen te werken en te zorgen voor een ondersteunende en stimulerende omgeving, zodat alle leerlingen hun vaardigheden en talenten in de volle breedte kunnen ontplooien. Om dat mogelijk te maken is voor het schooljaar 2022-2023 een eerste subsidieregeling opengesteld voor coalities van scholen, gemeenten en lokale instellingen. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen starters (gebieden die van plan zijn om scholen die van plan zijn om de verrijkte schooldag te realiseren), doorgroeiers (coalities die al op weg zijn om een programma verrijkte schooldag op te zetten) en voorlopers (coalities die al een goed lopend programma verrijkte schooldag hebben en dat programma verder willen uitbreiden of doorontwikkelen)[1].

> Met de verrijkte Schooldag worden leerlingen in het po en vo gestimuleerd om zich verder te ontwikkelen. Daarvoor worden naast het reguliere curriculum extra activiteiten aangeboden op het gebied van sport, cultuur, cognitieve ontwikkeling, welzijn, sociale ontwikkeling en oriëntatie op jezelf en de wereld.

Onderzoeksvragen en werkwijze

Parallel aan de subsidieregeling voor het realiseren van een verrijkte schooldag heeft het ministerie een inventariserend onderzoek naar de verrijkte schooldag in gang gezet. De hoofdvragen van deze inventarisatie zijn:

1. *Welke vormen van verrijkte schooldagen zijn er momenteel in Nederland?*
2. *Welke kennis daaromtrent is er lokaal aanwezig of in ontwikkeling?*
3. *Wat zijn de eerste ervaringen van de voorlopers met de subsidieregeling en de financiering van hun programma verrijkte schooldag?*
4. *Hoe kan de meerjarige monitoring van het programma School en Omgeving het beste worden ingericht?*

Het consortium heeft het inventariserend onderzoek ondergebracht in vier deelstudies, gekoppeld aan de vier hoofdvragen. De vier deelstudies zijn tegelijkertijd uitgevoerd. Het consortium van Oberon (projectleiding), KBA Nijmegen en het Kohnstamm Instituut heeft daarvoor een projectteam geformeerd dat regelmatig overleg voerde met de opdrachtgever, coalities en andere betrokkenen. Binnen het

[1] Zie de Kamerbrief OCW, 7 juli 2022 en de Subsidieregeling School en Omgeving

projectteam zijn tussentijdse bevindingen gedeeld, zodat de verschillende deelstudies goed op elkaar konden worden afgestemd.

Deelstudie A: Landelijk onderzoek verrijkte schooldag
In dit deelonderzoek is met een landelijke enquête de stand van het land in beeld gebracht. Daarbij gaat het onder meer om een helder overzicht van de al bestaande en lopende programma's en aanbod (met en zonder subsidie School en Omgeving), betrokken partijen en de inrichting van de samenwerking. Daarnaast geven we een beeld van de implementatie, het aanbod dat in het lopende schooljaar is (of zal worden) uitgevoerd, succeservaringen, knelpunten en percepties van opbrengsten.

Deelstudie B: Lokale kennis en onderzoek
In dit deelonderzoek zijn de (lokale) onderzoeks- en monitoringsprogramma's die momenteel lopen naar en rondom verrijkte schooldagen geïnventariseerd. Er is in kaart gebracht wat er onderzocht wordt, welke instellingen, scholen en organisaties daarbij betrokken zijn, wat de looptijd is van het onderzoek en wanneer welke onderzoeksresultaten beschikbaar zijn. Daarmee is een kennisbasis opgebouwd en input verzameld voor de monitoring van het programma in de komende jaren.

Deelstudie C: Kosten en financiering voorlopers
Met dit deelonderzoek is informatie verzameld over de bekostiging van de programma's verrijkte schooldag van de 44 voorlopers, de geldstromen die zij daarvoor inzetten en hun begrotingen. Bij een selectie van 8 cases zijn we dieper ingegaan op de materie met aandacht voor de inhoudelijke programmering, financiële aspecten en ervaringen met de subsidieregeling. Op basis daarvan geven we input voor de toekomstige financiering vanuit het programma School en Omgeving.

Deelstudie D: Aanbevelingen voor een meerjarige monitor
In dit deelonderzoek is een monitor School en Omgeving ontworpen, toegesneden op de praktijk en rekening houdend met wat er al aan onderzoek gaande is. Startpunt is een programma van eisen waaraan de monitor moet voldoen. Op basis daarvan is een schetsontwerp opgesteld voor een meerjarige monitor, inclusief voorbeelden van onderzoeksinstrumentarium, respondentgroepen, meetmomenten en beoogde opbrengsten.

Conclusies
Op basis van de uitkomsten van de deelstudies komen we tot de volgende antwoorden op de hoofdvragen van de inventarisatie verrijkte schooldag.

1. Welke vormen van verrijkte schooldagen zijn er momenteel in Nederland?
Ongeveer de helft van de scholen voor regulier en speciaal primair en voortgezet onderwijs in het land biedt een bepaalde vorm van verrijkt aanbod aan haar leerlingen, al dan niet met een subsidie van School en Omgeving. De scholen die verrijkt aanbod bieden, zijn gelegen in regio's door het gehele land.

Ruim een kwart van de programma's met verrijkt aanbod valt onder het programma School en Omgeving. Scholen maken deel uit van een voorloperscoalitie, doorgroeierscoalitie of gaan verrijkt aanbod bepalen en ontwikkelen met behulp van een starterssubsidie. De programma's voor verrijkt aanbod worden (ook) bekostigd met eigen middelen van de school, andere subsidies op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau. Bij een klein deel van de programma's wordt er om een eigen bijdrage van ouders en leerlingen gevraagd.

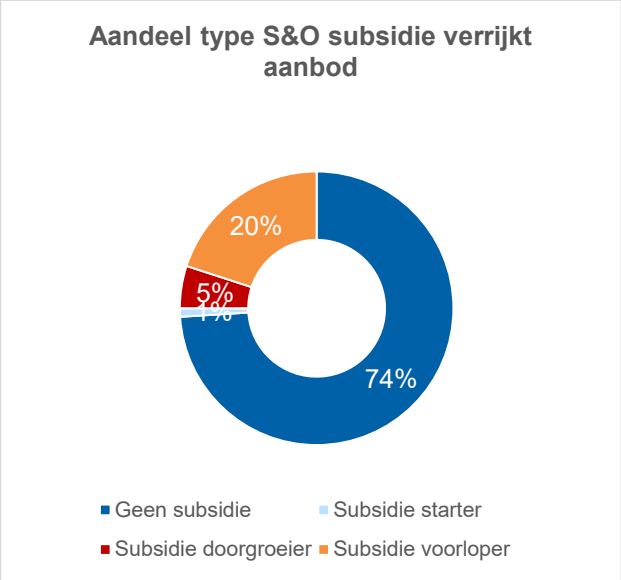

Binnen de programma's worden activiteiten uitgevoerd passend bij de ontwikkelingsdomeinen Cognitieve ontwikkeling, Cultuur, Oriëntatie op jezelf en de wereld, Sport/bewegen en gezondheid en Sociaal-emotionele ontwikkeling. Scholen richten zich met hun verrijkt aanbod vaak op meerdere domeinen.

De activiteiten die worden aangeboden binnen de programma's hebben het vaakst betrekking op de domeinen Cultuur en Sport/bewegen en gezondheid (respectievelijk 75% en 85%), zoals ook duidelijk zichtbaar in de figuur. 18 procent van de programma's op scholen richt zich op alle ontwikkelingsdomeinen.

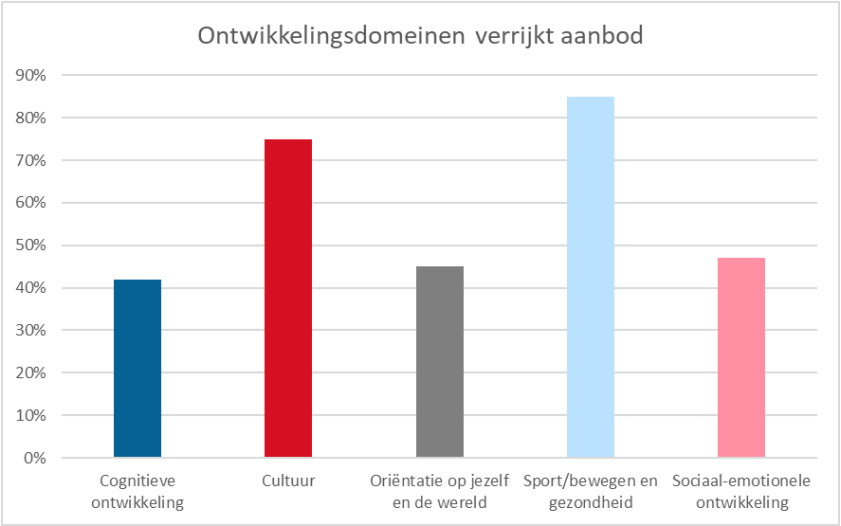

De aangeboden activiteiten zijn meestal bedoeld voor alle leerlingen van de school. Activiteiten behorende tot de domeinen Cognitieve ontwikkeling en Sociaal-emotionele ontwikkeling zijn vaker bedoeld voor een specifieke doelgroep. Het verrijkt aanbod wordt voornamelijk door scholen georganiseerd, waarbij de samenwerking voornamelijk wordt gezocht met andere scholen, culturele instellingen, sportinstellingen, onderwijsondersteunende organisaties en zorg- en welzijnsorganisaties.

2. Welke kennis daaromtrent is er lokaal aanwezig of in ontwikkeling?

Op zeven plekken in het land loopt er momenteel onderzoek waarin monitoring of evaluatie van het programma School en Omgeving wordt meegenomen. Die monitoring betreft dan ofwel alle scholen in de betreffende coalitie, ofwel een (klein) deel daarvan. Twee onderzoeken verkeren nog in de opstartfase. Mogelijk zullen er de komende jaren nog nieuwe (monitor)onderzoeken bijkomen. De onderzoeken die in de inventarisatie naar voren gekomen zijn, richten zich over het algemeen op zowel procesdata als het meten van (gepercipieerde) opbrengsten bij leerlingen.

Die procesdata verschillen wel per onderzoek: er is sprake van portretten en filmpjes, interviews over het gerealiseerde aanbod en de samenwerking tussen school en partners, interviews over wensen en behoeften aan activiteiten (bij leerlingen, ouders, scholen), probleemanalyses per school om het meest passende aanbod te bepalen, en van het verzamelen van meer gestandaardiseerde informatie over het aanbod (in aantal uren, deelname, kwaliteitskenmerken).
Aanvullende bevindingen over het lopende onderzoek en de kennis die daaruit voorkomt:

- Het is nog te vroeg om te spreken van kennis en inzichten die aanwezig of in ontwikkeling zijn in het lopende (monitor)onderzoek waarin de coalities betrokken zijn.
- Een deel van de onderzoeken loopt al langer en komt voort uit eerdere subsidieregelingen. Soms komt het rijke schooldag-aanbod alleen beperkt of zijdelings aan de orde, soms wordt er ingezoomd op specifieke deelaspecten van het programma, soms worden vragen toegevoegd die specifiek gaan over het verrijkte aanbod.
- Het is via de geïnventariseerde onderzoeken niet mogelijk om een directe relatie te leggen tussen enerzijds het extra aanbod van verrijkte schooldagactiviteiten en anderzijds de opbrengsten bij leerlingen (of ouders).
- In toekomstige rapportage zijn wellicht wel relevante inzichten te vinden over belangrijke randvoorwaarden en succesfactoren voor een goede organisatie van het verrijkte aanbod en/of en het bereiken van opbrengsten bij leerlingen.
- Ook kunnen mogelijk (delen van) instrumenten uit de lokale onderzoeken gebruikt worden in een landelijke monitor. Daarvoor moet echter eerst duidelijk zijn wat er op landelijk niveau gemeten zou moeten worden en welke meetinstrumenten/metingen daarbij aansluiten.

De uitkomsten van deze lokale en regionale monitoronderzoeken leveren nu (en ook waarschijnlijk straks) geen landelijk beeld op van de doelmatigheid of doeltreffendheid van het programma School en Omgeving. Ze kunnen wel dienen als aanvulling daarop. Denkbaar is dat de landelijke monitor een overkoepelend generiek kader biedt dat met de uitkomsten van lokaal of regionaal onderzoek kan worden aangevuld, illustratief of in verdiepende zin.
Zo'n verdiepend perspectief kan bijvoorbeeld bereikt worden met een casestudie-aanpak, zoals die is gebruikt voor de 'Schouw' in Rotterdam-Zuid. Via een interviewronde langs een selectie van scholen kan worden ingezoomd op belangrijke (proces)thema's, zoals de samenwerking tussen school en partners, visieontwikkeling, de kwaliteit van 'vakleerkrachten' die delen van het verrijkte aanbod organiseren. Op die manier hoeven niet alle scholen bevraagd te worden, maar kan wel zichtbaar worden wat het programma oplevert.

3. *Wat zijn de eerste ervaringen van de voorlopers met de subsidieregeling en de financiering van hun programma verrijkte schooldag?*`

De coalities zetten hun aanbod voor school en omgeving breed neer. Ruim de helft richt zich op alle vijf ontwikkelgebieden: cognitief, cultuur, oriëntatie, sport en sociaal. Het aantal coalities met een uitgewerkte begroting voor het programma school en omgeving blijkt zeer beperkt. Voor de onderzochte acht cases liggen de globale kosten voor het programma school- en omgeving per leerling tussen € 3,00 en € 10,00 per uur. De precieze hoogte van het bedrag is onder meer afhankelijk van verschillen in groepsgrootte en verschillen tussen enerzijds vakkrachten en anderzijds vrijwilligers. De programma's worden nu vooral gefinancierd door gemeenten, onder meer met middelen vanuit het Onderwijsachterstandenbeleid en Nationaal Programma Onderwijs.

Wat betreft de subsidieregeling en de financiering hebben de bestaande coalities behoefte aan ruimte om een effectief programma uit te voeren waarmee een zo groot mogelijk deel van de doelgroep bereikt wordt. Dat betekent dat inhoudelijk inzet nodig is op alle ontwikkelgebieden en doelgroepen

(primair en voortgezet onderwijs). Daarnaast is er behoefte aan ruimte in de periode waarin de subsidie kan worden ingezet. Coalities willen de mogelijkheid hebben in weekenden en vakanties activiteiten aan te bieden, omdat ook dán achterstanden ontstaan. Verder is het van belang om duidelijk te communiceren dat activiteiten wel onder schooltijd georganiseerd mogen worden, mits die dan niet worden gerekend tot onderwijstijd. Verder is er behoefte aan langjarige financiering, omdat de gewenste resultaten niet met korte interventies kunnen worden bereikt. Om dit te bereiken is er behoefte aan zekerheid over zowel de cofinanciering als de subsidieregeling, bij voorkeur via financiering met een meerjarig karakter.

De coalities verschillen sterk in omvang en de huidige regeling is hier niet op ingericht. Bij de vormgeving van de vervolgregeling ligt het voor de hand om bijvoorbeeld het aantal leerlingen met risico op achterstanden mee te laten wegen bij de verdeling van het totale budget. Financiering via een schoolbestuur kan wenselijk zijn als de coalitie bestaat uit één school of enkele locaties van één schoolbestuur. In andere gevallen, bijvoorbeeld als de coalitie een groot gebied beslaat met meerdere scholen van verschillende besturen, kan financiering via de gemeente de voorkeur hebben. Financieren via de gemeente kan ook de voorkeur hebben als de verrijkte schooldag aanpak onderdeel is van een ander, langlopend programma waarin de gemeente leidend is.

4. *Hoe kan de meerjarige monitoring van het programma School en Omgeving het beste worden ingericht?*

De landelijke monitor moet de voortgang en opbrengsten van het programma School en Omgeving in beeld brengen. De uitkomsten van de monitor moeten de coalities een benchmark bieden aan de hand waarvan zij hun lokale verrijkte schooldag kunnen evalueren, bijstellen, verbeteren en uitbreiden. De landelijke monitor kan het beste worden ingericht als meerjarig groeimodel waarbij de focus gaandeweg wordt uitgebreid van input en proces naar output en outcome.

De monitor is descriptief en indicatief van aard en geeft een beeld van onder meer varianten van samenwerking financieringsbronnen, personele inzet, werkzame factoren, kwaliteit van uitvoering, aanbod, toegankelijkheid, deelname en bereik van activiteiten.

Wat betreft outcome reikt de monitor tot en met percepties van betrokken professionals over de meerwaarde van de verrijkte schooldag voor leerlingen. Effectmetingen bij leerlingen (en ouders) zijn in verband met het beperken van de bevragingslast voorbehouden aan de voorgenomen landelijke impactstudie. In de figuur is dat schematisch weergegeven.

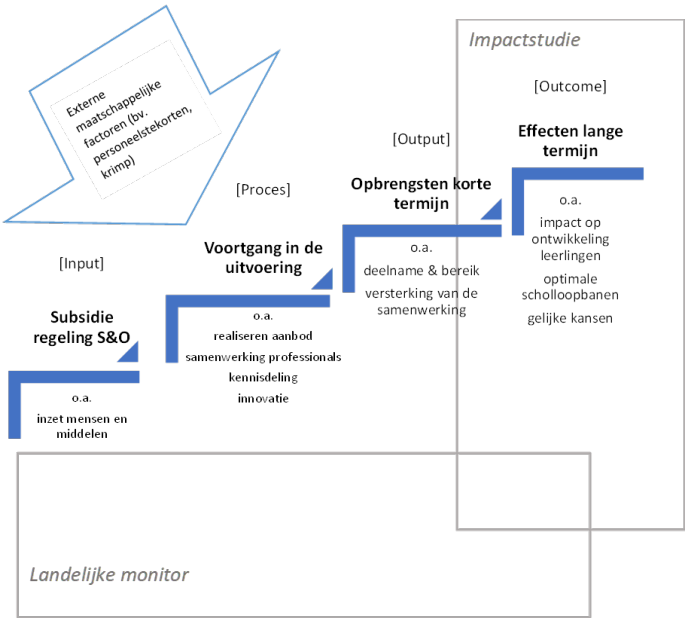

Tot slot

De uitkomsten van dit eerste inventariserende onderzoek maken duidelijk dat de ontwikkeling van de verrijkte schooldag op veel bijval uit het veld kan rekenen. De bereidheid om aan het onderzoek mee te werken was groot en uit de bevindingen komt naar voren dat er binnen de coalities en daarbuiten hard wordt gewerkt om de verrijkte schooldag gestalte te geven. Daarbij wordt duidelijk dat scholen, instellingen en gemeenten zoeken naar mogelijkheden om hun lokale aanpak verder te versterken, uit te breiden en te verduurzamen. Dat maakt dat er de komende jaren behoefte is aan

gedegen kennis en informatie over hoe de verrijkte schooldag het beste kan worden vormgegeven. Die kennis en informatie dienen op een handzame manier ter beschikking te worden gesteld aan alle betrokken partijen. Daarnaast is het van belang om de uitwisseling en wisselwerking tussen voorlopers, doorgroeiers, starters te blijven stimuleren en ondersteunen.

1 Inleiding

In opdracht van het ministerie van OCW heeft een consortium van Oberon, KBA Nijmegen en het Kohnstamm Instituut in de periode december 2022 – maart 2023 een inventariserend onderzoek verrijkte schooldag uitgevoerd. De inventarisatie staat ten dienste van het programma School en Omgeving. In deze eindrapportage presenteren we de uitkomsten.

Beleidscontext
Het ministerie van OCW zet met het programma School en Omgeving in op het realiseren van een ondersteunende en stimulerende omgeving waarin leerlingen hun talenten kunnen ontplooien. Om dat mogelijk te maken is voor het schooljaar 2022-2023 een eerste subsidieregeling opengesteld voor voorlopers die hun programma voor een verrijkte aanbod willen uitbreiden of doorontwikkelen[2].
In het coalitieakkoord is aangegeven dat in het kader van bevordering van gelijke kansen geïnvesteerd wordt in de zogenoemde Rijke schooldag. Bij kansengelijkheid gaat het erom dat ieder kind zich moet kunnen ontplooien, en dat de mogelijkheid daarvoor niet afhankelijk mag zijn van de thuissituatie of omgeving waar het kind opgroeit. Dat is nu vaak nog wel het geval. In kwetsbaardere wijken, buurten en regio's zijn de achterstanden die leerlingen oplopen groter en komen kinderen minder snel in aanraking met activiteiten die (buiten school) bijdragen aan hun bredere ontwikkeling: dus minder sport, cultuur, talentontwikkeling, gezondheidsbevordering en dergelijke. De coronacrisis heeft het probleem vergroot en zichtbaarder gemaakt. Het versterken van kansengelijkheid is een opgave die verder strekt dan alleen het onderwijs: het is een maatschappelijke uitdaging en die vraagt om een integrale aanpak. Kinderen ontwikkelen zich immers niet alleen via school, maar ook daarbuiten. Om het aanbod te vergroten van activiteiten die in de thuisomgeving niet altijd optimaal worden geboden, is het programma School en Omgeving gestart. Vanuit dat perspectief wordt gewekt aan het versterken van de verbindingen binnen de driehoek school-thuis-omgeving. Versterken betekent concreet dat verschillende lokale partijen samenwerken, bijvoorbeeld in coalities van scholen, buitenschoolse opvang, gemeenten, maatschappelijke organisaties en andere instellingen.
De doelen van het programma School en Omgeving zijn:

- zorgen voor een ondersteunende en stimulerende omgeving zodat alle leerlingen hun talenten in de volle breedte kunnen ontplooien en vaardigheden kunnen ontwikkelen, ter bevordering van kansengelijkheid in het onderwijs en een gelijkwaardige deelname aan de maatschappij;
- de samenwerking tussen de scholen, gemeenten en lokale partijen bevorderen en een toename van het buitenschools aanbod bewerkstelligen.

Het programma School en Omgeving richt zich op coalities van scholen, gemeenten en lokale partijen in kwetsbare gebieden. Eén van de maatregelen uit het programma is de subsidieregeling School en Omgeving. Schoolbesturen kunnen namens een lokale coalitie subsidie aanvragen als zij vestigingen hebben met een positieve onderwijsachterstandsscore. Binnen deze coalitie werken zij samen aan een lokaal programma met een verrijkt aanbod buiten de reguliere onderwijstijd van activiteiten op het gebied van sport, cultuur, welzijn, cognitieve – en sociaal-emotionele ontwikkeling en oriëntatie op jezelf en de wereld. In de eerste subsidieregeling voor het schooljaar 2022-2023 is opgenomen dat alleen scholen met een positieve achterstandsscore mogen deelnemen. Het moet gaan om een aanbod voor alle kinderen van de school. Voor het schooljaar 2022–2023 gaat het om subsidie voor:

[2] Zie de Kamerbrief OCW, 7 juli 2022 en de Subsidieregeling School en Omgeving

- 35 starters: scholen (po & vo) die nog niet gestart zijn met de uitvoering van een programma en nog geen coalitie hebben gevormd met andere partijen. Zij krijgen subsidie voor het opstellen van een coalitie en een projectplan dat is gericht op het in de toekomst aanbieden van een programma verrijkte schooldag.
- 50 doorgroeiers: lokale coalities met een goed lopend programma maar een beperkt aanbod en bereik. Zij krijgen subsidie voor het uitbreiden of doorontwikkelen van een programma verrijkte schooldag.
- 44 voorlopers: lokale coalities met een goed lopend programma die binnen de preselectieregeling als voorlopers zijn aangemerkt. Ook zij krijgen subsidie voor het uitbreiden of doorontwikkelen van een programma verrijkte schooldag.

Bij de voorlopers gaat het om 44 lokale coalities uit heel Nederland die in drie jaar een extra impuls gaan geven aan een stimulerende omgeving voor leerlingen. Het doel is dat na drie jaar een aantal varianten van programma's met een verrijkt aanbod schooldag is doorontwikkeld. Daarnaast wordt er, samen met de voorlopers, bekeken hoe dit aanbod duurzaam en structureel kan worden vormgegeven. De geselecteerde voorlopers bieden nu al extra activiteiten op of rond de school aan in samenwerking met verschillende partners, zoals de gemeente, de kinderopvang en sport- en cultuurverenigingen. Tijdens het voorloperstraject worden deze activiteiten doorontwikkeld, uitgebreid of aan meer leerlingen aangeboden. Binnen het programma wordt gewerkt met een lerende aanpak. Door samen met de voorlopers te zorgen voor kennisdeling, kennisopbouw en het doen van onderzoek, zorgt het ministerie van OCW ervoor dat werkzame elementen van de programma's kunnen worden opgeschaald met behoud van kwaliteit. Daarnaast vormen ook de doorgroeiers en starters een onderdeel binnen het programma. Hierdoor kunnen in de toekomst nog veel meer leerlingen gebruikmaken van een aanvullend aanbod.

Onderzoeksvragen en deelstudies
Parallel aan de subsidieregeling voor het realiseren van een verrijkt aanbod heeft het ministerie een inventariserend onderzoek in gang gezet. De hoofdvragen van deze inventarisatie zijn:

1. *Welke vormen verrijkte schooldagen zijn er momenteel in Nederland?*
2. *Welke kennis daaromtrent is er lokaal aanwezig of in ontwikkeling?*
3. *Wat zijn de eerste ervaringen van de voorlopers met de subsidieregeling en de financiering van hun programma verrijkte schooldag?*
4. *Hoe kan de meerjarige monitoring van het programma School en Omgeving het beste worden ingericht?*

Het consortium heeft het inventariserend onderzoek ondergebracht in vier deelstudies, gekoppeld aan de vier hoofdvragen:

Deelstudie A: Landelijk onderzoek verrijkte schooldag
In dit deelonderzoek is met een landelijke enquête de stand van het land in beeld gebracht. Daarbij gaat het onder meer om een helder overzicht van de al bestaande en lopende programma's (met en zonder subsidie School en Omgeving), betrokken partijen en de inrichting van de samenwerking. Daarnaast geven we een beeld van de implementatie, het aanbod dat in het lopende schooljaar is (of zal worden) uitgevoerd, succeservaringen, knelpunten en percepties van opbrengsten.

Deelstudie B: Lokale kennis en onderzoek
In dit deelonderzoek zijn de (lokale) onderzoeks- en monitoringsprogramma's die momenteel lopen naar en rondom verrijkte schooldagen geïnventariseerd. Er is in kaart gebracht wat er onderzocht wordt, welke instellingen, scholen en organisaties daarbij betrokken zijn, wat de looptijd is van het onderzoek en wanneer welke onderzoeksresultaten beschikbaar zijn. Daarmee is een kennisbasis opgebouwd en input verzameld voor de monitoring van het programma in de komende jaren.

Deelstudie C: Kosten en financiering voorlopers
Met dit deelonderzoek is informatie verzameld over de bekostiging van de programma's verrijkte schooldag van de 44 voorlopers, de geldstromen die zij daarvoor inzetten en hun begrotingen. Bij een selectie van 8 cases zijn we dieper ingegaan op de materie met aandacht voor de inhoudelijke programmering, financiële aspecten en ervaringen met de subsidieregeling. Op basis daarvan geven we input voor de toekomstige financiering vanuit het programma School en Omgeving.

Deelstudie D: Aanbevelingen voor een meerjarige monitor
In dit deelonderzoek is een monitor School en Omgeving ontworpen, toegesneden op de praktijk en rekening houdend met wat er al aan onderzoek gaande is. Startpunt is een programma van eisen waaraan de monitor moet voldoen. Op basis daarvan is een schetsontwerp opgesteld voor een meerjarige monitor, inclusief voorbeelden van onderzoeksinstrumentarium, respondentgroepen, meetmomenten en beoogde opbrengsten.

Werkwijze
De vier deelstudies zijn tegelijkertijd uitgevoerd. Het consortium van Oberon, KBA Nijmegen en het Kohnstamm Instituut heeft daarvoor een projectteam geformeerd dat regelmatig overleg voerde met de opdrachtgever, vertegenwoordigers van de coalities en anderen. Binnen het projectteam zijn tussentijdse bevindingen gedeeld zodat de verschillende deelstudies op elkaar konden worden afgestemd. De werkwijze van elke deelstudie wordt in de deelrapporten nader toegelicht.

Leeswijzer
Hierna treft u van elke deelstudie een rapportage aan, inclusief eventuele bijbehorende bijlagen. Daarna sluiten we het rapport af met een korte slotbeschouwing.

Deelstudie A: Landelijk onderzoek verrijkte schooldag

Auteurs:
Tessa Jenniskens
Loes van Druten
Daniëlle van Helvoirt

KBA Nijmegen

1 Inleiding deelrapport A

1.1 Focus van de deelstudie

In dit deelrapport presenteren we de aanpak en uitkomsten van het eerste deelonderzoek: de landelijke inventarisatie van verrijkt aanbod dat door partners en scholen in de regio's ingezet wordt om een rijk aanbod buiten de reguliere onderwijstijd aan te bieden. Dit onderzoek wordt uitgevoerd ter ondersteuning van de (door)ontwikkeling van de subsidieregeling *School en Omgeving* (S&O). Het onderzoek richt zich echter niet alleen op scholen die deze subsidie hebben aangevraagd, maar richt zich op alle scholen in Nederland.
We geven hier een helder overzicht van de bestaande programma's en activiteiten die scholen aanbieden met behulp van een School en Omgeving subsidie, én het verrijkt aanbod dat scholen aanbieden dat via andere wegen is gefinancierd. Daardoor is het mogelijk een beeld te vormen van het verrijkt aanbod dat scholen aanbieden buiten de S&O subsidie en kunnen lokale coalities vergeleken worden. Van het bestaande (en verwachte) aanbod wordt beschreven welke activiteiten en programma's worden aangeboden, met welke samenwerkingspartners (al dan niet binnen een S&O coalitie), en hoe de samenwerking wordt ingericht. Daarnaast schetsen we een beeld van het aanbod dat in het lopende schooljaar is of zal worden uitgevoerd, de implementatie van de programma's en de belangrijkste succeservaringen en knelpunten.
In dit onderzoek is de volgende definitie van verrijkt aanbod gebruikt: 'We spreken daarbij over de verrijkte schooldag, waarbij we doelen op een verrijking van het onderwijsaanbod door middel van (meestal) buitenschoolse activiteiten. De activiteiten kunnen ook onder schooltijd plaatsvinden. Het gaan om verrijkende activiteiten in aanvulling op het reguliere curriculum ten behoeve van de ontwikkeling van talenten en vaardigheden, bijvoorbeeld op het terrein van Cognitieve ontwikkeling, kunstzinnige vorming, ICT, sport/spel, gezondheid, wetenschap en techniek, Oriëntatie op jezelf/wereld, sociale ontwikkeling en natuur en milieu.'
Deze definitie is ruimer dan de definitie die gehanteerd wordt in de subsidieregeling School en Omgeving: "lokaal programma met activiteiten buiten de reguliere onderwijstijd van een school of schoolvestiging, aangeboden door de lokale coalitie ten behoeve van leerlingen op scholen met relatief veel leerlingen met een risico op een onderwijsachterstand".
Een relevant verschil hierbij is dat er voor de subsidie sprake moet zijn van activiteiten die aangeboden worden buiten de 'onderwijstijd' (i.e. extra curriculair). De activiteiten mogen wel binnen 'schooltijd' plaatsvinden.

1.2 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag voor Deelonderzoek A: Inventarisatie van het landelijke aanbod is als volgt geformuleerd:
Welke vormen van de verrijkte schooldag zijn er momenteel in Nederland?

Bij deze hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. In welke regio's wordt een programma voor de verrijkte schooldag aangeboden? Waar is al een dergelijk programma?
2. Valt het programma onder het programma School en Omgeving? Heeft de regio subsidie bij 'School en omgeving' aangevraagd?
3. Hoe ziet de samenwerking binnen de lokale coalities eruit? Welke partners zijn betrokken?
4. Met welke externe partijen wordt samengewerkt? Welke rol hebben de verschillende partijen?

5. Welke activiteiten worden binnen de verrijkte school programma's uitgevoerd?
6. Voor wie zijn de activiteiten bestemd en wie maken er met name gebruik van? Wie bepaalt welke kinderen gebruik kunnen maken van de activiteiten? Waar worden de activiteiten aangeboden?
7. Vallen deze te onderscheiden in de ontwikkelingsdomeinen: sport, Cultuur, Cognitieve ontwikkeling, sociale ontwikkeling of het gebied van Oriëntatie op jezelf of op de wereld?
8. Wat zijn de grootste knelpunten?
9. Wordt er een eigen bijdrage verwacht voor deelname?

2 Aanpak van inventarisatie

2.1 Doelgroep

Voor de landelijke inventarisatie wordt het aanbod binnen de totale populatie van scholen voor primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo) in kaart gebracht. Het omvat daarmee de scholen die wel en niet tot de doelgroep van de subsidieregeling School en Omgeving behoren. Po- en vo-scholen met een positieve achterstandsscore en sbo-, so- en vso-scholen met meer dan vier leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond, worden tot de doelgroep van het programma School en Omgeving gerekend[3]. Een deel van de scholen behorende tot de doelgroep van de subsidieregeling School en Omgeving heeft een subsidieaanvraag ingediend. Het betreft 461 scholen in een voorlopercoalitie, 118 scholen in een doorgroeiercoalitie en 35 scholen in een starterscoalitie. Het andere deel van de scholen met een positieve achterstandsscore en scholen voor speciaal onderwijs met meer dan vier leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond heeft geen S&O subsidie aangevraagd, maar kan wel een verrijkt aanbod bieden. Daarom worden ook deze groepen scholen meegenomen in het onderzoek.

De populatie scholen in het regulier basisonderwijs bestaat uit 6.198 schoolvestigingen, waarvan 2.631 vestigingen een positieve achterstandsscore[4] hebben. In het regulier voortgezet onderwijs zijn er 1.149 schoolvestigingen, waarvan er 902 een positieve achterstandsscore hebben. De populatie scholen in speciaal (basis-)onderwijs bestaat uit 270 sbo-scholen en 612 (v)so-scholen. 75 procent van deze sbo/(v)so scholen heeft meer dan vier leerlingen met een niet Nederlandse culturele achtergrond.

2.2 Aanpak

Ten behoeve van de landelijke inventarisatie ontvingen alle scholen in het primair en voortgezet (speciaal) onderwijs in week 4 een e-mail met een uitnodiging voor deelname aan het onderzoek met daarin de link naar de digitale enquête. Een uitzondering hierop zijn ±900 scholen met de hoogste positieve achterstandsscores die geen deel uitmaken van een S&O coalitie. Deze scholen hadden recent een uitnodiging ontvangen voor een gelijktijdig lopend onderzoek en om de werkbelasting te verlagen hebben zij de vragenlijst later ontvangen. In week 6 is er een rappel verstuurd en hebben de resterende scholen de vragenlijst ontvangen. In week 7 heeft OCW een nieuwsbrief aan alle scholen verstuurd waarin scholen nogmaals werden uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek naar verrijkt aanbod. Het veldwerk is aan het einde van week 8 afgerond.

Gedurende de periode van veldwerk werd de respons gemonitord, om ervoor te kunnen zorgen dat de totale respons een goede afspiegeling van de totale populatie zou zijn. Daarbij werd gekeken naar de verhouding scholen in het regulier basis- en voortgezet onderwijs, naar de verhouding scholen met een positieve/negatieve achterstandsscore en naar de regionale spreiding. Uit de monitoring bleek dat de respons voldoende hoog was en een goede afspiegeling betrof van de populatie. Derhalve is de groep scholen die niet deelneemt aan een S&O coalitie niet telefonisch benaderd. De scholen die deelnemen aan een S&O coalitie zijn wel gericht telefonisch benaderd ter herinnering aan de vragenlijst in verband met een achterblijvende respons.

---

3 Artikel 3.3 subsidieregeling School en Omgeving.

4 Peildatum po: 1 feb 2022; peildatum vo: 1 oktober 2021.

2.3 Vragenlijst

Ten behoeve van het onderzoek zijn twee versies van de vragenlijst ontwikkeld om aan te kunnen sluiten bij de situatie van de scholen. De eerste vragenlijst was gericht op de scholen die geen S&O subsidie ontvangen en scholen waaraan een subsidie voor starters is toegekend. De tweede vragenlijst was gericht op scholen die deel uitmaken van een voorlopers- of doorgroeierscoalitie. De vragenlijsten waren voor beide respondentgroepen grotendeels vergelijkbaar; slechts enkele vragen verschilden om aan te kunnen sluiten bij de situatie (wel of geen S&O subsidie) van de scholen.
In beide vragenlijsten wordt eerst ingegaan op het concept de verrijkte schooldag', zodat voor scholen duidelijk is wat hieronder wordt verstaan. In onderstaande schema's is op hoofdlijnen weergegeven welke thema's in de vragenlijsten behandeld zijn. De vragenlijsten zijn opgenomen in bijlagen 1 en 2.

Thema's vragenlijst A - Geen S&O subsidie
Inventarisatie aanbod m.b.t. de verrijkte schooldag
Toekomst: plannen aanbod (termijn, ontwikkelingsgebieden)
Huidig aanbod: Ontwikkelingsgebieden
Type activiteiten per ontwikkelingsgebied
Intensiteit en locatie activiteiten per ontwikkelingsgebied
Aanbod gedurende of buiten schooltijd
Aanbieder van activiteiten
Doelgroep, selectie en deelname-aantallen
(Invulling van) samenwerking partijen per ontwikkelingsdomein
Tevredenheid samenwerking
Subsidies en bekostiging
Knelpunten
Succesfactoren
Onderzoek

Thema's vragenlijst B – S&O subsidie
Inventarisatie aanbod m.b.t. de verrijkte schooldag
Ontwikkelingsgebieden
Type activiteiten per ontwikkelingsgebied
Intensiteit en locatie activiteiten per ontwikkelingsgebied
Aanbod gedurende of buiten schooltijd
Aanbieder van activiteiten
Doelgroep, selectie en deelname-aantallen
(Invulling van) samenwerking partijen per ontwikkelingsdomein
Tevredenheid samenwerking
Subsidies en bekostiging
Knelpunten
Succesfactoren
Onderzoek

2.4 Respons

Van de in totaal 8.529[5] aangeschreven scholen in alle sectoren hebben 1.520 scholen een vragenlijst ingevuld (responspercentage van 18%). Door toedoen van deze hoge respons, kan een goed beeld van de stand van zaken bij de scholen in Nederland worden verkregen. Het merendeel van de scholen betreft scholen in po en scholen die geen S&O subsidie aangevraagd hebben. Dit is in overeenstemming met de populatie.

Tabel 2.1 laat de totale respons opgesplitst naar schoolsector en doelgroep S&O zien. De gewenste respons is binnen alle sectoren ruim behaald. In het totaal van 1.520 zijn ook responses meegenomen met een incomplete vragenlijst, zodat alle beschikbare informatie meegenomen kon worden in de beschrijving van de landelijke stand van zaken en zodat de geïnvesteerde tijd en moeite door de respondenten niet verloren gaat. Respondenten die ten minste de vraag *'Kunnen leerlingen gebruik maken van een buitenschools aanbod ter verrijking van de schooldag?*' hebben ingevuld, zijn meegenomen in het onderzoek. De gepresenteerde n kan per tabel variëren door missings en routing in de vragenlijst.

Tabel 2.1 – Respons naar schoolsector en doelgroep S&O

	Primair onderwijs	Voorgezet onderwijs	Sbo, (v)so	Totaal
Doelgroep School en Omgeving*	462 (43%)	158 (58%)	135 (75%)	755 (49,7%)
Geen doelgroep	599 (56%)	102 (37%)	38 (21%)	739 (48,6%)
Onbekend**	5 (1%)	13 (5%)	8 (4%)	26 (1,7%)
Totaal	**1.066**	**273**	**181**	**1.520**

* Po- en vo-scholen met positieve achterstandsscore, scholen in speciaal onderwijs met meer dan 4 leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond.

** Van een aantal schoolvestigingen kunnen we niet achterhalen tot welke groep ze behoren omdat er voor de specifieke vestiging geen achterstandsscore is berekend of dat er voor de vestiging niet bekend is hoeveel CUMI-leerlingen deze school bevat.

203 scholen die subsidie ontvangen als starter of onderdeel zijn van een voorlopers- of doorgroeiers coalitie hebben de vragenlijst ingevuld. Dit betreft 33 procent van de scholen in een voorloperscoalitie, 34 procent van de scholen in een doorgroeierscoalitie, en 26 procent van de startersscholen.

Tabel 2.2 – Respons scholen naar S&O coalitie

	n	%
Niet-gesubsidieerde scholen	1.317	87
Starters	9	1
Voorlopers	154	10
Doorgroeiers	40	3
Totaal	**1.520**	**100**

[5] Hierbij gaat het om alle vestigingen waarvan bij duo een algemeen e-mailadres beschikbaar was.

Representativiteit

Met deze inventarisatie wordt getracht het landelijke beeld in kaart te brengen. Het is daarom belangrijk om na te gaan of de groep responderende scholen representatief is voor de landelijke populatie van scholen. Om de representativiteit van de responderende groep te bepalen, kijken we onder andere naar de achterstandsscore van de scholen, welke ook gehanteerd wordt als selectiecriterium voor de subsidieregeling School en Omgeving. Scholen met een positieve achterstandsscore kunnen aanspraak maken op de subsidieregeling. Voor scholen in het speciaal onderwijs kijken we naar het aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond.

Per onderwijstype (po, vo) wordt in kaart gebracht hoe de groepen scholen met een positieve en negatieve achterstandsscore zich tot elkaar verhouden in de responderende groep[6] en in de landelijke populatie. Met behulp van een Chi^2-toets gaan we na of de verhouding in de responsgroep afwijkt van de verhouding in de populatie (landelijk). We baseren ons hierbij op de bestanden met achterstandsscores van CBS, met peildatum 1 oktober 2021[7]. Voor een aantal scholen in de responsgroep kan er niet bepaald worden tot welke groep zij behoren, daar er geen achterstandsscores beschikbaar zijn voor deze schoolvestiging of omdat het een nieuwe schoolvestiging betreft.

In Tabel 2.3 wordt het aantal po-scholen met een negatieve en positieve achterstandsscore gepresenteerd. Van de 1.066 responderende po-scholen, heeft iets meer dan de helft (56%) een negatieve achterstandsscore en 43 procent een positieve achterstandsscore. Deze verdeling wijkt niet significant af van de landelijke verdeling, waar 58 procent van de po-scholen een negatieve achterstandsscore heeft en 42 procent een positieve achterstandsscore. Daarmee is de groep po-scholen die deelneemt aan het onderzoek wat dit criterium betreft een goede afspiegeling van de scholen in de populatie.

Tabel 2.3 - Achterstandsscore van po-scholen in responderende groep en populatie

Primair onderwijs	Respons		Populatie (landelijk)	
	n	%	N	%
Negatieve achterstandsscore	599	56	3.567	58
Positieve achterstandsscore	462	43	2.631	42
Onbekend*	5	1	-	-
Totaal	**1.066**	**100**	**6.198**	**100**

***** Van twee vestigingen is de achterstandsscore niet bekend (o.a. nieuwe schoolvestiging).

In Tabel 2.4 wordt duidelijk dat de verhouding tussen vo-scholen met positieve en negatieve achterstandsscore in de responsgroep gelijk is aan de verdeling in de landelijke populatie. Bijna twee derde van de vo-scholen heeft een positieve achterstandsscore. Daarmee is ook de groep vo-scholen die deelneemt aan het onderzoek wat dit criterium betreft een goede afspiegeling van de scholen in de populatie.

6 We voegen de responses van vragenlijst voor starters en niet-gesubsidieerde scholen en de vragenlijst voor scholen die deel uitmaken van een voorlopers- of doorgroeierscoalitie bij elkaar.

7 In de subsidieregeling School en Omgeving worden de achterstandsscores van deze peildatum gehanteerd voor bepaling van de doelgroep.

Tabel 2.4 - Achterstandsscore van vo-scholen in responderende groep en populatie

Voortgezet onderwijs	Respons		Populatie (landelijk)	
	n	%	N	%
Negatieve achterstandsscore	104	38	547	38
Positieve achterstandsscore	168	62	902	62
Onbekend*	1	0	-	-
Totaal	**273**	**100**	**1.449**	**100**

De subsidieregeling School en Omgeving schrijft voor dat scholen in het sbo en (v)so tot de doelgroep van de regeling worden gerekend indien er meer dan vier leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond op de school ingeschreven staan[8]. In Tabel 2.5 wordt voor de responsgroep gepresenteerd welk deel van de scholen tot de doelgroep van School en Omgeving kan worden gerekend. In deze tabel worden scholen die enkel vso aanbieden onderscheiden van scholen die vso én so aanbieden (te herkennen aan (v)so). In de tabel wordt duidelijk dat er bij ruim de meerderheid van de scholen meer dan vier leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond ingeschreven staan. Dat blijkt ook landelijk zo te zijn, zoals duidelijk wordt in Tabel 2.6. De verhoudingen binnen de groepen lijken iets af te wijken (respons versus. landelijk), maar dit wordt mede veroorzaakt door het verschil in typering van de scholen (onderscheid vso, so en (v)so)[9]. Kijken we naar de verdeling van het totaal aantal scholen in speciaal onderwijs in de responsgroep en de landelijke populatie (kolommen totaal), dan zien we dat de verhouding grotendeels overeenkomt. De Chi^2-toets wijst uit dat de verhoudingen niet significant afwijken. De groep scholen voor speciaal onderwijs (sbo, so en vso) die deelneemt aan het onderzoek is wat dit criterium betreft een goede afspiegeling van de scholen in de populatie.

Tabel 2.5 - Aantal leerlingen met niet-Nederlandse culturele achtergrond in respons-groep, naar onderwijstype

Speciaal onderwijs- responsgroep	(V)SO		VSO		SO		SBO		Totaal	
Tot 4 leerlingen met niet-Nederlandse culturele achtergrond	17	20%	14	61%	3	14%	4	8%	38	21%
Meer dan 4 leerlingen met niet-Nederlandse culturele achtergrond	61	73%	9	39%	17	77%	48	92%	135	75%
Onbekend	6	7%	0	-	2	9%	0	-	8	4%
Totaal	**84**	**100%**	**23**	**100%**	**22**	**100%**	**52**	**100%**	**181**	**100%**

Tabel 2.6 – Aantal leerlingen met niet-Nederlandse culturele achtergrond landelijk, naar onderwijstype

Speciaal onderwijs- landelijk	VSO		SO		SBO		Totaal	
Tot 4 leerlingen met niet-Nederlandse culturele achtergrond	124	34%	88	25%	35	13%	247	25%
Meer dan 4 leerlingen met niet-Nederlandse culturele achtergrond	241	66%	265	75%	234	87%	740	75%
Totaal	**365**	**100%**	**353**	**100%**	**269**	**100%**	**987**[10]	**100%**

[8] In de subsidieregeling School en Omgeving worden scholen voor speciaal onderwijs tot de doelgroep gerekend op basis van artikel1 van het besluit bekostiging WEC 2022. Gebaseerd op inschrijvingen in schooljaar 2021-2022 (DUO-bestanden).

[9] In DUO-bestanden met adresgegevens van de schoolvestigingen wordt een indeling aangehouden die afwijkt van de DUO-bestanden met aantal aangemelde leerlingen.

[10] Het totaalaantal scholen speciaal onderwijs is in feite lager. De duo-bestanden maken onderscheid tussen de verschillende typen onderwijs, om accuraat het aantal leerlingen te kunnen presenteren naar type. Het is daarbij mogelijk dat schoolvestigingen zowel VSO als SO aanbieden en daarmee twee keer voorkomen.

Kijken we naar de stedelijkheid van het gebied waarin de responderende scholen gelegen zijn, dan zien we in Tabel 2.7 dat er sprake is van een redelijk gelijke verdeling naar stedelijkheid. Bijna de helft van de scholen (49%) in po, vo en speciaal onderwijs is gelegen in een sterk tot zeer sterk stedelijk gebied. Ook landelijk gezien is bijna de helft (47%) van de scholen voor po, vo en speciaal onderwijs gelegen in (zeer) sterk stedelijk gebied. Een Chi^2-toets wijst uit dat de verhoudingen in de responderende groep en de landelijke populatie niet significant van elkaar afwijken. We kunnen daarmee stellen dat er sprake is van een representatieve respons naar stedelijkheid van de postcode waarin de school gelegen is. De scholen in de steekproef zijn op dit criterium vergelijkbaar met de scholen in Nederland.

Tabel 2.7 – Stedelijkheid van postcode van scholen, responderende groep en landelijke populatie

	Respons		Populatie	
	n	%	N	%
Zeer sterk stedelijk	290	19	1.635	19
Sterk stedelijk	462	30	2.389	28
Matig stedelijk	286	19	1.583	18
Weinig stedelijk	224	15	1.465	17
Niet stedelijk	258	17	1.596	18
Totaal	**1.520**	**100**	**8.670**[11]	**100**

Concluderend kan gesteld worden dat de scholen in de steekproef wat betreft aantallen respons, verhouding binnen en buiten doelgroep School en Omgeving en stedelijkheid representatief zijn voor de populatie scholen in Nederland. Daarmee bieden deze scholen een goede afspiegeling van de landelijke situatie.

[11] Stedelijkheid van 2 scholen onbekend.

3 Opbrengsten

De resultaten van de inventarisatie worden in onderstaande paragrafen per thema gepresenteerd. In deze paragrafen worden de verschillende onderzoeksvragen – waar nodig- gezamenlijk beantwoord. Waar relevant worden de resultaten opgesplitst naar po/vo, S&O coalitie en OAB-doelgroep.
De respondenten hebben één van de twee vragenlijsten voorgelegd gekregen om aan te kunnen sluiten bij hun situatie. In de komende paragrafen worden daar waar mogelijk de resultaten gezamenlijk gepresenteerd. Daar waar de respondenten verschillende vragen hebben gekregen, worden de resultaten apart gepresenteerd.

3.1 Aanbod in de regio's

Deze paragraaf presenteert de resultaten met betrekking tot de eerste onderzoeksvraag: *'In welke regio's wordt er een programma geboden? Waar is al een dergelijk programma?'*
Figuur 3.1 toont de groep scholen die geen S&O subsidie ontvangt of als starter de S&O subsidie heeft aangevraagd. Van deze groep scholen biedt bijna de helft een verrijkt aanbod aan de leerlingen op de school of wil dit in de toekomst gaan aanbieden (n=596). De negen scholen die een starterssubsidie hebben aangevraagd zijn verdeeld over de categorieën (namelijk 2 ja, 2 ja en S&O, 2 nee en 3 nee en S&O). De andere helft van de scholen heeft dus aangegeven geen verrijkt aanbod te hebben waar leerlingen gebruik van kunnen maken.

Figuur 3.1 – Aanbod ter verrijking van de schooldag (geen S&O subsidie en starters; n = 1.323)

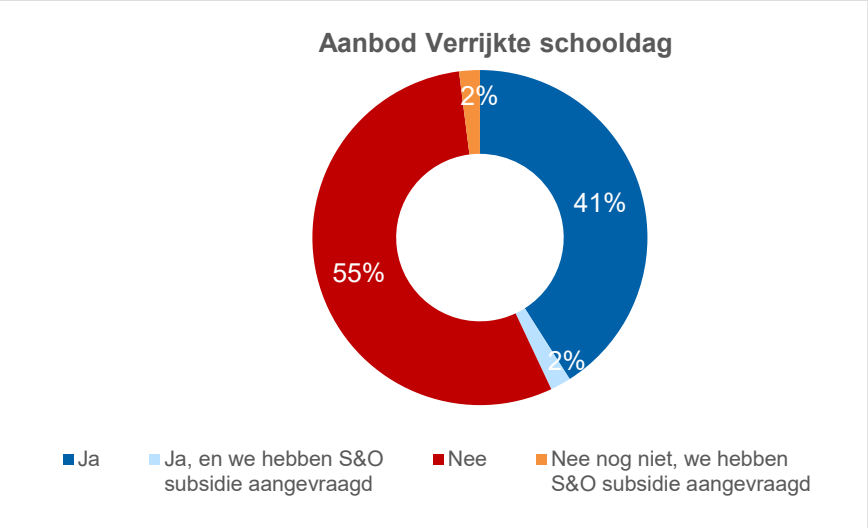

Tabel 3.1 toont het bieden van verrijkt aanbod naar OAB-scholen en niet OAB-scholen. Van de totaal 570 scholen met een verrijkt aanbod, behoort 52 procent (n=294) van de scholen niet, en 46 procent (n=263) van de scholen wel tot de OAB-doelgroep. Van de totaal 566 scholen behorende tot de OAB-doelgroep, heeft 46 procent verrijkt aanbod. Van de totaal 735 scholen die niet tot de OAB-doelgroep behoren, biedt 40 procent verrijkt aanbod. Met andere woorden de helft van de scholen met een populatie leerlingen die niet valt onder de OAB-doelgroep heeft verrijkt aanbod. Terwijl een ruime groep scholen die wel deze doelgroep in huis hebben, niet het verrijkt aanbod heeft. Opvallend is dat er

ook scholen met een negatieve achterstand score zijn die aangeven een S&O subsidie te hebben aangevraagd.

Van de scholen die een S&O subsidie (voorlopers en doorgroeiers) ontvangen, is bekend dat zij een verrijkt aanbod hebben. Van deze scholen hebben 197 scholen deelgenomen aan de vragenlijst. Het totaal aantal scholen met een aanvullend aanbod binnen de steekproef komt daarmee uit op 767 (50%).

Tabel 3.1 – Verrijkt aanbod naar doelgroep (kolom percentages; geen S&O subsidie en starters)

	niet OAB-scholen		OAB-scholen [12]		Onbekend		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	287	39	250	44	11	50	548	41
Ja, en we hebben School en Omgeving subsidie aangevraagd om aanvullend aanbod te bepalen of ontwikkelen	7	1	13	2	2	9	22	2
Nee	433	59	285	50	9	41	727	55
Nee nog niet, we hebben School en Omgeving subsidie aangevraagd om aanbod te bepalen of ontwikkelen	8	1	18	3	0	0	26	2
Totaal	**735**	**100**	**566**	**100**	**22**	**100**	**1.323**	**100**

Figuur 3.2 toont het bieden van verrijkt aanbod naar schoolsector. Hierbij wordt het verschil tussen de sectoren duidelijk. Verrijkt aanbod wordt het meest aangeboden op scholen in het vo. In het sbo, (v)so heeft 37 procent van de scholen een verrijkt aanbod. Verhoudingsgewijs zijn er ook meer scholen in het vo met een positieve achterstandsscore.

Figuur 3.2 – Verrijkt aanbod naar schoolsector (alle respondenten; n = 1.520)

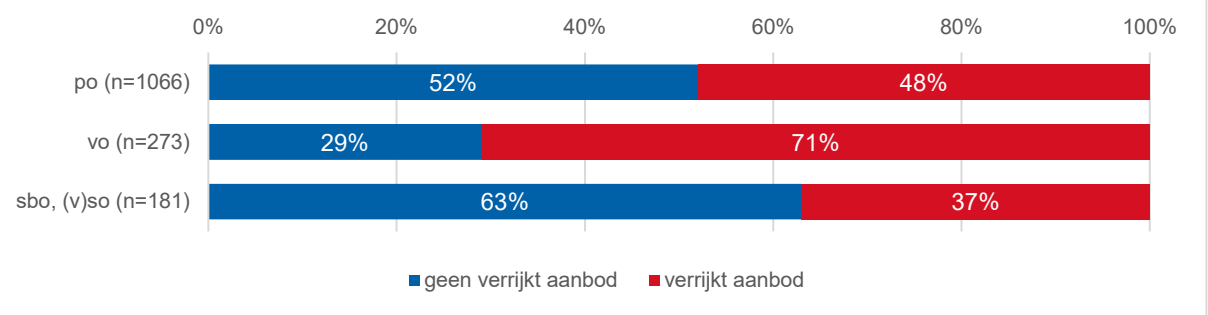

Landelijk gezien biedt de helft van de scholen een aanvullend aanbod. Voor de scholen die op dit moment verrijkt aanbod aanbieden, zijn we nagegaan in welke regio's deze scholen gelegen zijn. Daarbij maken we onderscheid naar onderwijsgebied. In Tabel 3.2 blijkt dat de meeste responsscholen met een verrijkt aanbod in de regio's Noord-Zuid-Holland en Zuid-Noord-Holland gelokaliseerd zijn [13]. Verder zijn

12 Onder OAB-scholen verstaan we in deze rapportage de scholen in regulier po en vo met een positieve achterstandsscore én de scholen in speciaal onderwijs met meer dan 4 leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond.

13 In de regio Noord-Zuid-Holland worden met name in de gemeenten Den Haag en Zoetermeer veel programma's aangeboden. In regio Zuid-Noord-Holland wordt meer dan de helft van programma's aangeboden in de gemeente Amsterdam.

de scholen met verrijkt aanbod redelijk gelijkmatig verdeeld over Nederland, waarbij de regio's Oost-Groningen en Roermond minder vertegenwoordigd zijn in de steekproef.
In de tabel is verder het totaal aantal populatiescholen per regio weergegeven. De verdeling van de scholen in de steekproef komt redelijk overeen met de verdeling in Nederland. Uit de regio Friesland, Utrecht en omstreken en Zwolle-Meppel lijken vergeleken met de verhouding in de populatie minder scholen in de steekproef vertegenwoordigd. Uit de regio's Noord-Noord-Brabant[14], Noord-Zuid-Holland, Zuid-Noord-Holland, Oostelijk Maas-Waalgebied[15], Zuid-Limburg[16] zijn vergeleken met de populatie meer scholen in de steekproef vertegenwoordigd.

Tabel 3.2 – Aanbod buitenschools aanbod ter verrijking van de schooldag naar regio.

Onderwijsgebied	n	%	n	%
Apeldoorn en midden-IJsselgebied	28	3,7	280	3,2
Arnhem en omstreken	18	2,3	265	3,1
Assen-Hoogeveen-Emmen	25	3,3	294	3,4
Dordrecht-Gorinchem	28	3,7	250	2,9
Friesland	25	3,3	494	5,7
Groningen en omstreken	23	3,0	297	3,4
Harderwijk-Amersfoort	37	4,8	443	5,1
Noord-Limburg	10	1,3	114	1,3
Noord-Noord-Brabant	41	5,3	303	3,5
Noord-Noord-Holland	23	3,0	335	3,9
Noord-Zuid-Holland	81	10,6	787	9,1
Oost-Groningen	6	0,8	104	1,2
Oostelijk Maas-Waalgebied	32	4,2	292	3,4
Rijnmond groot	64	8,3	681	7,9
Roermond en omstreken	4	0,5	78	0,9
Tilburg en omstreken	15	2,0	148	1,7
Twente	34	4,4	374	4,3
Utrecht en omstreken	31	4,0	500	5,8
West-Noord-Brabant	23	3,0	299	3,4
Zeeland	16	2,1	213	2,5
Zuid-Limburg	25	3,3	224	2,6
Zuid-Noord-Holland	119	15,5	974	11,2
Zuidelijke Achterhoek	13	1,7	160	1,8
Zuidoost-Noord-Brabant	27	3,5	356	4,1
Zwolle-Meppel en omstreken	19	2,5	404	4,7
Totaal	**767**	**100**	**8.669**	**100**

N.B.: Het totaal van 767 scholen bestaat uit 197 voorlopers/doorgroeiers, 570 starters / niet-gesubsidieerde scholen.

3.2 Bekostiging programma's

Deze paragraaf presenteert de resultaten met betrekking tot de onderzoeksvragen: *Valt het programma onder het programma School en Omgeving?*, *Heeft de regio subsidie bij 'School en omgeving' aangevraagd?* en *Wordt er een eigen bijdrage verwacht voor deelname?*

14 Veel programma's in de gemeenten 's-Hertogenbosch, Oss en Maashorst.
15 Veel programma's in de gemeente Nijmegen.
16 Veel programma's in de gemeenten Heerlen en Sittard-Geleen.

Van de 767 scholen in de steekproef die een verrijkt aanbod aanbieden, hebben 198 scholen (26%) een S&O subsidie aangevraagd (zie Tabel 3.3). 569 scholen bieden een verrijkend aanbod, maar hebben hiervoor geen S&O subsidie aangevraagd of ontvangen. Van deze scholen zijn er 259 geclassificeerd als OAB-school (46%).

Figuur 3.3 – Aanvraag S&O subsidie voor scholen met verrijkt aanbod (n = 767)

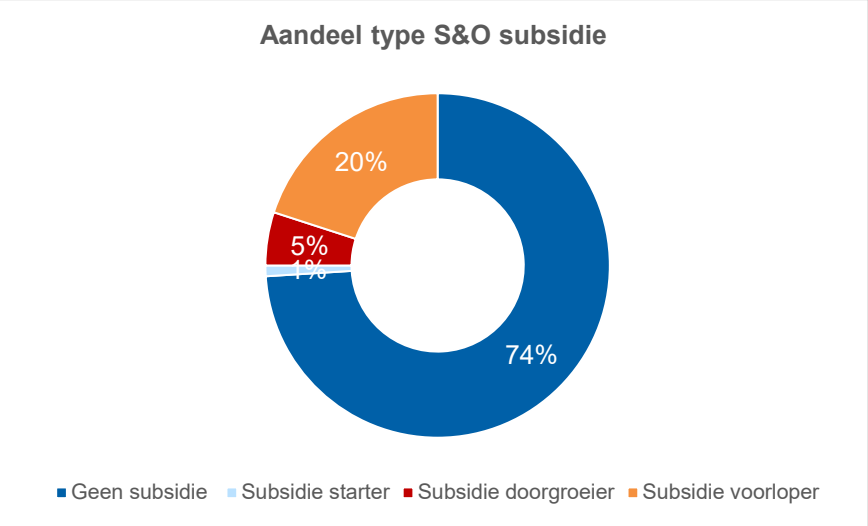

Tabel 3.3 – Aanvraag S&O subsidie voor scholen met verrijkt aanbod naar OAB (rij-percentages)

	niet OAB-scholen		OAB-scholen		Onbekend		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Geen subsidie	294	52	259	46	16	3	569	100
Starter	0	0	4	100	0	0	4	100
Doorgroeier	3	8	37	93	0	0	40	100
Voorloper	1	1	152	99	1	1	154	100
Totaal	**298**	**39**	**452**	**59**	**17**	**2**	**767**	**100**

Nb. Deze vraag is gesteld aan alle scholen met verrijkt aanbod.

Aan de scholen met een verrijkt aanbod zonder S&O subsidie is de vraag gesteld welke middelen zij inzetten om het verrijkt aanbod te financieren (zie Tabel 3.4). Een deel (n = 377) van de respondenten heeft deze vraag beantwoord. Hieruit blijkt dat scholen het vaakst de activiteiten (deels) bekostigen uit eigen middelen en subsidies. Daarnaast wordt er bij een derde van de scholen een eigen bijdrage gevraagd voor de deelname aan de activiteiten. De helft van de scholen gebruikt een combinatie van middelen om de activiteiten te bekostigen.

Indien scholen gebruik maakten van subsidie is nagegaan welke subsidies het betrof:

- Nationaal programma onderwijs (NPO)-gelden worden vaak genoemd (37x);
- Diverse cultuursubsidies en -fondsen, o.a. vanuit provincie;
- Diverse subsidies of bekostiging vanuit gemeenten (52x) (o.a. brede school subsidie, OAB-middelen);
- Subsidies/middelen vanuit de provincie;
- Gezonde school, Jong leren eten;
- Diverse andere subsidies vanuit de rijksoverheid worden ook genoemd, zoals subsidie basisvaardigheden, gelijke kansen alliantie vrijroosteren van leraren, doorstroomprogramma po-vo.

Tabel 3.4 – Middelen ter bekostiging veijkend aanbod (scholen zonder S&O subsidie)

	n	%
De school ontvangt een of meerdere subsidie(s)	161	43
De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit eigen middelen van de school of het schoolbestuur	196	52
De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit de eigen middelen van de externe partner(s)	103	27
Er wordt een eigen bijdrage van de ouders van de leerlingen gevraagd voor deelname aan de activiteiten	118	31
Dat weet ik niet	19	5
Totaal	**377**	

Nb. De antwoorden tellen op tot meer dan 100 procent, omdat de respondenten meerdere antwoorden konden geven op deze vraag. Deze vraag is alleen gesteld aan scholen met een verrijkend aanbod zonder S&O subsidie.

Tabel 3.5 – Middelen ter bekostiging verrijkend aanbod naar OAB (scholen zonder S&O subsidie)

	Geen OAB scholen		Wel OAB scholen		Onbekend		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
De school ontvangt een of meerdere subsidie(s)	68	38	90	47	3	38	161	43
De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit eigen middelen van de school of het schoolbestuur	96	54	96	51	4	50	196	52
De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit de eigen middelen van de externe partner(s)	48	27	53	28	2	25	103	27
Er wordt een eigen bijdrage van de ouders van de leerlingen gevraagd voor deelname aan de activiteiten	74	41	42	22	2	25	118	31
Dat weet ik niet	12	7	7	4	0	0	19	5
Totaal	179	100	190	100	8	100	337	100

Nb. Deze vraag is gesteld aan scholen met een verrijkend aanbod zonder S&O subsidie.

De scholen in een doorgroeiers- en voorloperscoalitie werd de vraag gesteld of zij het verrijkende aanbod naast de S&O subsidie nog met aanvullende middelen bekostigen. Van de 127 respondenten die deze vraag beantwoord hebben, financiert 61 procent het aanbod ook met andere middelen. Scholen gebruiken met name andere subsidies en eigen middelen ter aanvulling van de S&O subsidie. In een aanmerkelijk kleiner aandeel van de scholen wordt een eigen bijdrage aan ouders gevraagd voor deelname aan activiteiten (zie Tabel 3.6).

Indien scholen gebruik maakten van andere subsidies dan 'School en Omgeving' is nagegaan welke subsidies het betrof, namelijk:

- NPO-middelen (8x)
- Subsidie van gemeente (o.a. Brede school, OAB)
- JEF Fonds
- Provinciale gelden en fondsen

Figuur 3.4 – Middelen ter bekostiging verrijkend aanbod aanvullend aan de S&O subsidie (n = 127)

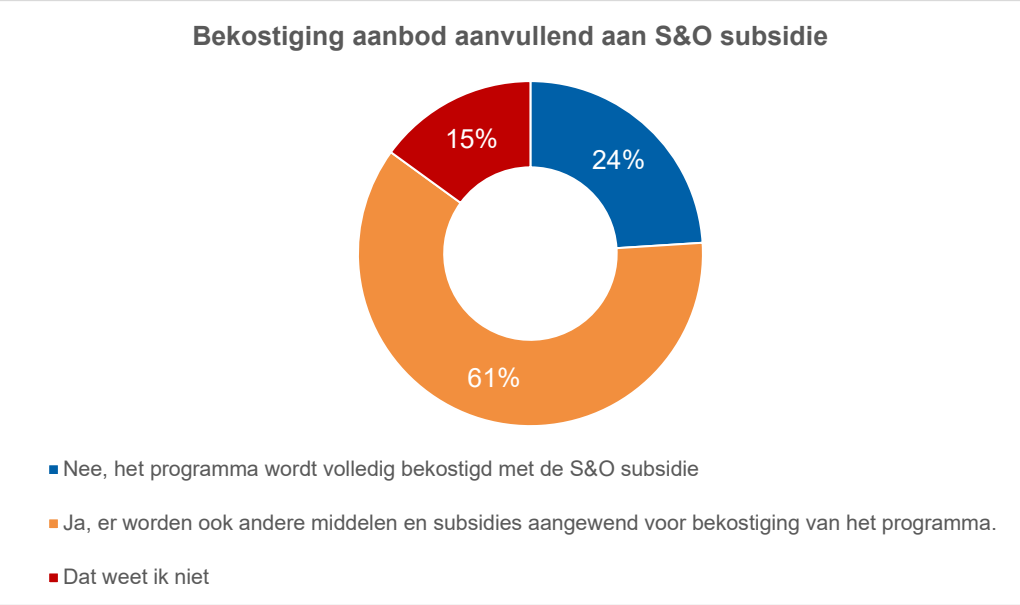

Tabel 3.6 – Middelen ter bekostiging verrijkt aanbod aanvullend aan S&O subsidie

	n	%
De school ontvangt een of meerdere subsidie(s) anders dan de subsidieregeling 'School en Omgeving'	48	62
De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit eigen middelen van de school of het schoolbestuur	47	61
De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit de eigen middelen van de externe partner(s)	16	21
Er wordt een eigen bijdrage van de ouders van de leerlingen gevraagd voor deelname aan de activiteiten	8	10
Totaal	**77**	**100**

Nb. Deze vraag is gesteld aan scholen met een verrijkend aanbod met S&O subsidie.

In Figuur 3.5 brengen we in beeld welk aandeel van de scholen vraagt om een eigen bijdrage van de ouders van de leerlingen voor deelname aan de activiteiten. Van het totaal van 767 scholen met verrijkt aanbod, vraagt 16 procent (n=126) om een eigen bijdrage. Van deze 126 scholen behoren 50 scholen tot de OAB-doelgroep. Kijkend naar het totaal aantal OAB-scholen met verrijkt aanbod, zien we dat 11 procent van deze scholen vraagt om een eigen bijdrage. Onder niet OAB-scholen is het aandeel dat om een eigen bijdrage voor het verrijkt aanbod vraagt wat groter (25%).

Figuur 3.5 – Eigen bijdrage naar wel/geen OAB scholen

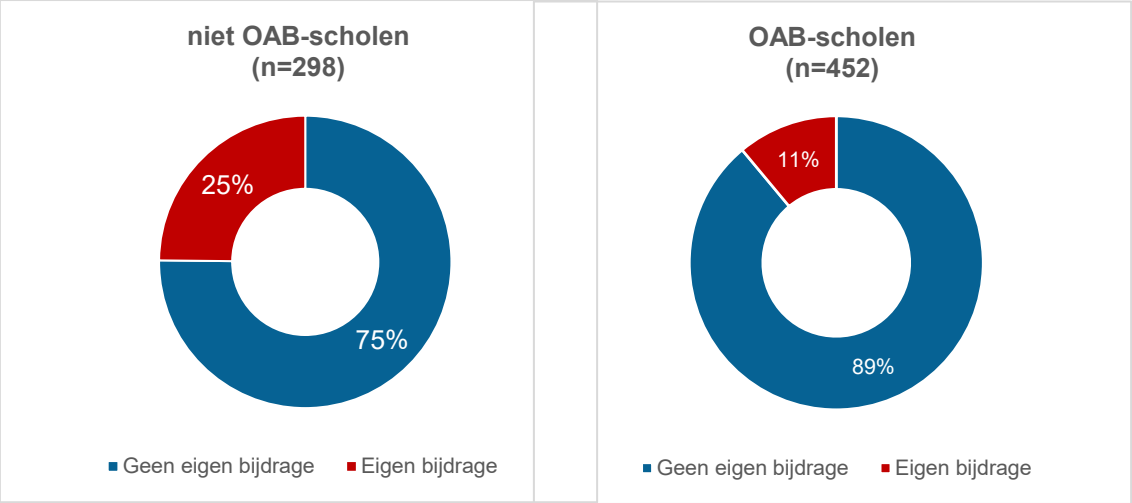

Een aantal scholen geeft aan dat het jammer is dat scholen met een negatieve achterstandsscore niet in aanmerking komen voor de subsidie School en Omgeving, terwijl zij wel verrijkt aanbod (willen) bieden. De scholen geven aan dat ook de leerlingen op deze scholen sterk kunnen profiteren van een verrijkt aanbod. Ook blijkt een aantal scholen behorende tot de doelgroep wel subsidie te hebben aangevraagd, maar te zijn uitgeloot.

3.3 Inhoud programma's

Deze paragraaf presenteert de resultaten met betrekking tot de onderzoeksvraag: *Welke activiteiten worden binnen de verrijkte school programma's uitgevoerd?*

Toekomstplannen S&O starters

Aan scholen die aangegeven hebben dat zij een S&O subsidie hebben aangevraagd, is gevraagd of zij een indicatie kunnen geven van hun plannen met betrekking tot het verrijkende aanbod. Van deze 47 scholen zijn er vijf scholen die in een starterssubsidie ontvangen[17]. De overige scholen hebben ofwel een S&O subsidie aangevraagd en deze niet gegund gekregen, of zijn nog in afwachting van gunning.
In deze paragraaf worden de resultaten van deze groep van 47 scholen beschreven, omdat zij een beeld geven van de plannen van scholen met betrekking tot het aanbod verrijkte schooldag.

Twee derde van de scholen (66%) geeft aan dat al bekend is op welke domeinen de activiteiten zich zullen gaan richten. De scholen geven aan dat de activiteiten gericht zijn op meerdere domeinen. Sport/bewegen en gezondheid en Cultuur zijn domeinen die bijna alle scholen willen gaan aanbieden. De overige domeinen zullen door ongeveer 40 procent van de scholen worden aangeboden.

[17] In tabel 2.3 kwam naar voren dat er 9 scholen met een starterssubsidie de vragenlijst hebben ingevuld. Van deze 9 scholen hebben er echter 2 aangegeven geen verrijkt aanbod te bieden. 2 andere scholen hebben aangegeven inderdaad verrijkt aanbod te bieden, maar gaven niet aan dat ze ook nog een starterssubsidie ontvangen. Deze in totaal vier scholen hebben daardoor de vragen met betrekking tot de toekomstplannen niet voorgelegd gekregen.

Tabel 3.7 – Op welke domeinen worden toekomstige activiteiten gericht (meerdere antwoorden mogelijk)

	n	%
Cognitieve ontwikkeling	13	42
Cultuur	27	87
Oriëntatie op jezelf en de wereld	12	39
Sport/bewegen en gezondheid	29	94
Sociaal-emotionele ontwikkeling	13	42
Totaal	**31**	**100**

Startdatum

Een groot aandeel van de scholen die een S&O subsidie heeft aangevraagd voor toekomstige ontwikkeling, geeft aan reeds begonnen te zijn met het programma. Daarnaast zijn er ook verschillende starters die aangeven op korte termijn te willen starten, bijvoorbeeld in het aankomende schooljaar of in 2024. Voor weer anderen is het afhankelijk van anderen, zoals gemeenten of andere partners, wanneer er gestart kan worden. Een laatste groep weet nog niet wanneer er gestart kan worden met de uitvoering. Een enkeling waaraan deze vraag is voorgelegd, geeft aan dat zij de subsidie niet toegewezen hebben gekregen.

Inhoud van de lopende programma's

Het lopende verrijkte aanbod richt zich op de meeste scholen op meerdere ontwikkelingsdomeinen (zie Tabel 3.8). De ontwikkelingsdomeinen Sport/bewegen en gezondheid en Cultuur worden het meest aangeboden bij zowel scholen die S&O subsidie ontvangen als scholen die geen S&O subsidie ontvangen. Bij scholen met een S&O subsidie wordt daarnaast vaker ingezet op de overige drie ontwikkelingsdomeinen. De meerderheid van de scholen biedt verrijkt aanbod op meerdere ontwikkelingsdomeinen aan. De focus in de programma's van niet OAB-scholen en OAB-scholen verschilt nauwelijks, zo blijkt uit een nadere analyse. OAB-scholen richten zich wel vaker (ook) op het domein sociaal-emotionele ontwikkeling dan niet OAB-scholen.

Wanneer gekeken wordt naar de combinaties van de aangeboden ontwikkelingsdomeinen blijkt dat alle mogelijke combinaties voorkomen. In Tabel 3.9 zijn de meest voorkomende combinaties weergeven. Deze combinaties worden door meer dan 5 procent van de scholen aangeboden. Het grootste aandeel scholen (18%) biedt activiteiten aan op alle ontwikkelingsdomeinen. De combinatie van Cultuur en sport/bewegen wordt door 16 procent van de scholen aangeboden.

Tabel 3.8 – Ontwikkelingsdomeinen verrijkend aanbod

	Niet-gesubsidieerde scholen en starters		Voorlopers en doorgroeiers		Totaal	
Cognitieve ontwikkeling	213	37%	112	57%	325	42%
Cultuur	407	72%	167	85%	574	75%
Oriëntatie op jezelf en de wereld	224	39%	118	60%	342	45%
Sport/bewegen en gezondheid	471	83%	178	90%	649	85%
Sociaal-emotionele ontwikkeling	239	42%	123	62%	362	47%
Totaal	**569***	**100%**	**197**	**100%**	**767**	**100%**

* 1 school uitgevallen. De aantallen tellen op tot meer dan het totaal, omdat scholen meerdere domeinen konden aangeven.

Figuur 3.6 – Ontwikkelingsdomeinen verrijkend aanbod naar wel/geen S&O subsidie

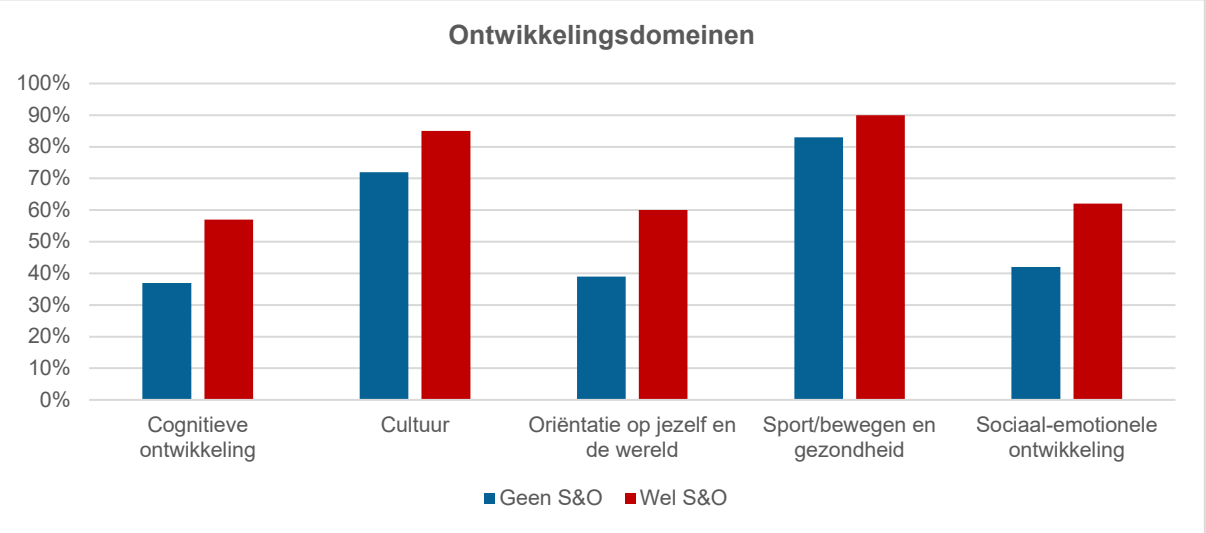

Tabel 3.9 – Meest voorkomende combinaties ontwikkelingsdomeinen (n=767)

	n	%
Alle ontwikkelingsdomeinen	139	18
Cultuur en sport/bewegen en gezondheid	122	16
Sport/bewegen en gezondheid	83	11
Cultuur, oriëntatie op jezelf en de wereld, sport/bewegen en gezondheid en sociaal- emotionele ontwikkeling	64	8
Cultuur, sport/bewegen en gezondheid en sociaal-emotionele ontwikkeling	44	6
Cultuur, oriëntatie op jezelf en de wereld en sport/bewegen en gezondheid	42	6

Voor de beschrijving van de activiteiten die vallen onder de verschillende domeinen zijn de gegevens van voorlopers en doorgroeiers en starters en niet-gesubsidieerde scholen samengevoegd (zie Tabellen 3.10a t/m e). Activiteiten in het domein Cognitieve ontwikkeling betreffen met name activiteiten omtrent taal/lezen, studievaardigheden, huiswerkbegeleiding en rekenen. Andere activiteiten zijn: vreemde talen (o.a. Spaans), typecursus, Mad Science, techniek lessen en schaken. Een verdeling naar po/vo laat zien dat binnen het po meer tijd wordt besteed aan activiteiten omtrent taal en lezen (58%) en in het vo meer tijd wordt besteed aan huiswerkbegeleiding (79%). Ook in het speciaal onderwijs zijn activiteiten omtrent taal / lezen het meest voorkomend (60%).
Activiteiten in het domein Cultuur betreffen met name activiteiten omtrent theater, muziek, dans, beeldende vorming, kunst of fotografie. Andere activiteiten zijn: burgerschap(svorming), museumbezoek of sprekers en gastdocenten.
Activiteiten in het domein Oriëntatie op jezelf en de wereld betreffen met name activiteiten omtrent natuur en burgerschap, duurzaamheid, leefomgeving en mediawijsheid. Andere activiteiten zijn: kooklessen en deelname aan projecten (bijvoorbeeld: model UN, uitwisselingen en excursies). Een verdeling naar po/vo laat zien dat er in het po vooral aandacht is voor activiteiten omtrent natuur en duurzaamheid (64%) en bijna geen aandacht is voor activiteiten omtrent financiële educatie (4%). In het vo is er veel aandacht voor burgerschap (78%), maar, net zoals in het po, weinig aandacht voor financiële educatie (8%).

Activiteiten in het domein sport/bewegen en gezondheid betreffen met name sportlessen. Andere activiteiten zijn: EHBO, sportactiviteiten (niet gespecificeerd), naschools sportaanbod (schoolplein, lokale verenigingen), en deelname aan toernooien.
Activiteiten in het domein Sociaal-emotionele ontwikkeling betreffen met name sociale vaardigheids- en weerbaarheidstrainingen. Andere activiteiten zijn: drama/theater en groepsactiviteiten om te leren omgaan met anderen. Een verdeling naar po/vo laat zien dat binnen het po de meest voorkomende activiteit weerbaarheidstrainingen zijn (50%). Ook in het vo is deze activiteit veelvoorkomend (67%), net zoals sociale vaardigheidstrainingen en studievaardigheden en metacognitieve vaardigheden (beiden ook 67%). In het s(b)o/vso komen de sociale vaardigheidstrainingen het vaakst voor (67%).

Tabel 3.10a – Activiteiten ontwikkelingsdomein 'Cognitieve ontwikkeling' (meerdere antwoorden mogelijk)

Cognitieve ontwikkeling	n	%
Activiteiten omtrent taal / lezen	192	63
Activiteiten omtrent rekenen	126	41
Activiteiten omtrent studievaardigheden en metacognitie	149	49
Huiswerkbegeleiding	145	48
Examen-/toetstraining	77	25
Anders, namelijk...	63	21
Totaal	**304**	**100**

* Totaal scholen met activiteiten in dit domein = 325 (zie Tabel 3.8); 21 missings.

Tabel 3.10b – Activiteiten ontwikkelingsdomein 'Cultuur' (meerdere antwoorden mogelijk)

Cultuur	n	%
Activiteiten met betrekking tot bijvoorbeeld theater, muziek, dans, beeldende vorming, kunst, fotografie	526	97
Activiteiten met betrekking tot literatuur, film	146	27
Anders, namelijk...	22	4
Totaal	**541**	**100**

*Totaal scholen met activiteiten in dit domein = 574 (zie Tabel 3.8); 33 missings.

Tabel 3.10c – Activiteiten ontwikkelingsdomein 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' (meerdere antwoorden mogelijk)

Oriëntatie op jezelf en op de wereld	n	%
Activiteiten omtrent natuur en duurzaamheid	184	58
Activiteiten omtrent de leefomgeving/wijk van de leerlingen	174	55
Activiteiten omtrent de (onderwijs)loopbaan	120	38
Activiteiten omtrent burgerschap	190	60
Activiteiten omtrent Social media, mediawijsheid	163	51
Activiteiten met betrekking tot culturele diversiteit (antropologisch; samenlevingen, godsdienst etc.)	94	30
Financiële educatie	19	6
Digitale vaardigheden	116	36
Anders, namelijk...	28	9
Totaal	**319**	**100**

*Totaal scholen met activiteiten in dit domein = 342 (zie Tabel 3.8); 23 missings.

Tabel 3.10d – Activiteiten ontwikkelingsdomein 'sport/bewegen en gezondheid' (meerdere antwoorden mogelijk)

Sport/bewegen en gezondheid	n	%
Sportlessen	553	89
Activiteiten omtrent gezonde leefstijl	156	25
Activiteiten omtrent (gezonde) voeding	154	25
Activiteiten omtrent bewegend leren	141	23
Activiteiten omtrent pauzespelen	156	25
Anders, namelijk...	42	7
Totaal	**619**	**100**

*Totaal scholen met activiteiten in dit domein = 649 (zie Tabel 3.8); 30 missings.

Tabel 3.10e – Activiteiten ontwikkelingsdomein 'Sociaal-emotionele ontwikkeling' (meerdere antwoorden mogelijk)

Sociaal-emotionele ontwikkeling	n	%
Sociale vaardigheidstrainingen	180	53
Weerbaarheidstrainingen (rots/water etc.), zelfvertrouwen	190	56
Mindfulness, yoga, etc.	71	21
Studievaardigheden en metacognitieve vaardigheden, motivatie	127	38
Talentontwikkeling	149	44
Life-coaching, loopbaancoaching, mentorschap	54	16
Anders, namelijk...	40	12
Totaal	**337**	**100**

*Totaal scholen met activiteiten in dit domein = 362 (zie Tabel 3.8); 25 missings.

Intensiteit en tijdstip programma's

De scholen hebben vervolgens per ontwikkelingsdomein aangegeven wat de intensiteit is van de activiteiten die onder dit domein vallen. Gemiddeld gezien bieden scholen voor meer dan de helft van het schooljaar verrijkende activiteiten aan. De activiteiten in de domeinen Cognitieve ontwikkeling en Sport/bewegen en gezondheid worden met gemiddeld 28 weken per jaar het grootst aantal weken per jaar aangeboden. Gemiddeld genomen worden 2 tot 3 uur per week activiteiten aangeboden, waarbij de activiteiten met betrekking tot Cognitieve ontwikkeling gemiddeld genomen het meeste aantal uren worden aangeboden.

Het tijdstip waarop scholen de verrijkende activiteiten aanbieden, is voor de meeste scholen een combinatie van zowel buiten als gedurende de schooltijd (zie Tabel 3.12). Het aanbieden van activiteiten onder schooltijd gebeurt het minst vaak op 13-29 procent van de scholen. Het aandeel scholen dat een activiteiten buiten/gedurende schooltijd aanbiedt varieert per domein. Activiteiten met betrekking tot Cognitieve ontwikkeling worden op een groter aandeel scholen (80%) buiten de schooltijd of gecombineerd buiten/gedurende de schooltijd aangeboden.

Een aantal scholen geeft aan dat het voor hen a) complex is om te bepalen of activiteiten vallen onder buitenschools aanbod of onder curriculum en b) om de activiteiten te organiseren binnen de schooltijd, maar buiten de onderwijstijd. In de subsidieregeling wordt voorgeschreven dat de activiteiten onder schooltijd mogen vallen, mits dit niet wordt gerekend als zijnde onderwijstijd. De uren waar leerlingen recht op hebben om onderwijs te krijgen, wordt onderwijstijd genoemd. Activiteiten van School en Omgeving zijn extra curriculair en vallen daar niet onder. Het blijkt voor scholen verwarrend te zijn welke activiteiten wel en niet bekostigd mogen worden met de subsidie. Voor scholen in speciaal

onderwijs blijkt het bovendien vaak niet mogelijk om de schooltijd te verlengen in verband met leerlingenvervoer. Doordat activiteiten niet gedurende onderwijstijd mogen plaatsvinden, kunnen er voor deze groep vaak geen verrijkende activiteiten georganiseerd worden.

De activiteiten worden aangeboden door de scholen zelf voor hun eigen leerlingen, door een externe partij als een bibliotheek, of door ingehuurde personen zoals een coach of kunstenaar (zie Tabel 3.13). De activiteiten behorende tot de ontwikkelingsdomeinen Cognitieve ontwikkeling, Oriëntatie op jezelf en de wereld en Sociaal-emotionele ontwikkeling worden het vaakst door de scholen zelf aangeboden. De ontwikkelingsdomeinen Cultuur en Sport/bewegen en gezondheid worden het vaakst door ingehuurde personen of externe partijen aanboden.

Tabel 3.11 – Gemiddelde intensiteit activiteiten per ontwikkelingsdomein (gemiddelde, (minimum-maximum, standaarddeviatie, n)

	Cognitieve ontwikkeling	Cultuur	Oriëntatie op jezelf en op de wereld	Sport/bewegen en gezondheid	Sociaal-emotionele ontwikkeling
De activiteiten worden aangeboden gedurende .. weken per jaar	28,3 (1-52; 12,9, 228)	25,0 (1-52; 13,9, 226)	24,4 (1-52; 15,0, 155)	28,5 (0-52; 13,6, 229)	25,5 (0-30; 3,7, 165)
De activiteiten worden .. uur per schoolweek aangeboden, gemiddelde per leerling	3,2 (0-30; 4,8, 200)	2,6 (0,2-30; 4,2, 189)	2,3 (0-40; 4,5, 82)	2,2 (0-8; 1,4, 119)	2,5 (0-30; 3,7, 78)

Tabel 3.12 – Tijdstip aanbod activiteiten

	Cognitieve ontwikkeling	Cultuur	Oriëntatie op jezelf en op de wereld	Sport/bewegen en gezondheid	Sociaal-emotionele ontwikkeling
Voor of na de schooltijd (bijv. verlengde schooldag	99 (40%)	172 (37%)	73 (28%)	238 (45%)	72 (25%)
Gedurende de schooltijd	49 (20%)	80 (17%)	75 (29%)	12,8 (13%)	77 (27%)
Zowel voor/na als gedurende de schooltijd	99 (40%)	212 (46%)	114 (44%)	227 (43%)	136 (48%)
Totaal	**247 (100%)**	**464 (100%)**	**262 (100%)**	**533 (100%)**	**285 (100%)**

Tabel 3.13 – Door wie worden de activiteiten aangeboden?

	Cognitieve ontwikkeling		Cultuur		Oriëntatie op jezelf en op de wereld		Sport/Bewegen en gezondheid		Sociaal-emotionele ontwikkeling	
Door alle samenwerkende scholen zelf voor hun eigen leerlingen	122	49%	153	33%	118	45%	191	36%	138	48%
Door één of meerdere van de scholen (voor leerlingen van alle samenwerkende scholen)	21	9%	34	7%	23	9%	44	8%	26	9%
De kinderopvangorganisatie (BSO)	9	4%	31	7%	13	5%	40	8%	19	7%
De gemeente	9	4%	86	18%	35	13%	121	23%	31	11%
Externe partij (sportvereniging, bibliotheek, schouwburg, enz.)	72	29%	236	50%	94	36%	218	41%	77	27%
Ingehuurde personen (zoals kunstenaars, buurtsportcoaches, diëtist, enz.)	88	36%	295	63%	112	43%	244	46%	116	41%
Anders	20	8%	23	5%	26	10%	35	7%	32	11%
Totaal	**247**	**100%**	**468**	**100%**	**262**	**100%**	**530**	**100%**	**285**	**100%**

3.4 Doelgroep

Deze paragraaf presenteert de resultaten met betrekking tot de onderzoeksvraag: *Voor wie zijn de activiteiten bestemd en wie maken er met name gebruik van? Wie bepaalt welke kinderen gebruik kunnen maken van de activiteiten? Waar worden de activiteiten aangeboden?*

Doelgroep

Voor de verzameling van activiteiten bij de verschillende ontwikkelingsdomeinen hebben de scholen aangegeven welke leerlingen tot de doelgroep behoren.

Kijkend naar de leeftijdscategorie van de doelgroep in Tabel 3.14, dan wordt duidelijk dat de activiteiten, gemiddeld genomen, het meest afgestemd zijn op leerlingen in de onder- en bovenbouw van de basisschool. Dit is naar verwachting, aangezien het aandeel po-scholen ook het grootst is onder de respondenten. Opvallend is dat activiteiten gericht op Cognitieve ontwikkeling het minst vaak ingezet worden bij de kleuters.

Tabel 3.14 – Leeftijdscategorie activiteiten per ontwikkelingsdomein

	Cognitieve ontwikkeling		Cultuur		Oriëntatie op jezelf en op de wereld		Sport/Bewegen en gezondheid		Sociaal-emotionele ontwikkeling	
Kleuters	58	26%	190	46%	71	31%	210	44%	77	31%
Onderbouw po (bo/s(b)o)	102	46%	277	66%	122	53%	323	67%	128	52%
Bovenbouw po (bo/s(b)o)	142	64%	289	69%	140	61%	346	72%	150	60%
Onderbouw v(s)o	80	36%	127	30%	86	37%	140	29%	99	40%
Bovenbouw v(s)o	74	33%	108	26%	77	33%	115	24%	86	35%
Totaal	**223**	**100%**	**418**	**100%**	**231**	**100%**	**483**	**100%**	**249**	**100%**

N.B. Antwoorden tellen op tot meer dan 100 procent, omdat respondenten meerdere antwoorden konden geven.

Bij het merendeel van de scholen is het verrijkt aanbod bedoeld voor alle leerlingen van de school (Tabel 3.15). Bij Cognitieve ontwikkeling is het bij een derde van de scholen een specifieke doelgroep, namelijk de leerlingen met behoefte aan ondersteuning op cognitief gebied. Bij ruim 20 procent van de scholen die activiteiten aanbieden behorende tot de Cognitieve ontwikkeling, zijn de activiteiten (ook) bedoeld voor leerlingen met een kansarme thuissituatie (23%) en anderstalige leerlingen (21%).

Bij het domein Sociaal-emotionele ontwikkeling is een specifieke doelgroep de leerlingen met een achterstand op sociaal-emotionele vaardigheden. De benoemde doelgroep bij ‘Anders, namelijk’ betreft opvallend genoeg in twee gevallen ‘kinderen waarvan ouders het geld hebben’, verder bestaat de doelgroep uit geïnteresseerde leerlingen of leerlingen met een motorische achterstand.

Tabel 3.15 – Doelgroep leerlingen per ontwikkelingsdomein

	Cognitieve ontwikkeling		Cultuur		Oriëntatie op jezelf en op de wereld		Sport/Bewegen en gezondheid		Sociaal-emotionele ontwikkeling	
Alle leerlingen van de school	147	66%	389	94%	211	91%	438	92%	188	75%
Leerlingen met behoefte aan ondersteuning op cognitief gebied (bv. Onderpresteerders, lage toetsscores, hoogpresteerders), namelijk….	71	32%	3	1%	5	2%	6	1%	17	7%
Leerlingen met een achterstand op sociaal-emotionele vaardigheden en/of leerstrategieën	34	15%	8	2%	8	4%	12	3%	66	26%
Leerlingen met een kansarme thuissituatie / omgeving (lage SES, weinig ouderbetrokkenheid, lage opleiding ouders, etc.)	51	23%	44	11%	28	12%	50	11%	39	16%
Anderstalige leerlingen / leerlingen met een anderstalige achtergrond	47	21%	18	4%	16	7%	20	4%	17	7%
Leerlingen met een lage schoolmotivatie	20	9%	4	1%	3	1%	6	1%	13	5%
Anders, namelijk	9	4%	11	3%	6	3%	23	5%	8	3%
Totaal	**222**	**100%**	**412**	**100%**	**231**	**100%**	**475**	**100%**	**250**	**100%**

Selectie doelgroep en deelname

Deze paragraaf behandelt de resultaten met betrekking tot de onderzoeksvraag: *Wie bepaalt welke kinderen gebruik kunnen maken van de activiteiten?*

Waar het gaat om activiteiten in het domein Cognitieve ontwikkeling zijn de leerkracht (groepsleerkracht, vakdocent, mentor) en de ib'er/zorg coördinator de verantwoordelijken voor het selecteren van de doelgroep. Bij de andere domeinen zijn de groepsleerkrachten bij een (ruim) derde van de scholen verantwoordelijk (zie Tabel 3.16).
Scholen geven echter vaak aan dat er geen sprake is van doelgroepselectie omdat alle leerlingen van de school (kunnen) deelnemen of dat leerlingen (of ouders) zichzelf kunnen aanmelden voor de activiteiten.

Tabel 3.16 – Verantwoordelijke voor de selectie van de doelgroep per ontwikkelingsdomein

	Cognitieve ontwikkeling		Cultuur		Oriëntatie op jezelf en op de wereld		Sport/Bewegen en gezondheid		Sociaal-emotionele ontwikkeling	
De groepsleerkrachten	87	40%	120	30%	73	33%	131	28%	95	38%
Schoolleiding	36	16%	68	17%	41	18%	68	14%	46	19%
Intern begeleider / zorgcoördinator	85	39%	57	14%	52	23%	74	16%	122	49%
De programmaleider	20	9%	62	15%	32	14%	51	11%	29	12%
Vakdocent	50	23%	52	13%	23	10%	93	20%	29	12%
Mentor	53	24%	34	8%	33	15%	43	9%	58	23%
Anders, namelijk	90	41%	217	53%	109	49%	259	55%	95	38%
Totaal	**219**	**100%**	**407**	**100%**	**224**	**100%**	**471**	**100%**	**248**	**100%**

Een groot aantal van de scholen biedt meerdere activiteiten behorende tot meerdere ontwikkelingsdomeinen aan. Bij 58 procent van de scholen nemen leerlingen deel aan een selectie van de aangeboden activiteiten. In de overige 42 procent van de scholen nemen leerlingen deel aan alle aangeboden activiteiten van het programma (Tabel 3.17). De deelname aan activiteiten hangt samen met de verplichting die gesteld wordt aan deelname aan de activiteiten. Het aandeel scholen dat

deelname aan de activiteiten verplicht stelt, is variabel per ontwikkelingsdomein (zie Tabel 3.18). Zo wordt deelname aan activiteiten in het ontwikkelingsdomein Oriëntatie op jezelf en op de wereld door verhoudingsgewijs door meer scholen (41%) verplicht gesteld dan deelname aan activiteiten op andere ontwikkelingsdomeinen. De activiteiten in het domein Sport en bewegen worden verhoudingsgewijs door de minste scholen (23%) verplicht gesteld.

Tabel 3.17 – Deelname van leerlingen aan alle of een selectie van de activiteiten

	n	%
Ja, de leerlingen nemen deel aan alle activiteiten van het programma	229	42
Nee, de leerlingen nemen deel aan een selectie van de activiteiten	312	58
Totaal	**541**	**100**

Tabel 3.18 – Vrijwillige of verplichte deelname van leerlingen aan de activiteiten

	Cognitieve ontwikkeling		Cultuur		Oriëntatie op jezelf en op de wereld		Sport/Bewegen en gezondheid		Sociaal-emotionele ontwikkeling	
Verplichte deelname	67	30%	126	30%	94	41%	111	23%	53	33%
Vrijwillige deelname	155	70%	291	70%	134	59%	366	77%	110	68%
Totaal	**222**	**100%**	**417**	**100%**	**228**	**100%**	**477**	**100%**	**163**	**100%**

Als scholen een verrijkt aanbod bieden, is het vervolgens van belang dat de leerlingen (van de doelgroep) ook daadwerkelijk deelnemen aan de activiteiten. De scholen zetten verschillende methoden in om ervoor te zorgen dat de leerlingen deelnemen. De meeste scholen (67%) geven aan dat alle leerlingen van de school kunnen deelnemen (Tabel 3.19). Verder zetten scholen actieve werving in en betrekken ze de ouders bij de activiteiten. Deelname aan de activiteiten wordt ook bevorderd doordat de deelname gratis is.

Het hogere aandeel scholen dat leerlingen (na selectie) verplicht om deel te nemen aan de activiteiten bij domein Oriëntatie op de wereld en jezelf vertaalt zich ook terug in de deelnamepercentages (zie Tabel 3.20). Op scholen die activiteiten aanbieden behorende tot dit ontwikkelingsdomeinen, neemt gemiddeld genomen meer dan de helft van de leerlingen deel aan de activiteiten. Het valt op dat ontwikkelingsdomein Cognitieve ontwikkeling het gemiddelde percentage van leerlingen van de school dat deelneemt het laagst is. Waarschijnlijk zijn deze activiteiten minder vaak bedoeld voor alle leerlingen van de school en worden deze activiteiten gericht ingezet bij leerlingen die extra ondersteuning behoeven op bepaalde cognitieve vaardigheden.

Uit Tabel 3.21 blijkt dat de deelnamepercentages hoger zijn op de scholen die geen eigen bijdrage vragen. De hogere deelname geldt voor alle domeinen, behalve bij domein Oriëntatie op jezelf en de wereld. Met name bij activiteiten voor de domeinen Cultuur en Sport/bewegen is er een groot verschil in deelname percentages. Deze bevindingen moeten echter met enige voorzichtigheid worden gepresenteerd; er kan op basis van de enquête niet worden vastgesteld voor welke ontwikkelingsdomeinen en activiteiten de eigen bijdrage wordt benut omdat scholen meerdere ontwikkelingsdomeinen aanbieden. Met andere woorden: de lagere deelnamepercentages kunnen niet zondermeer verklaard worden door het al dan niet vragen van een eigen bijdrage[18].

[18] Het is overigens ook mogelijk dat activiteiten worden georganiseerd op de BSO, waarbij ook sprake is van een eigen bijdrage van ouders in de kosten voor opvang.

Tabel 3.19 – Methoden voor bevordering deelname van leerlingen aan de activiteiten

	n	%
Alle leerlingen van de school kunnen deelnemen	300	67
Deelname is gratis	230	52
Er is sprake van actieve werving van leerlingen	221	50
Door de ouders van de leerlingen te betrokken	205	46
Leerlingen van de school worden verplicht tot deelname (ofwel allemaal ofwel een selectie)	131	29
Promotie via digitale kanalen (o.a. websites)	117	26
Via de mentoren van de leerlingen	102	23
Via de gemeente(n)	39	9
Anders	17	4
Totaal	**446**	**100**

Tabel 3.20 – Deelnamepercentage van leerlingen aan de activiteiten, gemiddelde (min-max, sd)

	Cognitieve ontwikkeling	Cultuur	Oriëntatie op jezelf en op de wereld	Sport/bewegen en gezondheid	Sociaal-emotionele ontwikkeling
Hoeveel % van de leerlingen van het totaal aantal leerlingen op uw school maakt gebruik van (een deel) van de activiteiten	36,7 (0-100; 34,2)	46,9 (0-100; 39,5)	51,9 (0-100; 40,2)	41,2 (0-100; 35,9)	43,1 (0-100; 39,4)

Tabel 3.21 – Deelnamepercentage van leerlingen aan de activiteiten naar eigen bijdrage, gemiddelde (min-max, sd)

Hoeveel % van de leerlingen van het totaal aantal leerlingen op uw school maakt gebruik van (een deel) van de activiteiten	Cognitieve ontwikkeling	Cultuur	Oriëntatie op jezelf en op de wereld	Sport/bewegen en gezondheid	Sociaal-emotionele ontwikkeling
Scholen zonder eigen bijdrage	37,8 (0-100; 34,2)	50,0 (0-100; 39,4)	51,3 (0-100; 40,1)	42,9 (0-100; 36,0)	43,9 (0-100; 39,3)
Scholen met eigen bijdrage	33,1 (3-100; 34,3)	38,2 (0-100; 38,5)	54,3 (1-100; 40,9)	25,5 (0-100; 35,0)	40,2 (2-100; 40,3)

Locatie activiteiten

De verrijkende activiteiten worden het vaakst aangeboden op de eigen school van de deelnemende leerlingen. Meer specifieke activiteiten worden ook wel aangeboden op een daarvoor bestemde locatie, zo worden sportactiviteiten voor de helft van de scholen aangeboden op een sportlocatie en culturele activiteiten op een culturele instelling. Andere locaties die door respondenten genoemd worden zijn: een locatie buiten, locaties voor excursies/uitstapjes, zorginstellingen en maatschappelijke organisaties, en buitenlandse locaties.

Tabel 3.22 – Locatie waarop activiteiten worden aangeboden

	Cognitieve ontwikkeling		Cultuur		Oriëntatie op jezelf en op de wereld		Sport/bewegen en gezondheid		Sociaal-emotionele ontwikkeling	
Op de eigen school	236	94%	414	88%	241	90%	441	82%	263	91%
Op één of meerdere van de scholen waarmee samengewerkt wordt	24	10%	64	14%	33	12%	67	12%	26	9%
Op een sportlocatie	5	2%	20	4%	11	4%	297	55%	24	8%
In de bibliotheek	17	7%	74	16%	12	4%	4	1%	2	1%
In een culturele instelling	9	4%	176	37%	30	11%	8	1%	12	4%
Multifunctioneel centrum / buurthuis	12	5%	64	14%	29	11%	26	5%	22	8%
Op de kinderopvangorganisatie (BSO)	5	2%	33	7%	12	4%	42	8%	13	4%
Anders, namelijk…	17	7%	26	6%	52	19%	29	5%	22	8%
Totaal	**250**	**100%**	**472**	**100%**	**269**	**100%**	**540**	**100%**	**290**	**100%**

3.5 Samenwerking binnen de programma's

Deze paragraaf behandelt de resultaten met betrekking tot het thema samenwerking. Daaronder vallen de volgende onderzoeksvragen: *Hoe ziet de samenwerking eruit binnen de lokale coalities? Welke partners zijn betrokken? Met welke externe partijen wordt samengewerkt? Welke rol hebben de verschillende partijen? Hoe ziet de samenwerking binnen het programma eruit?*

Over het algemeen blijken de samenwerkingspartners op de verschillende ontwikkelingsdomeinen redelijk overeen te komen (zie Tabel 3.23). Zo wordt er door ongeveer 40 procent van de scholen samengewerkt met andere scholen. Zoals verwacht kan worden, is de samenwerking met specifieke partners zoals culturele instellingen of sportinstellingen het hoogst bij die specifieke ontwikkelingsdomeinen. Organisaties die huiswerkbegeleiding of onderwijsondersteuning aanbieden, zijn voor 39 procent van de scholen een partner in het domein Cognitieve ontwikkeling.
9 tot 33 procent van de scholen geeft aan ook 'andere' samenwerkingspartners te hebben. Het is interessant om te bekijken of er partijen zijn die vaker genoemd worden onder het kopje 'anders'. Zo is te zien dat binnen het domein Cognitieve ontwikkeling commerciële partijen meermaals genoemd zijn, net zoals Mad Science. Ook benoemen scholen vaker dat er geen partners betrokken zijn. Bij het domein Cultuur is te zien dat de andere partners waarmee scholen samenwerken vaak (muziek)docenten zijn, of zzp'ers. Organisaties als Mad Science, eigen leerkrachten en bedrijven uit de regio worden genoemd wanneer er bij het domein Oriëntatie op jezelf en de wereld gevraagd wordt naar de andere partijen waarmee de scholen samenwerken. Bij het domein Sport/bewegen en gezondheid worden vaak eigen (gym)leerkrachten genoemd, maar ook bedrijven en organisaties die met sport te maken hebben komen vaker terug. Eigen leerkrachten of iemand anders binnen de school, een specialist zoals een coach, therapeut of psycholoog, of zzp'ers en externen worden vaak genoemd binnen het domein Sociaal-emotionele ontwikkeling wanneer de optie 'anders' werd aangevinkt.

Tabel 3.23 – Partijen waarmee samengewerkt wordt in de programma's (meer antwoorden mogelijk)

Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein….					
	Cognitieve ontwikkeling	Cultuur	Oriëntatie op jezelf en op de wereld	Sport/bewegen en gezondheid	Sociaal-emotionele ontwikkeling
Scholen	97 (47%)	141 (38%)	83 (41%)	168 (39%)	104 (48%)
Schoolbesturen	18 (9%)	29 (8%)	3 (2%)	32 (7%)	12 (6%)
Gemeente	30 (15%)	136 (36%)	39 (19%)	161 (37%)	46 (21%)
Culturele instellingen	46 (22%)	306 (82%)	60 (30%)	21 (5%)	27 (12%)
Sportinstellingen, buurtcoach	28 (14%)	68 (18%)	38 (19%)	337 (78%)	19 (9%)
De bibliotheek	46 (22%)	115 (31%)	33 (16%)	7 (2%)	11 (5%)
Huiswerkbegeleiding-/onderwijsondersteunende organisaties	81 (39%)	9 (2%)	15 (7%)	7 (2%)	20 (9%)
Zorg- of welzijnsorganisaties	34 (17%)	67 (17%)	58 (29%)	65 (15%)	107 (49%)
Kinderopvang 0-4	6 (3%)	21 (6%)	4 (2%)	17 (4%)	8 (4%)
Buitenschoolse opvang	15 (7%)	51 (14%)	15 (7%)	57 (13%)	14 (6%)
Anders	39 (19%)	39 (10%)	66 (33%)	39 (9%)	54 (25%)
Totaal	**206 (100%)**	**375 (100%)**	**202 (100%)**	**432 (100%)**	**219 (100%)**

De samenwerkingspartners kunnen diverse rollen bekleden in een programma. In Tabel 3.24 is weergegeven hoe vaak een bepaalde rol wordt benoemd bij een bepaalde partij, opgeteld over de verschillende ontwikkelingsdomeinen heen. In het geval dat een school deelnemer is van een S&O coalitie zijn het met name de scholen, gemeenten of schoolbesturen die penvoerder zijn. De aanbieders van de activiteiten zijn divers, mede afhankelijk van het type activiteit. Met name bij culturele en sportinstellingen en scholen wordt aangegeven dat zij uitvoerder zijn van de activiteiten. De rol van ontwikkelaar van de interventie ligt het meest bij de scholen. De rol van onderzoeker van de activiteiten komt minder vaak voor. De rol van coördinator van de activiteiten komt het meest bij de scholen voor.

Tabel 3.24 – Rol van de samenwerkingspartijen (optelling van ontwikkelingsdomeinen; gehele responsgroep)

	Penvoerder School en omgeving coalitie	Aanbieder/ uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator/ regisseur
Scholen	94	349	147	65	280
Schoolbesturen	24	17	22	20	37
Gemeente	42	207	96	40	148
Culturele instellingen	7	416	91	12	84
Sportinstellingen, buurtsportcoach	6	455	84	16	103
De bibliotheek	0	191	38	10	29
Huiswerkbegeleiding-/onderwijsondersteunende organisaties	5	123	29	6	22
Zorg- of welzijnsorganisaties	12	275	70	21	89
Kinderopvang 0-4	0	34	10	4	15
Buitenschoolse opvang	2	104	16	7	46
Andere partijen	2	164	26	7	38

Figuur 3.7 – Rol van de samenwerkingspartijen (optelling van ontwikkelingsdomeinen)

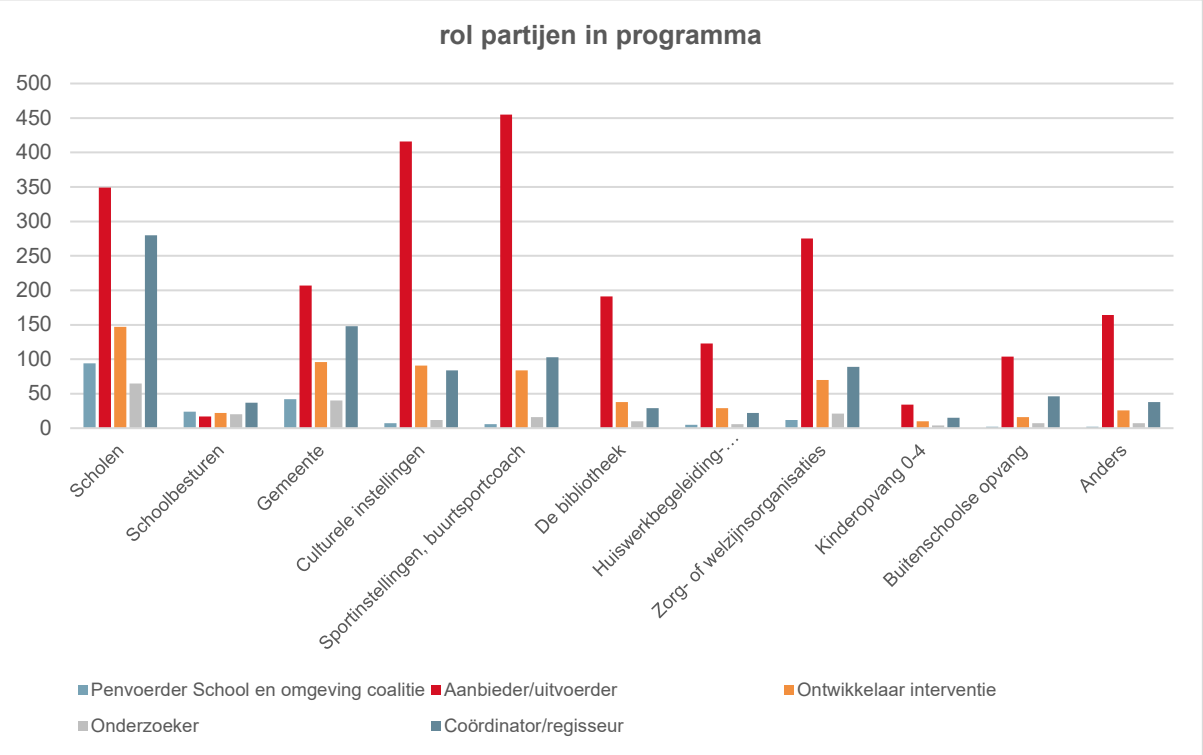

Wanneer gekeken wordt naar de samenwerking binnen de voorlopers- en doorgroeierscoalities blijkt dat er veel overeenkomsten zijn in de rollen in vergelijking met de totale responsgroep (zie Tabel 3.25). De aanbieders van de activiteiten zijn ook binnen deze groep divers, maar de scholen zijn minder vaak zelf aanbieder van het verrijkt aanbod. Met name bij culturele, sport- en zorg- en welzijnsinstellingen en scholen wordt aangegeven dat zij uitvoerder zijn van de activiteiten. De rol van ontwikkelaar van de interventie ligt ook hier het meest bij de scholen. De rol van onderzoeker van de activiteiten komt minder vaak voor. Daar waar het voorkomt, zijn het met name de scholen die deze rol op zich nemen. De rol van coördinator van de activiteiten komt het meest bij de scholen voor.

Tabel 3.25 – Rol van de samenwerkingspartijen (optelling van ontwikkelingsdomeinen; voorlopers- en doorgroeierscoalitie)

	Penvoerder School en omgeving coalitie	Aanbieder/ uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator/ regisseur
Scholen	94	96	48	12	84
Schoolbesturen	24	1	2	7	10
Gemeente	42	41	20	9	29
Culturele instellingen	7	151	32	2	27
Sportinstellingen, buurtsportcoach	6	129	24	4	25
De bibliotheek	0	67	15	3	6
Huiswerkbegeleiding-/onderwijsondersteunende organisaties	5	56	13	2	15
Zorg- of welzijnsorganisaties	12	100	16	4	43
Kinderopvang 0-4	0	11	0	0	0
Buitenschoolse opvang	2	34	2	0	7
Anders	2	52	3	0	9

De scholen bieden het meest een programma aan dat ontwikkeld is en georganiseerd en uitgevoerd wordt door een externe partij of dat scholen in samenwerking met een externe partij ontwikkeld hebben (Tabel 3.26 en 3.27). Bij de categorie anders geven de scholen aan dat wat betreft de ontwikkeling combinaties van de verschillende rollen van samenwerking voorkomen. Een aangeboden activiteit is bijvoorbeeld ontwikkeld door de school en een andere activiteit door een externe partij. Een specifieke externe partij die genoemd wordt is de aanbieder die de ontwikkeling verzorgd. Ook bij de samenwerking in de uitvoering komt een combinatie van de verschillende rollen voor. De rol in samenwerking kan verschillend zijn per onderdeel of per activiteit.

De samenwerking wordt door ruim de helft van de scholen als 'face to face' beschreven, waar de verschillende partijen een open houding naar elkaar hebben, elkaars expertise kennen en werkzaamheden afstemmen (Tabel 3.28). Bij ruim een vijfde van de programma's blijkt er sprake te zijn van minimale samenwerking, waarbij de partijen geen zicht op elkaar hebben (back to back).

Tabel 3.26 – Rol van de samenwerkingspartijen bij ontwikkeling activiteiten

Ontwikkeling	n	%
De school/scholen bieden een programma aan dat is ontwikkeld door een externe partij	171	34
De school heeft / de scholen hebben in samenwerking met een externe partij het programma ontwikkeld	197	39
Scholen hebben de interventie/ het programma ontwikkeld	84	17
Anders	54	11
Totaal	**506**	**100**

Tabel 3.27 – Rol van de samenwerkingspartijen bij uitvoering activiteiten

Uitvoering	n	%
Alle deelnemende scholen (kunnen) deelnemen aan het programma georganiseerd door externe partij(en)	178	36
De (medewerkers van) de scholen zelf geven uitvoering aan het programma	57	11
Het programma wordt samen door (medewerkers van) de scholen en externe partijen uitgevoerd	225	45
Anders	40	8
Totaal	**500**	**100**

Tabel 3.28 – Omschrijving van de samenwerking

Hoe zou u de samenwerking met de andere partijen het best kunnen omschrijven?	n	%
Partijen hebben geen zicht op elkaar, geen of minimale samenwerking (*back to back)*	115	23
Partijen hebben een open houding naar en elkaar kennen elkaars expertise, stemmen werkzaamheden af *(face to face)*	279	56
Er is synergie en door nauw samenwerken wordt een kwalitatief hoger voorzieningenniveau gerealiseerd *(Hand in Hand)*	82	17
Afzonderlijke partijen geven hun autonomie (gedeeltelijk) op en gaan op in één organisatie die een integraal aanbod verzorgt *(Cheek to cheek)*	20	4
Totaal	**496**	**100**

In Figuren 3.8 en 3.9 is de tevredenheid van de scholen over de samenwerking met de partners bij het bieden van de verrijkende activiteiten weergegeven. De bovenste rijen in de figuur betreffen de samenwerking in de ontwikkeling van de activiteiten per ontwikkelingsdomein. De onderste rijen in de figuur betreffen de samenwerking in de uitvoering van de activiteiten per ontwikkelingsdomein. Uit de figuur blijkt dat de meerderheid van de scholen (zeer) tevreden zijn over de samenwerking in ontwikkeling en uitvoering van de activiteiten en dat dit vergelijkbaar is over de domeinen.
Scholen die niet tevreden waren over de samenwerking in ontwikkeling en uitvoering is gevraagd naar de redenen hiervoor.

Wat betreft de samenwerking in ontwikkeling geven scholen aan dat:
- Ze niet tevreden zijn over de ontwikkeling van het programma omdat er veel meer mogelijk zou zijn dan dat er nu wordt gedaan.
- Er zou meer steun (in personeel) of middelen (mogen) zijn van de gemeente.
- Contact met externe partners verloopt moeizaam, veel werk voor de school.

Wat betreft de samenwerking in uitvoering geven scholen aan dat:
- Kwaliteit externe aanbieders door enorme vraag verslechterd.
- Niet alle medewerkers zijn pedagogisch capabel.
- Plannen zijn klaar, maar er wordt nog geen uitvoering aan gegeven.
- Onvoldoende motivatie leerlingen.
- Organisatorisch klopt e.e.a. niet wat verwarring bij ouders en kinderen kan veroorzaken.

Scholen lopen tegen diverse knelpunten aan in de samenwerking, zoals:
- Aanbieders hebben personeelstekorten
- Zorgen over continuering vanwege bekostiging (valt subsidie weg, nieuwe bekostiging zoeken)
- Beperkt budget, geen subsidie
- Planning
- Communicatie
- Benodigd personeel/inzet vanuit school
  - Coördinatie vergt veel tijd
  - Tijdsinvestering
- Bereiken doelgroep (lastig te bereiken, weinig lage SES-deelnemers)
- Bereidheid deelname ouders/kinderen, tijdsinvestering.

Figuur 3.8 – Tevredenheid met samenwerking in ontwikkeling

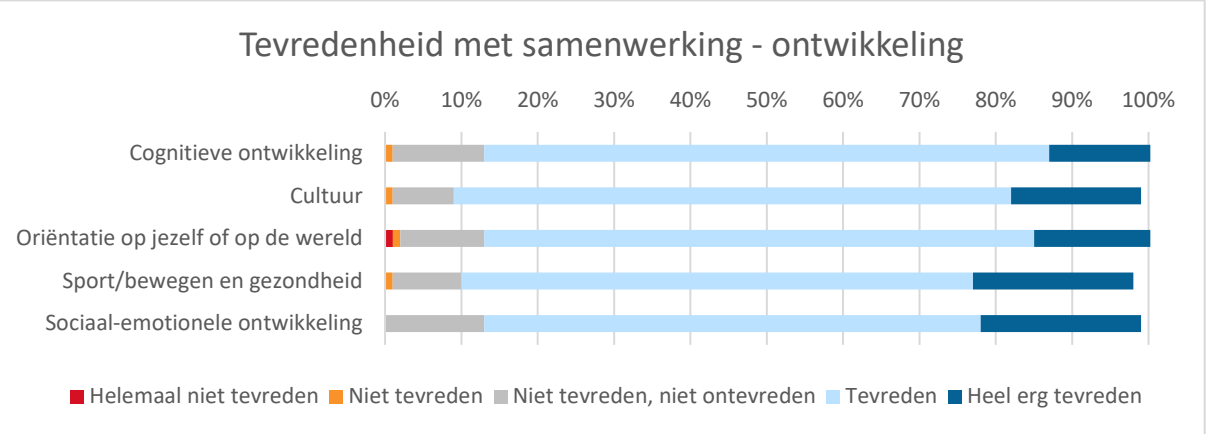

Figuur 3.9 – Tevredenheid met samenwerking in uitvoering

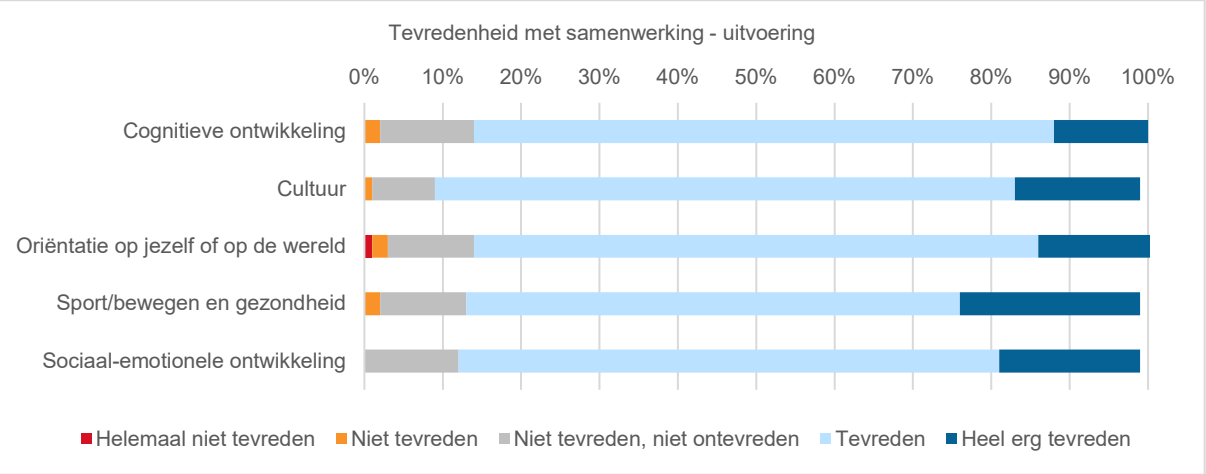

3.6 Ervaringen met de programma's

Deze paragraaf behandelt de resultaten met betrekking tot onderzoeksvraag*: Wat zijn de grootste knelpunten?*

Een derde van de scholen ervaart geen belemmeringen voor leerlingen om deel te nemen aan de activiteiten. Scholen ervaren dat de grootste belemmeringen liggen in onbekendheid met het aanbod van activiteiten, de tijdsinvestering in en het tijdstip van het aanbod. Andere genoemde belemmeringen zijn de afstand tot de locatie, problemen met het vervoer naar de locatie en leerlingenvervoer dat niet op andere tijden beschikbaar is[19], bereiken van de ouders, bereidheid van de ouders (in ophalen op andere tijden, vervoer, etc.), motivatie van de leerlingen (activiteit spreekt niet aan of ze zien het nut niet). Een aantal scholen geeft aan dat het uitvoeren van activiteiten onder schooltijd het aantal belemmeringen verminderd.

[19] Dit geldt met name voor scholen (in speciaal onderwijs) met een regionale functie.

Tabel 3.29 – Belemmeringen voor leerlingen om deel te nemen aan de activiteiten

	n	%
Onbekendheid van het aanbod van activiteiten	101	20
Taalvaardigheid ouders en/of leerlingen	81	16
Eigen bijdrage	60	12
Tijdstip van het aanbod	120	24
Tijdsinvestering van het aanbod	68	14
Instapniveau is te hoog	7	1
Tijd (bijv. vanwege bijbaantje, hulp/klusjes thuis, topsport)	97	19
Mogelijkheden/diversiteit in aanbod	38	8
Anders, namelijk [open veld]	60	12
Geen belemmeringen	153	31
Weet niet	39	8
Totaal	500	100

NB. Meerdere antwoorden mogelijk. De optie geen belemmeringen is uitsluitend. Dat betekent dat bijna een derde van de scholen met een programma aangeeft geen belemmeringen te ervaren.

Knelpunten

Scholen noemen een aantal van de knelpunten die bij de samenwerking en de uitvoering van de activiteiten / het programma. Hieronder worden de thema's op hoofdlijnen weergegeven.

- Communicatie
  - Met partners (o.a. gemeente)
  - Met (anderstalige) ouders
- Het kost veel tijd (voor docenten, in coördinatie/afstemming)
- Personele problematiek
  - Inzet docenten (hoge werkdruk)
  - Externe partners
- Deelname doelgroep (lastig te bereiken, weinig belangstelling)
  - Motivatie leerlingen (mede door tijdstip)
- Bekostiging
  - Gesubsidieerde scholen: bekostiging na afloop van subsidie / duurzame bekostiging
- Aanbod: het aanbod sluit onvoldoende aan bij wat de school doet.
- Ruimtegebrek op de school om activiteiten uit te kunnen voeren.

De knelpunten binnen deze thema's worden niet door elke school ervaren. Zo kan het voorkomen dat een punt wat door bepaalde scholen als knelpunt wordt aangegeven, een succesfactor kan zijn bij een andere school (bijvoorbeeld het contact met de ouders).

De eerder genoemde knelpunten bij de samenwerking blijken overeen te komen met de hier benoemde algemene knelpunten. De respondenten hebben waarschijnlijk de eerder benoemde knelpunten niet beperkt tot de samenwerking en benoemd wat de activiteiten in het algemeen belemmerde.

Succesfactoren

Scholen ervaren ook succesfactoren en gepercipieerde effecten bij de uitvoering van de activiteiten. Op hoofdlijnen zijn dit:

- Goed aanbod
- Goede organisatie
  - Gezamenlijk belang van partijen: synergie.
  - Samenwerking verschillende partijen (binnen en buiten onderwijs)
- Achterstandsleerlingen worden bereikt / behalen gewenste niveau.
- Mogelijkheid tot breed aanbod → brede ontwikkeling bij leerlingen
- Mogelijkheid tot divers / ander aanbod
- Betrokkenheid van leerlingen, collega's, ouders
  - Enthousiasme/plezier bij deelnemers
  - Motivatie bij deelnemers
  - Vergroot zelfvertrouwen bij deelnemers
  - Gemotiveerde medewerkers
- Ontwikkelen/verbeteren van vaardigheden bij leerlingen
- Mogelijkheid tot extra beweegmomenten voor leerlingen
- Beschikbare middelen om externe partijen in te huren

4 Conclusies

In deze deelstudie werd getracht een landelijk beeld te verkrijgen van bestaande programma's en aanpakken die door partners en scholen in de regio's ingezet worden om een verrijkt aanbod buiten de reguliere onderwijstijd aan te bieden. Aan de hand van een vragenlijstonderzoek onder alle scholen in regulier en speciaal primair en voorgezet onderwijs is in beeld gebracht waar er programma's worden georganiseerd, waarop de programma's zich focussen en wat de ervaringen met de programma's zijn.

De hoofdvraag voor deelonderzoek A: Inventarisatie van het landelijke aanbod is als volgt geformuleerd: *Welke vormen van de verrijkte schooldag zijn er momenteel in Nederland?*

Deze onderzoeksvraag is verdeeld in de volgende deelvragen:

1. In welke regio's wordt een programma voor de verrijkte schooldag aangeboden? Waar is al een dergelijk programma?
2. Valt het programma onder het programma School en Omgeving? Heeft de regio subsidie bij 'School en omgeving' aangevraagd?
3. Hoe ziet de samenwerking eruit binnen de lokale coalities eruit? Welke partners zijn betrokken?
4. Met welke externe partijen wordt samengewerkt? Welke rol hebben de verschillende partijen?
5. Welke activiteiten voeren worden binnen de verrijkte school programma's uitgevoerd?
6. Voor wie zijn de activiteiten bestemd en wie maken er met name gebruik van? Wie bepaalt welke kinderen gebruik kunnen maken van de activiteiten? Waar worden de activiteiten aangeboden?
7. Vallen deze te onderscheiden in de ontwikkelingsdomeinen: Sport, Cultuur, Cognitieve ontwikkeling, sociale ontwikkeling of het gebied van Oriëntatie op jezelf of op de wereld?
8. Wat zijn de grootste knelpunten?
9. Wordt er een eigen bijdrage verwacht voor deelname?

De conclusies met betrekking tot de onderzoeksvragen worden in onderstaande paragrafen thematisch behandeld.

Aanbod in regio's

De landelijke inventarisatie van verrijkt aanbod op scholen heeft een beeld op geleverd dat representatief mag worden geacht voor het gehele land. Door het inzetten van een digitale enquête is er een breed landelijk beeld verkregen, maar kan er tegelijkertijd niet diep ingegaan worden op alle individuele programma's van verrijkt aanbod welke op scholen aangeboden worden. De gepresenteerde gegevens geven daarmee een overview van het landelijke aanbod.

Op ongeveer de helft van de scholen wordt er een bepaalde vorm van verrijkt aanbod georganiseerd. Kijken we naar de diverse onderwijssoorten, dan wordt duidelijk dat 48 procent van de po-scholen, 71 procent van de vo-scholen en 37 procent van de sbo- en (v)so-scholen een bepaalde vorm van verrijkt aanbod biedt aan de leerlingen.

De scholen die een verrijkt aanbod bieden zijn gelegen in regio's door het gehele land. In regio's met grote steden, met een groter aandeel OAB-scholen, bieden relatief meer scholen een programma aan.

Scholen die behoren tot de OAB-doelgroep hebben een populatie kinderen die met name kunnen profiteren van een verrijkt aanbod op school. Uit de gegevens blijkt dat de 46 procent van de OAB-scholen een verrijkt aanbod heeft. Daarmee heeft een ruime groep scholen met de doelgroep populatie geen verrijkt aanbod.

Bekostiging
Van de 767 scholen met een verrijkt aanbod, valt 26 procent onder het programma School en Omgeving. van de steekproef maken 154 scholen deel uit van een voorloperscoalitie, 40 scholen zijn onderdeel van een doorgroeierscoalitie en vier scholen ontvangen een starterssubsidie om aanvullend aanbod te bepalen en ontwikkelen. Uit de open vragen komt naar voren dat er ook een aantal scholen zijn die wel subsidie hebben aangevraagd, maar het niet hebben gekregen. Een deel van de scholen komt niet in aanmerking voor een subsidie, omdat zij een negatieve achterstandsscore hebben.
Een groot deel van de scholen met verrijkt aanbod bekostigt de activiteiten (ook) deels uit eigen middelen en andere subsidies. Subsidies van gemeenten en provincies worden benut om de activiteiten te bekostigen, evenals andere subsidies vanuit de rijksoverheid, zoals het nationaal programma onderwijs (NPO). Een klein deel van de scholen (16%) met verrijkt aanbod vraagt (ook) om een eigen bijdrage van (ouders van) leerlingen voor deelname aan de activiteiten. Het aandeel scholen met een S&O subsidie dat een eigen bijdrage vraagt is lager (10%).

Inhoud
Binnen de programma's worden activiteiten uitgevoerd die te onderscheiden zijn in de ontwikkelingsdomeinen Cognitieve ontwikkeling, Cultuur, Oriëntatie op jezelf en de wereld, Sport/bewegen en gezondheid, en Sociaal-emotionele ontwikkeling. Scholen richten zich met hun verrijkt aanbod programma's vaak op meerdere domeinen. De activiteiten die worden aangeboden hebben het vaakst betrekking op de domeinen Sport/bewegen en gezondheid en Cultuur. 18 procent van de programma's op scholen richt zich op alle ontwikkelingsdomeinen.
Activiteiten die worden aangeboden binnen het domein Cognitieve ontwikkeling betreffen met name activiteiten rondom taal en lezen (met name in po en speciaal onderwijs) en activiteiten omtrent studievaardigheden en metacognitie (met name in vo). Activiteiten behorende tot het ontwikkelingsdomein Cultuur zijn voornamelijk activiteiten met betrekking tot theater, muziek, dans, beeldende vorming, kunst of fotografie. In programma's die zich richten op het ontwikkelingsdomein Oriëntatie op jezelf en de wereld wordt verschillende activiteiten aangeboden, zoals activiteiten rondom natuur en duurzaamheid, burgerschap en de leefomgeving of wijk van de leerlingen. Bij het ontwikkelingsdomein Sport gaat het in de meerderheid van de programma's om (extra) sportlessen. Trainingen met betrekking tot sociale vaardigheden en weerbaarheid worden het vaakst aangeboden binnen het domein Sociaal-emotionele ontwikkeling.

Doelgroep
De activiteiten die binnen de programma's aangeboden worden, zijn meestal bedoeld voor alle leerlingen van de school, met name als het gaat om activiteiten die worden aangeboden binnen de ontwikkelingsdomeinen Cultuur, Oriëntatie op jezelf en op de wereld en Sport/bewegen en gezondheid. Activiteiten behorende tot het domein Cognitieve ontwikkeling zijn vaker bedoeld voor een specifieke doelgroep, zoals leerlingen met behoefte aan ondersteuning op cognitief gebied of leerlingen met een kansarme thuissituatie. Activiteiten met betrekking op sociaal-emotionele ontwikkeling zijn meestal bestemd voor alle leerlingen van de school, maar ook redelijk vaak voor leerlingen met een achterstand op sociaal-emotionele vaardigheden en/of leerstrategieën.
Wanneer de activiteiten bestemd zijn voor bepaalde doelgroepen binnen de school, dan is het meestal de groepsleerkracht, vakdocent of intern begeleider die leerlingen selecteert voor het programma. Een groot deel van de scholen geeft daarentegen ook aan dat leerlingen (of ouders) zichzelf kunnen aanmelden voor de activiteiten. Vaak is er dan ook sprake van vrijwillige deelname van leerlingen aan de activiteiten.
In zo'n 80 tot 90 procent van de programma's worden de activiteiten op de eigen school aangeboden. Daar waar het gaat om specifieke activiteiten met betrekking tot Cultuur of Sport, dan worden de

activiteiten ook vaak op een specifieke locatie zoals een culturele instelling of op een sportlocatie aangeboden.

Samenwerking
Binnen de lokale coalities wordt er voornamelijk samengewerkt met andere scholen. Binnen de domeinen wordt ook samengewerkt en specifieke partners. Voor programma's gericht op het ontwikkelingsdomein Cultuur wordt er vaak samengewerkt met cultuurinstellingen, voor programma's gericht op Sport/bewegen en gezondheid wordt er veelal samengewerkt met sportinstellingen of een buurtsportcoach. Met huiswerkbegeleidings- en onderwijsondersteunende organisaties wordt vaak samengewerkt in programma's rondom Cognitieve ontwikkeling. Zorg- en welzijnsorganisaties zijn vaak betrokken bij programma's omtrent sociaal-emotionele ontwikkeling.
De daadwerkelijke uitvoering van de activiteiten ligt bij diverse partijen, als scholen, culturele instellingen, sportinstellingen, de bibliotheek, huiswerkbegeleidings- en onderwijsondersteunende organisaties en de buitenschoolse opvang. De programma's worden veelal door een externe partij (34%) of in samenwerking tussen de school (of scholen) en een externe partij (39%) ontwikkeld. Het programma wordt het vaakst gezamenlijk uitgevoerd door de scholen en externe partijen (45%).
Ruim de helft van de scholen omschrijft de samenwerking in de programma's als *face to face*: de partijen hebben een open houding naar elkaar, kennen elkaars expertise en stemmen werkzaamheden af. Bij ruim een vijfde (23%) van de programma's hebben de partijen geen zicht op elkaar en is er geen of minimale samenwerking (*back to back)*.

Ervaringen
Scholen die een verrijkt aanbod bieden, zijn positief gestemd over de mogelijkheid om ander, breder aanbod te kunnen bieden, waarvoor binnen het reguliere curriculum geen plaats is. De programma's hebben volgens de scholen positieve effecten op de leerlingen zoals verbetering/ontwikkeling van (cognitieve) vaardigheden, talentontwikkeling, vergroot zelfvertrouwen, vergrote motivatie en enthousiasme en plezier. Ook bij medewerkers van de school kan het de motivatie bevorderen. Een aantal scholen noemt het bereiken van achterstandsleerlingen met de programma's als succesfactor. Tevens zorgen de programma's voor meer en een betere samenwerking tussen de verschillende partijen. Scholen ervaren het als prettig dat zij met de beschikbare middelen externe partijen in kunnen huren.

Scholen lopen bij de ontwikkeling en de uitvoering van de programma's ook tegen een aantal knelpunten aan. Zo kost de organisatie van een verrijkt aanbod veel tijd, voor docenten in de uitvoering ervan, maar ook in de coördinatie van de programma's. Met de huidige personele problematiek in het onderwijs (en ook daarbuiten) kan dit zorgen voor een verhoging van de werkdruk. Ook het gebrek aan (goed, pedagogisch geschoold) personeel bij externe partijen wordt door sommige scholen als knelpunten ervaren. De communicatie met de partners in de coalities wordt ook door een deel van de scholen als knelpunt ervaren. Soms is het lastig om personen bij bijvoorbeeld gemeenten te bereiken. Ook het bereiken en communiceren met de doelgroep verloopt niet altijd soepel: leerlingen (en ouders) zijn soms lastig te bereiken, hebben weinig belangstelling voor de het programma of zijn niet gemotiveerd om deel te nemen. Doordat activiteiten buiten de onderwijstijd plaatsvinden, zijn leerlingen ook vaak minder gemotiveerd. Tot slot wordt de bekostiging van de programma's door een deel van de scholen als knelpunt ervaren. Scholen die subsidie ontvangen voor het programma maken zich zorgen over de bekostiging van de programma's na afloop van de subsidie, er moeten dan andere subsidies beschikbaar zijn en aangevraagd worden om het programma te kunnen bekostigen.

Bijlage 1 - Vragenlijst Inventarisatie schooldag verrijkende programma's – scholen S&O subsidie

Uitleg de verrijkte schooldag

Uw school maakt deel uit van een coalitie die subsidie ontvangt vanuit de regeling 'School en Omgeving' en het ministerie van OCW wil graag meer zicht krijgen op de invulling van het programma op de scholen en daarnaast op het landelijke aanbod van schooldag verrijkende programma's. Wij benaderen u omdat wij, middels deze vragenlijst, de inhoud, organisatie, ervaringen en regionale spreiding van het landelijke aanbod in beeld brengen.
We spreken daarbij over de verrijkte schooldag, waarbij we doelen op een verrijking van het onderwijsaanbod door middel van (meestal) buitenschoolse activiteiten. De activiteiten kunnen ook onder schooltijd plaatsvinden. Het gaan om verrijkende activiteiten in aanvulling op het reguliere curriculum ten behoeve van de ontwikkeling van talenten en vaardigheden, bijvoorbeeld op het terrein van cognitieve ontwikkeling, kunstzinnige vorming, ICT, sport/spel, gezondheid, wetenschap en techniek, oriëntatie op jezelf/wereld, sociale ontwikkeling en natuur en milieu.

1. Wat is uw rol op deze school?
   Kies één van de volgende antwoorden.
   - Leerkracht
   - Directeur
   - Intern begeleider / zorgcoördinator
   - Vakdocent
   - Financiële administratie
   - Projectleider S&O
   - Anders, namelijk… (-> vraag 1a)

1a. Welke rol heeft u op deze school?
   Vul uw antwoord hier in:

We zijn benieuwd naar de inhoud van het aanbod van de verrijkte schooldag waar de leerlingen van uw school gebruik van kunnen maken. De volgende vragen hebben betrekking op **al het buitenschools aanbod** waar de leerlingen gebruik van kunnen maken. Het is mogelijk dat dit een samenhangend programma is of meerdere, van elkaar losstaande, activiteiten zijn. Dit betreft ook het aanbod van minder dan 2 uur per week. In de volgende vragen spreken we over het programma, waarmee we het complete aanbod van buitenschools/verrijkend aanbod bedoelen dat loopt in het schooljaar 2022/2023.

2. Worden de huidige verschillende activiteiten met betrekking tot de verrijkte schooldag als een samenhangend programma of als losse activiteiten aangeboden?

   Kies één van de volgende mogelijkheden:
   - o Activiteiten als samenhangend programma
   - o Losse activiteiten
   - o Samenhangend programma in combinatie met losse activiteiten

3. Op welke ontwikkelingsgebieden richt het nu lopende programma/de losse activiteiten zich?
   U kunt meerdere ontwikkelgebieden aanvinken.
   - ▪ Cognitieve ontwikkeling
   - ▪ Cultuur
   - ▪ Oriëntatie op jezelf of op de wereld
   - ▪ Sport/bewegen en gezondheid
   - ▪ Sociaal-emotionele ontwikkeling

Als 'cognitieve ontwikkeling' is aangevinkt:

4. Welk type activiteiten behorend tot het ontwikkelingsgebied *cognitieve ontwikkeling* worden er aangeboden?
   Kies alle voor u geldende mogelijkheden:
   - ▪ Activiteiten omtrent taal / lezen
   - ▪ Activiteiten omtrent rekenen
   - ▪ Activiteiten omtrent studievaardigheden en metacognitie
   - ▪ Huiswerkbegeleiding
   - ▪ Examen-/toetstraining
   - ▪ Anders, namelijk...

Als 'anders' is aangevinkt:

4a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied *cognitieve ontwikkeling* worden er aangeboden?
   Vul uw antwoord hier in:

Als 'cultuur' is aangevinkt:

5. Welk type activiteiten met betrekking tot *cultuur* worden er aangeboden?
   Kies alle voor u geldende mogelijkheden:
   - ▪ Activiteiten met betrekking tot bijvoorbeeld theater, muziek, dans, beeldende vorming, kunst, fotografie
   - ▪ Activiteiten met betrekking tot literatuur, film
   - ▪ Anders, namelijk...

Als 'anders' is aangevinkt:

5a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied *cultuur* worden er aangeboden?
   Vul uw antwoord hier in:

Als ‘oriëntatie op jezelf en op de wereld’ is aangevinkt:

6. Welk type activiteiten met betrekking tot *oriëntatie op jezelf en op de wereld* worden er aangeboden?
   Kies alle voor u geldende mogelijkheden:
   - Activiteiten omtrent natuur en duurzaamheid
   - Activiteiten omtrent de leefomgeving/wijk van de leerlingen
   - Activiteiten omtrent de (onderwijs)loopbaan
   - Activiteiten omtrent burgerschap
   - Activiteiten omtrent Social media, mediawijsheid
   - Activiteiten met betrekking tot culturele diversiteit (antropologisch; samenlevingen, godsdienst etc.)
   - Financiële educatie
   - Digitale vaardigheden
   - Anders, namelijk...

Als ‘anders’ is aangevinkt:

6a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied *oriëntatie op jezelf of op de wereld* worden er aangeboden?
   Vul uw antwoord hier in:

Als ‘sport/bewegen en gezondheid’ is aangevinkt:

7. Welk type activiteiten met betrekking tot *sport/bewegen* en gezondheid worden er aangeboden?
   Kies alle voor u geldende mogelijkheden:
   - Sportlessen
   - Activiteiten omtrent gezonde leefstijl
   - Activiteiten omtrent (gezonde) voeding
   - Activiteiten omtrent bewegend leren
   - Activiteiten omtrent pauzespelen
   - Anders, namelijk...

Als ‘anders’ is aangevinkt:

7a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied s*port/bewegen en gezondheid* worden er aangeboden?
   Vul uw antwoord hier in:

Als ‘sociaal-emotionele ontwikkeling’ is aangevinkt:

8. Welk type activiteiten met betrekking tot *sociaal-emotionele ontwikkeling* worden er aangeboden?
   Kies alle voor u geldende mogelijkheden:
   - Sociale vaardigheidstrainingen
   - Weerbaarheidstrainingen (rots/water etc.), zelfvertrouwen
   - Mindfulness, yoga, etc.
   - Studievaardigheden en metacognitieve vaardigheden, motivatie
   - Talentontwikkeling
   - Life-coaching, loopbaan coaching, mentorschap
   - Anders, namelijk...

Als 'anders' is aangevinkt:

8a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied *sociaal-emotionele ontwikkeling* worden er aangeboden?
Vul uw antwoord hier in:

9. Sinds wanneer worden de activiteiten van het programma/de losse activiteiten aangeboden?
N.B. Dit kan ook een datumzijn voordat het programma (deels) werd gefinancierd door School en omgeving. Vul een datum in:

Inhoud

10. Wat is de intensiteit van het aangeboden programma/de aangeboden activiteiten (in dit schooljaar)?
In deze velden alleen cijfers invoeren. Het aantal weken kan niet groter zijn dan 52 weken

	De activiteiten worden aangeboden gedurende .. weken per jaar	De activiteiten worden … uur per schoolweek aangeboden, gemiddelde per leerling
Cognitieve ontwikkeling		
Cultuur		
Oriëntatie op jezelf of op de wereld		
Sport/bewegen en gezondheid		
Sociaal-emotionele ontwikkeling		

11. Eventuele toelichting:
Vul uw antwoord hier in:

12. Worden de activiteiten voor/na of gedurende de reguliere schooltijd aangeboden?
Kies het toepasselijke antwoord voor elk onderdeel:

	Voor of na de schooltijd (bijv. verlengde schooldag)	Gedurende de schooltijd	Zowel voor/na als gedurende de schooltijd
Cognitieve ontwikkeling			
Cultuur			
Oriëntatie op jezelf of op de wereld			
Sport/bewegen en gezondheid			
Sociaal-emotionele ontwikkeling			

13. Waar worden de activiteiten aangeboden?

	Op de eigen school	Op één of meerdere van de scholen waarmee samengewerkt wordt	Op een sportlocatie	In de bibliotheek	In een culturele instelling	Multifunctioneel centrum/ buurthuis	Op de kinderopvang-organisatie (BSO)	Anders
Cognitieve ontwikkeling								
Cultuur								
Oriëntatie op jezelf of op de wereld								
Sport/bewegen en gezondheid								
Sociaal-emotionele ontwikkeling								

Als anders bij een of meerdere van de domeinen aangevinkt is:

13a. Op welke andere plaatsen worden de activiteiten aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

14. Door wie worden de activiteiten aangeboden?

	Door alle samenwerkende scholen zelf voor hun eigen leerlingen	Door één of meerdere van de scholen (voor leerlingen van alle samenwerkende scholen)	De kinderopvang-organisatie	De gemeente	Externe partij (sportvereniging, bibliotheek, schouwburg, enz.)	Ingehuurde personen (zoals kunstenaars, buurtsport-coaches, diëtist, enz.)	Anders
Cognitieve ontwikkeling							
Cultuur							
Oriëntatie op jezelf of op de wereld							
Sport/bewegen en gezondheid							
Sociaal-emotionele ontwikkeling							

Als 'externe partij' bij een of meerdere van de domeinen aangevinkt is:

14a. Door welke externe partij worden de activiteiten aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'ingehuurde personen' bij een of meerdere van de domeinen aangevinkt is:

14b. Door welke ingehuurde personen worden de activiteiten aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'Anders' bij een of meerdere van de domeinen aangevinkt is:

14c. Door wie worden de activiteiten dan aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Doelgroep en selectie

15. Op welke leeftijdscategorie zijn de activiteiten afgestemd?

	Kleuters	Onderbouw po (bo/s(b)o)	Bovenbouw po (bo/s(b)o)	Onderbouw v(s)o	bovenbouw v(s)o
Cognitieve ontwikkeling					
Cultuur					
Oriëntatie op jezelf of op de wereld					
Sport/bewegen en gezondheid					
Sociaal-emotionele ontwikkeling					

16. Welke leerlingen zijn de doelgroep van het programma binnen ontwikkelgebied….

	Alle leerlingen van de school	Leerlingen met behoefte aan ondersteuning op cognitief gebied (bv. onderpresteerders, lage toetsscores, hoogpresteerders, namelijk…) (bo/s(b)o)	Leerlingen met een achterstand op sociaal-emotionele vaardigheden en/of leerstrategieën	Leerlingen met een kansarme thuissituatie / omgeving (lage SES, weinig ouderbetrokkenheid, lage opleiding ouders)	Anderstalige leerlingen / leerlingen met een anderstalige achtergrond	Anders, namelijk…
Cognitieve ontwikkeling						
Cultuur						
Oriëntatie op jezelf of op de wereld						
Sport/bewegen en gezondheid						
Sociaal-emotionele ontwikkeling						

Als ‘leerlingen met behoefte aan ondersteuning op cognitief gebied’ aangevinkt is:

16a. Licht hieronder de leerlingen met behoefte aan ondersteuning op cognitief gebied toe:

Vul uw antwoord hier in:

Als ‘anders’ aangevinkt is:

16b. Welke andere leerlingen zijn de doelgroep van het programma?

Vul uw antwoord hier in:

17. Wie selecteert de leerlingen die deel kunnen nemen aan de programma's?

	De groepsleerkracht	De schoolleiding	De intern begeleider / zorgcoördinator	De programmaleider	vakdocent	Mentor	Anders, namelijk …
Cognitieve ontwikkeling							
Cultuur							
Oriëntatie op jezelf of op de wereld							
Sport/beweegen en gezondheid							
Sociaal-emotionele ontwikkeling							

Als 'anders' aangevinkt is:

17a. Wie selecteert de leerlingen die deel kunnen nemen aan de programma's dan?

Vul uw antwoord hier in:

18. Is deelname aan het programma/de losse activiteiten verplicht of is er een vrijwillige deelname?

Kies het toepasselijke antwoord voor elk onderdeel

	Verplichte deelname	Vrijwillige deelname
Cognitieve ontwikkeling	○	○
Cultuur	○	○
Oriëntatie op jezelf of op de wereld	○	○
Sport/bewegen en gezondheid	○	○
Sociaal-emotionele ontwikkeling	○	○

19. Hoeveel leerlingen op uw school maken gebruik van de activiteiten?

In deze velden alleen cijfers invoeren

	Aantal leerlingen:
Cognitieve ontwikkeling	
Cultuur	
Oriëntatie op jezelf of op de wereld	
Sport/bewegen en gezondheid	
Sociaal-emotionele ontwikkeling	

20. Kunt u aangeven hoeveel procent van de leerlingen van het totaal aantal leerlingen op uw school gebruik maakt van (een deel) van de activiteiten (dit mag een schatting zijn)?
In deze velden alleen cijfers invoeren. Het percentage kan niet hoger zijn dan 100%.

	Percentage leerlingen:
Cognitieve ontwikkeling	
Cultuur	
Oriëntatie op jezelf of op de wereld	
Sport/bewegen en gezondheid	
Sociaal-emotionele ontwikkeling	

Doelgroep en selectie

21. Maken de leerlingen allemaal gebruik van dezelfde activiteiten?
Kies één van de volgende mogelijkheden:
   - o Ja, de leerlingen nemen deel aan alle activiteiten van het programma
   - o Nee, de leerlingen nemen deel aan een selectie van activiteiten. Per leerling wordt bepaald aan welke activiteiten ze mogen deelnemen.

22. Hoe wordt ervoor gezorgd dat zo veel mogelijk leerlingen (van de doelgroep) deelnemen aan de activiteiten?
Kies alle voor u geldende mogelijkheden:
   - ▪ Leerlingen van de school worden verplicht tot deelname (ofwel allemaal ofwel een selectie)
   - ▪ Alle leerlingen van de school kunnen deelnemen
   - ▪ Er is sprake van actieve werving van leerlingen
   - ▪ Door de ouders van de leerlingen te betrokken
   - ▪ Via de mentoren van de leerlingen
   - ▪ Via de gemeente(n)
   - ▪ Promotie via digitale kanalen (o.a. websites)
   - ▪ Deelname is gratis
   - ▪ Anders

Als ‘anders’ aangevinkt is:

22a. Op welke andere manier(en) wordt ervoor gezorgd dat zo veel mogelijk leerlingen (van de doelgroep) deelnemen aan de activiteiten?
Vul uw antwoord hier in:

Samenwerking binnen domein Cognitieve ontwikkeling

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'cognitieve ontwikkeling' worden aangeboden:

23. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein **Cognitieve ontwikkeling**?
Meerdere antwoorden mogelijk
- Scholen
- Schoolbesturen
- Gemeente
- Culturele instellingen
- Sportinstellingen, buurtsportcoach
- De bibliotheek
- Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
- Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
- Kinderopvang 0-4
- Buitenschoolse opvang
- Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

23a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?
Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

23b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?
Vul uw antwoord hier in:

24. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijs-ondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking binnen domein Cultuur

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'cultuur' worden aangeboden:

25. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein **Cultuur**?
    Meerdere antwoorden mogelijk
    - Scholen
    - Schoolbesturen
    - Gemeente
    - Culturele instellingen
    - Sportinstellingen, buurtsportcoach
    - De bibliotheek
    - Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
    - Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
    - Kinderopvang 0-4
    - Buitenschoolse opvang
    - Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

25a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?
    Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

25b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?
    Vul uw antwoord hier in:

26. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijsondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking binnen domein Oriëntatie op jezelf of op de wereld

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'Oriëntatie op jezelf of op de wereld worden aangeboden:

27. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein Oriëntatie op jezelf of op de wereld?
Meerdere antwoorden mogelijk
- Scholen
- Schoolbesturen
- Gemeente
- Culturele instellingen
- Sportinstellingen, buurtsportcoach
- De bibliotheek
- Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
- Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
- Kinderopvang 0-4
- Buitenschoolse opvang
- Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

27a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?
Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

27b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?
Vul uw antwoord hier in:

28. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijsondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking binnen domein Sport/bewegen en gezondheid

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'Sport/bewegen en gezondheid worden aangeboden:

29. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein Sport/bewegen en gezondheid ?
    Meerdere antwoorden mogelijk
    - Scholen
    - Schoolbesturen
    - Gemeente
    - Culturele instellingen
    - Sportinstellingen, buurtsportcoach
    - De bibliotheek
    - Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
    - Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
    - Kinderopvang 0-4
    - Buitenschoolse opvang
    - Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

29a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?
    Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

29b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?
    Vul uw antwoord hier in:

30. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijsondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking binnen domein Sociaal-emotionele ontwikkeling

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'Sociaal-emotionele ontwikkeling worden aangeboden:

31. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein Sociaal-emotionele ontwikkeling?
    Meerdere antwoorden mogelijk
    - Scholen
    - Schoolbesturen
    - Gemeente
    - Culturele instellingen
    - Sportinstellingen, buurtsportcoach
    - De bibliotheek
    - Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
    - Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
    - Kinderopvang 0-4
    - Buitenschoolse opvang
    - Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

31a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?
    Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

31b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?
    Vul uw antwoord hier in:

32. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijs-ondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking

Hoe ziet de samenwerking binnen het programma er uit?

33. Wat betreft de ontwikkeling van het programma?
    Kies één van de volgende mogelijkheden:
    - o De school/scholen bieden een programma aan dat is ontwikkeld door een externe partij
    - o De school heeft/ de scholen hebben in samenwerking met een externe partij het programma ontwikkeld
    - o Scholen hebben de interventie/het programma ontwikkeld
    - o Anders

Als 'anders' aangevinkt is:

33a. Hoe ziet de samenwerking binnen het programma, wat betreft de ontwikkeling er dan uit?
    Vul uw antwoord hier in:

34. Wat betreft de uitvoering van het programma?
    Kies één van de volgende mogelijkheden:
    - o Alle deelnemende scholen (kunnen) deelnemen aan het programma georganiseerd doorexterne partij(en).
    - o De (medewerkers van de) scholen zelf geven uitvoering aan het programma
    - o Het programma wordt samen door (medewerkers van) de scholen en externe partijen uitgevoerd
    - o Anders

Als 'anders' aangevinkt is:

34a. Hoe ziet de samenwerking binnen het programma, wat betreft de uitvoering er dan uit?
    Vul uw antwoord hier in:

35. Hoe zou u de samenwerking met de andere partijen het best kunnen omschrijven?
    Kies één van de volgende mogelijkheden:
    - o Partijen hebben geen zicht op elkaar, geen of minimale samenwerking
    - o Partijen hebben open houding naar elkaar, kennen elkaars expertise, stemmenwerkzaamheden af
    - o Er is synergie en door nauw samenwerken wordt een kwalitatief hoger voorzieningenniveau gerealiseerd
    - o Afzonderlijke partijen geven hun autonomie (gedeeltelijk) op en gaan op in één organisatie die een integraal aanbod verzorgt.

Samenwerking

36. Bent u tevreden met de samenwerking?

	Wat betreft de ontwikkeling van het programma					Wat betreft de uitvoering van het programma				
	Helemaal niet tevreden	niet tevreden	niet tevreden, niet ontevreden	tevreden	Heel erg tevreden	Helemaal niet tevreden	niet tevreden	niet tevreden, niet ontevreden	tevreden	Heel erg tevreden
Cognitieve ontwikkeling										
Cultuur										
Oriëntatie op jezelf of op de wereld										
Sport/bewegen en gezondheid										
Sociaal-emotionele ontwikkeling										

Als 'niet tevreden of helemaal niet tevreden' aangevinkt zijn bij de ontwikkeling:

36a. Waarom bent u niet tevreden over de ontwikkeling van het programma?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'niet tevreden of helemaal niet tevreden' aangevinkt zijn bij de uitvoering:

36b. Waarom bent u niet tevreden over de uitvoering van het programma?

Vul uw antwoord hier in:

Subsidies en bekostiging

Uw school maakt deel uit van een coalitie die subsidie ontvangt uit de subsidieregeling 'School en Omgeving'. Mogelijk worden de aangeboden activiteiten ook met andere middelen bekostigd.

37. Worden de activiteiten / het programma deels met andere middelen dan de subsidie 'School en Omgeving' bekostigd?

Kies één van de volgende mogelijkheden:

- o Nee, de activiteiten / het programma wordt volledig bekostigd met de subsidie 'School en omgeving'
- o Ja, er worden ook andere middelen en subsidies aangewend voor bekostiging van de activiteiten / het programma.
- o Dat weet ik niet

38. Met welke andere subsidies/middelen worden de activiteiten / het programma bekostigd?
Kies alle voor u geldende mogelijkheden:
    - De school ontvangt een of meerdere subsidie(s)/ middelen
    - De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit eigen middelen van de school of het schoolbestuur.
    - De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit de eigen middelen van de externe partner(s).
    - Er wordt een eigen bijdrage van de ouders van de leerlingen gevraagd voor deelname aan de activiteiten.
    - Dat weet ik niet

Als 'subsidies' aangevinkt is:

38a. Om welke subsidie(s)/middelen gaat het?
Vul uw antwoord hier in:

Knelpunten

39. Wat zijn belemmeringen voor leerlingen om deel te nemen aan de activiteiten?
Kies alle voor u geldende mogelijkheden:
    - Onbekendheid met het aanbod van activiteiten
    - Taalvaardigheid ouders en/of leerlingen
    - Eigen bijdrage
    - Tijdstip van het aanbod
    - Tijdsinvestering van het aanbod
    - Instapniveau is te hoog
    - Tijd (bijv. vanwege bijbaantje, hulp/klusjes thuis, topsport)
    - Mogelijkheden/diversiteit in aanbod
    - Anders
    - Geen belemmeringen
    - Weet niet

Als 'anders aangevinkt is:

39a. Wat zijn andere belemmeringen voor leerlingen om deel te nemen aan de activiteiten?
Vul uw antwoord hier in:

40. Tegen welke knelpunten loopt u aan bij de samenwerking ende uitvoering van de activiteiten / het programma?*(planning, subsidie, tijdsinvestering, communicatie partners, communicatie ouders, instapniveau te hoog, enzovoort.)*
Vul uw antwoord hier in:

41. Wat zijn de succesfactoren die de school (of de uitvoerende instantie) ervaart bij het uitvoeren van de activiteiten?
Vul uw antwoord hier in:

Onderzoek

42. Worden er onderzoeken uitgevoerd naar de uitvoer/effecten van (delen van) het programma?
Kies één van de volgende mogelijkheden:
- o Ja, er is onderzoek uitgevoerd naar uitvoering en/of effecten
- o Ja, er loopt op dit moment onderzoek naar uitvoering en/of effecten
- o Nee
- o Dat weet ik niet

Als 'ja' aangevinkt is:

42a. Wat wordt er onderzocht?
Vul uw antwoord hier in:

42b. Door wie wordt het onderzoek uitgevoerd?
Vul uw antwoord hier in:

42c. Wat zijn de belangrijkste indicatoren die worden gemeten?
Vul uw antwoord hier in:

Als 'nee' aangevinkt is:

42d. Is er een plan voor een onderzoek in de toekomst?
Vul uw antwoord hier in:

Dit is het einde van de vragenlijst. Eventuele vragen en opmerkingen kunt u hieronder plaatsen. Zodra u op de knop 'Verzenden' klikt worden uw antwoorden verstuurd. U kunt nu nog terug om uw antwoorden na te kijken door op 'Vorige' te klikken.

Hartelijk dank voor uw medewerking!
Vul uw antwoord hier in:

Bijlage 2 - Vragenlijst Inventarisatie schooldag verrijkende programma's – scholen geen S&O subsidie

Uitleg verrijkte schooldag

De scholen in Nederland bieden op verschillende manieren een aanbod in aanvulling op de reguliere curriculum. Het ministerie van OCW wil graag meer zicht krijgen op het landelijke aanbod van schooldagverrijkende programma's. Bijvoorbeeld, maar niet beperkt tot, activiteiten die vallen onder het programma 'School en Omgeving'. Wij benaderen u omdat wij, middels deze vragenlijst, de inhoud, organisatie, ervaringen en regionale spreiding van het landelijke aanbod in beeld willen brengen. We spreken daarbij over de verrijkte schooldag, waarbij we doelen op een verrijking van het onderwijsaanboddoor middel van (meestal) buitenschoolse activiteiten. De activiteiten kunnen ook gedurende schooltijd plaatsvinden. Het gaan om verrijkende activiteiten in aanvulling op het reguliere curriculum ten behoeve van de ontwikkeling van talenten en vaardigheden, bijvoorbeeld op het terrein van cognitieve ontwikkeling, kunstzinnige vorming, ICT, sport/spel, gezondheid, wetenschap en techniek, oriëntatie op jezelf/wereld, sociale ontwikkeling en natuur en milieu.

43. Wat is uw rol op deze school?

Kies één van de volgende antwoorden.

- ○ Leerkracht
- ○ Directeur
- ○ Intern begeleider / zorgcoördinator
- ○ Vakdocent
- ○ Financiële administratie
- ○ Projectleider S&O
- ○ Anders, namelijk… (-> vraag 1a)

1a. Welke rol heeft u op deze school?

Vul uw antwoord hier in:

We zijn benieuwd naar de inhoud van het aanbod van de verrijkte schooldag waar de leerlingen van uw school gebruik van kunnen maken. De volgende vragen hebben betrekking op **al het buitenschools aanbod** waar de leerlingen gebruik van kunnen maken. Het is mogelijk dat dit een samenhangend programma is of meerdere, van elkaar losstaande, activiteiten zijn. Dit betreft ook het aanbod van minder dan 2 uur per week. In de volgende vragen spreken we over het programma, waarmee we het complete aanbod van buitenschools/verrijkend aanbod bedoelen dat loopt in het schooljaar 2022/2023.

44. Kunnen leerlingen van uw school gebruik maken van buitenschools aanbod aan ter verrijking van de schooldag? *

Kies één van de volgende antwoorden

- ○ Ja (-> vraag 6)

- o Ja, en we hebben School en Omgeving subsidie aangevraagd om aanvullend aanbod te bepalen of te ontwikkelen (-> vraag 3-5, daarna 6)
- o Nee
- o Nee nog niet, we hebben School en Omgeving subsidie aangevraagd om aanbod te bepalen of te ontwikkelen (-> vraag 3-5)

45. Per wanneer wil uw school starten met aanbod dat valt onder School en Omgeving?
Indien u dit (nog) niet weet, vult u hier dan 'weet niet' in.
Vul uw antwoord hier in:

46. Is al bekend op welk domein uw school activiteiten wil aanbieden? *(Bijvoorbeeld: Cognitieve ontwikkeling, Cultuur, Oriëntatie op jezelf of op de wereld, Sport/bewegen en gezondheid, of Sociaal-emotionele ontwikkeling*)

Kies één van de volgende antwoorden.
- o Ja
- o Nee nog niet

47. Op welke ontwikkelingsgebieden zullen de S&O activiteiten zich gaan richten?

U kunt meerdere ontwikkelgebieden aanvinken.
- ▪ Cognitieve ontwikkeling
- ▪ Cultuur
- ▪ Oriëntatie op jezelf of op de wereld
- ▪ Sport/bewegen en gezondheid
- ▪ Sociaal-emotionele ontwikkeling

48. Worden de huidige verschillende activiteiten met betrekking tot de verrijkte schooldag als een samenhangend programma of als losse activiteiten aangeboden?

Kies één van de volgende mogelijkheden:
- o Activiteiten als samenhangend programma
- o Losse activiteiten
- o Samenhangend programma in combinatie met losse activiteiten

49. Op welke ontwikkelingsgebieden richt het nu lopende programma/de losse activiteiten zich?
U kunt meerdere ontwikkelgebieden aanvinken.
- ▪ Cognitieve ontwikkeling
- ▪ Cultuur
- ▪ Oriëntatie op jezelf of op de wereld
- ▪ Sport/bewegen en gezondheid
- ▪ Sociaal-emotionele ontwikkeling

Als 'cognitieve ontwikkeling' is aangevinkt:

50. Welk type activiteiten behorend tot het ontwikkelingsgebied *cognitieve ontwikkeling* worden er aangeboden?

Kies alle voor u geldende mogelijkheden:

- Activiteiten omtrent taal / lezen
- Activiteiten omtrent rekenen
- Activiteiten omtrent studievaardigheden en metacognitie
- Huiswerkbegeleiding
- Examen-/toetstraining
- Anders, namelijk...

Als 'anders' is aangevinkt:

8a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied *cognitieve ontwikkeling* worden er aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'cultuur' is aangevinkt:

51. Welk type activiteiten met betrekking tot *cultuur* worden er aangeboden?

Kies alle voor u geldende mogelijkheden:

- Activiteiten met betrekking tot bijvoorbeeld theater, muziek, dans, beeldende vorming, kunst, fotografie
- Activiteiten met betrekking tot literatuur, film
- Anders, namelijk...

Als 'anders' is aangevinkt:

9a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied *cultuur* worden er aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'oriëntatie op jezelf en op de wereld' is aangevinkt:

52. Welk type activiteiten met betrekking tot *oriëntatie op jezelf en op de wereld* worden er aangeboden?

Kies alle voor u geldende mogelijkheden:

- Activiteiten omtrent natuur en duurzaamheid
- Activiteiten omtrent de leefomgeving/wijk van de leerlingen
- Activiteiten omtrent de (onderwijs)loopbaan
- Activiteiten omtrent burgerschap
- Activiteiten omtrent Social media, mediawijsheid
- Activiteiten met betrekking tot culturele diversiteit (antropologisch; samenlevingen, godsdienst etc.)
- Financiële educatie
- Digitale vaardigheden
- Anders, namelijk...

Als 'anders' is aangevinkt:

10a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied *oriëntatie op jezelf of op de wereld* worden er aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'sport/bewegen en gezondheid' is aangevinkt:

53. Welk type activiteiten met betrekking tot *sport/bewegen* en gezondheid worden er aangeboden?

Kies alle voor u geldende mogelijkheden:

- Sportlessen
- Activiteiten omtrent gezonde leefstijl
- Activiteiten omtrent (gezonde) voeding
- Activiteiten omtrent bewegend leren
- Activiteiten omtrent pauzespelen
- Anders, namelijk...

Als 'anders' is aangevinkt:

11a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied s*port/bewegen en gezondheid* worden er aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'sociaal-emotionele ontwikkeling' is aangevinkt:

54. Welk type activiteiten met betrekking tot *sociaal-emotionele ontwikkeling* worden er aangeboden?

Kies alle voor u geldende mogelijkheden:

- Sociale vaardigheidstrainingen
- Weerbaarheidstrainingen (rots/water etc.), zelfvertrouwen
- Mindfulness, yoga, etc.
- Studievaardigheden en metacognitieve vaardigheden, motivatie
- Talentontwikkeling
- Life-coaching, loopbaan coaching, mentorschap
- Anders, namelijk...

Als 'anders' is aangevinkt:

12a. Welk ander type activiteit behorend tot het ontwikkelingsgebied *sociaal-emotionele ontwikkeling* worden er aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

55. Sinds wanneer worden de activiteiten van het programma/de losse activiteiten aangeboden?

Vul een datum in:

Inhoud

56. Wat is de intensiteit van het aangeboden programma/de aangeboden activiteiten (in dit schooljaar)?

In deze velden alleen cijfers invoeren. Het aantal weken kan niet groter zijn dan 52 weken

	De activiteiten worden aangeboden gedurende .. weken per jaar	De activiteiten worden … uur per schoolweek aangeboden, gemiddelde per leerling
Cognitieve ontwikkeling		
Cultuur		
Oriëntatie op jezelf of op de wereld		
Sport/bewegen en gezondheid		
Sociaal-emotionele ontwikkeling		

57. Eventuele toelichting:

Vul uw antwoord hier in:

58. Worden de activiteiten voor/na of gedurende de reguliere schooltijd aangeboden?

Kies het toepasselijke antwoord voor elk onderdeel:

	Voor of na de schooltijd (bijv. verlengde schooldag)	Gedurende de schooltijd	Zowel voor/na als gedurende de schooltijd
Cognitieve ontwikkeling			
Cultuur			
Oriëntatie op jezelf of op de wereld			
Sport/bewegen en gezondheid			
Sociaal-emotionele ontwikkeling			

59. Waar worden de activiteiten aangeboden?

	Op de eigen school	Op één of meerdere van de scholen waarmee samengewerkt wordt	Op een sport-locatie	In de biblio-theek	In een culturele instelling	multifunc tioneel centrum/ buurthuis	Op de kinderopv ang-organisati e (BSO)	Anders
Cognitieve ontwikkeling								
Cultuur								
Oriëntatie op jezelf of op de wereld								
Sport/bewegen en gezondheid								
Sociaal-emotionele ontwikkeling								

Als anders bij een of meerdere van de domeinen aangevinkt is:

17a. Op welke andere plaatsen worden de activiteiten aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

60. Door wie worden de activiteiten aangeboden?

	Door alle samenwerking en de scholen zelf voor hun eigen leerlingen	Door één of meerdere van de scholen (voor leerlingen van alle samenwerkende scholen)	De kinderopvang -organisatie	De gemeente	Externe partij (sportver-eniging, bibliotheek, schouwburg, enz.)	Ingehuurde personen (zoals kunstenaars, buurtsport-coaches, diëtist, enz.)	Anders
Cognitieve ontwikkeling							
Cultuur							
Oriëntatie op jezelf of op de wereld							
Sport/beweg en en gezondheid							
Sociaal-emotionele ontwikkeling							

Als 'externe partij' bij een of meerdere van de domeinen aangevinkt is:

18a. Door welke externe partij worden de activiteiten aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'ingehuurde personen' bij een of meerdere van de domeinen aangevinkt is:

18b. Door welke ingehuurde personen worden de activiteiten aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'Anders' bij een of meerdere van de domeinen aangevinkt is:

18c. Door wie worden de activiteiten dan aangeboden?

Vul uw antwoord hier in:

Doelgroep en selectie

61. Op welke leeftijdscategorie zijn de activiteiten afgestemd?

	Kleuters	Onderbouw po (bo/s(b)o)	Bovenbouw po (bo/s(b)o)	Onderbouw v(s)o	bovenbouw v(s)o
Cognitieve ontwikkeling					
Cultuur					
Oriëntatie op jezelf of op de wereld					
Sport/bewegen en gezondheid					
Sociaal-emotionele ontwikkeling					

62. Welke leerlingen zijn de doelgroep van het programma binnen ontwikkelgebied….

	Alle leerlingen van de school	Leerlingen met behoefte aan ondersteuning op cognitief gebied (bv. onderpresteerders, lage toetsscores, hoogpresteerders, namelijk…) (bo/s(b)o)	Leerlingen met een achterstand op sociaal-emotionele vaardigheden en/of leerstrategieën	Leerlingen met een kansarme thuissituatie / omgeving (lage SES, weinig ouderbetrokkenheid, lage opleiding ouders)	Anderstalige leerlingen / leerlingen met een anderstalige achtergrond	Anders, namelijk …
Cognitieve ontwikkeling						
Cultuur						
Oriëntatie op jezelf of op de wereld						
Sport/bewegen en gezondheid						
Sociaal-emotionele ontwikkeling						

Als 'leerlingen met behoefte aan ondersteuning op cognitief gebied' aangevinkt is:

20a. Licht hieronder de leerlingen met behoefte aan ondersteuning op cognitief gebied toe:
Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

20b. Welke andere leerlingen zijn de doelgroep van het programma?
Vul uw antwoord hier in:

63. Wie selecteert de leerlingen die deel kunnen nemen aan de programma's?

	De groepsleerkracht	De schoolleiding	De intern begeleider / zorgcoördinator	De programmaleider	vakdocent	Mentor	Anders, namelijk …
Cognitieve ontwikkeling							
Cultuur							
Oriëntatie op jezelf of op de wereld							
Sport/bewegen en gezondheid							
Sociaal-emotionele ontwikkeling							

Als 'anders' aangevinkt is:

21a. Wie selecteert de leerlingen die deel kunnen nemen aan de programma's dan?
Vul uw antwoord hier in:

64. Is deelname aan het programma/de losse activiteiten verplicht of is er een vrijwillige deelname?

Kies het toepasselijke antwoord voor elk onderdeel

	Verplichte deelname	Vrijwillige deelname
Cognitieve ontwikkeling	○	○
Cultuur	○	○
Oriëntatie op jezelf of op de wereld	○	○
Sport/bewegen en gezondheid	○	○
Sociaal-emotionele ontwikkeling	○	○

65. Hoeveel leerlingen op uw school maken gebruik van de activiteiten?
In deze velden alleen cijfers invoeren

	Aantal leerlingen:
Cognitieve ontwikkeling	
Cultuur	
Oriëntatie op jezelf of op de wereld	
Sport/bewegen en gezondheid	
Sociaal-emotionele ontwikkeling	

66. Kunt u aangeven hoeveel procent van de leerlingen van het totaal aantal leerlingen op uw school gebruik maakt van (een deel) van de activiteiten (dit mag een schatting zijn)?
In deze velden alleen cijfers invoeren. Het percentage kan niet hoger zijn dan 100%.

	Percentage leerlingen:
Cognitieve ontwikkeling	
Cultuur	
Oriëntatie op jezelf of op de wereld	
Sport/bewegen en gezondheid	
Sociaal-emotionele ontwikkeling	

Doelgroep en selectie

67. Maken de leerlingen allemaal gebruik van dezelfde activiteiten?
Kies één van de volgende mogelijkheden:
- o Ja, de leerlingen nemen deel aan alle activiteiten van het programma
- o Nee, de leerlingen nemen deel aan een selectie van activiteiten. Per leerling wordt bepaald aan welke activiteiten ze mogen deelnemen.

68. Hoe wordt ervoor gezorgd dat zo veel mogelijk leerlingen (van de doelgroep) deelnemen aan de activiteiten?
Kies alle voor u geldende mogelijkheden:
- ▪ Leerlingen van de school worden verplicht tot deelname (ofwel allemaal ofwel een selectie)
- ▪ Alle leerlingen van de school kunnen deelnemen
- ▪ Er is sprake van actieve werving van leerlingen
- ▪ Door de ouders van de leerlingen te betrokken
- ▪ Via de mentoren van de leerlingen
- ▪ Via de gemeente(n)
- ▪ Promotie via digitale kanalen (o.a. websites)
- ▪ Deelname is gratis
- ▪ Anders

Als ‘anders’ aangevinkt is:

26a. Op welke andere manier(en) wordt ervoor gezorgd dat zo veel mogelijk leerlingen (van de doelgroep) deelnemen aan de activiteiten?
Vul uw antwoord hier in:

Samenwerking binnen domein Cognitieve ontwikkeling

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'cognitieve ontwikkeling' worden aangeboden:

69. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein **Cognitieve ontwikkeling**?

Meerdere antwoorden mogelijk

- Scholen
- Schoolbesturen
- Gemeente
- Culturele instellingen
- Sportinstellingen, buurtsportcoach
- De bibliotheek
- Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
- Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
- Kinderopvang 0-4
- Buitenschoolse opvang
- Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

27a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

27b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?

Vul uw antwoord hier in:

70. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijsondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking binnen domein Cultuur

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'cultuur' worden aangeboden:

71. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein **Cultuur**?
Meerdere antwoorden mogelijk

- Scholen
- Schoolbesturen
- Gemeente
- Culturele instellingen
- Sportinstellingen, buurtsportcoach
- De bibliotheek
- Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
- Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
- Kinderopvang 0-4
- Buitenschoolse opvang
- Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

29a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?
Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

29b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?
Vul uw antwoord hier in:

72. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijsondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking binnen domein Oriëntatie op jezelf of op de wereld

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'Oriëntatie op jezelf of op de wereld worden aangeboden:

73. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein Oriëntatie op jezelf of op de wereld?

Meerdere antwoorden mogelijk

- Scholen
- Schoolbesturen
- Gemeente
- Culturele instellingen
- Sportinstellingen, buurtsportcoach
- De bibliotheek
- Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
- Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
- Kinderopvang 0-4
- Buitenschoolse opvang
- Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

31a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

31b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?

Vul uw antwoord hier in:

74. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijsondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking binnen domein Sport/bewegen en gezondheid

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'Sport/bewegen en gezondheid worden aangeboden:

75. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein Sport/bewegen en gezondheid ?

Meerdere antwoorden mogelijk

- Scholen
- Schoolbesturen
- Gemeente
- Culturele instellingen
- Sportinstellingen, buurtsportcoach
- De bibliotheek
- Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
- Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
- Kinderopvang 0-4
- Buitenschoolse opvang
- Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

33a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

33b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?

Vul uw antwoord hier in:

76. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijsondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking binnen domein Sociaal-emotionele ontwikkeling

Als er activiteiten voor ontwikkelingsgebieden 'Sociaal-emotionele ontwikkeling worden aangeboden:

77. Met welke partijen wordt er samengewerkt aan het programma binnen het domein Sociaal-emotionele ontwikkeling?

Meerdere antwoorden mogelijk

- Scholen
- Schoolbesturen
- Gemeente
- Culturele instellingen
- Sportinstellingen, buurtsportcoach
- De bibliotheek
- Huiswerkbegeleiding-/ onderwijsondersteunende organisaties
- Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk
- Kinderopvang 0-4
- Buitenschoolse opvang
- Anders

Als 'culturele instellingen' aangevinkt is:

35a. Met welke culturele instellingen wordt er samengewerkt?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'anders' aangevinkt is:

35b. Met welke andere partijen wordt er samengewerkt?

Vul uw antwoord hier in:

78. Wat is de rol van deze partijen?

	Aanbieder / uitvoerder	Ontwikkelaar interventie	Onderzoeker	Coördinator / regisseur
Scholen				
Schoolbesturen				
Gemeente				
Culturele instellingen				
Sportinstellingen / buurtsportcoach				
De bibliotheek				
Huiswerkbegeleiding- / onderwijsondersteunende organisaties				
Zorg- of welzijnsorganisaties, jongerenwerk				
Kinderopvang 0-4				
Buitenschoolse opvang				
Andere partijen				

Samenwerking

Hoe ziet de samenwerking binnen het programma er uit?

79. Wat betreft de ontwikkeling van het programma?

Kies één van de volgende mogelijkheden:

- o De school/scholen bieden een programma aan dat is ontwikkeld door een externe partij
- o De school heeft/ de scholen hebben in samenwerking met een externe partij het programma ontwikkeld
- o Scholen hebben de interventie/het programma ontwikkeld
- o Anders

Als 'anders' aangevinkt is:

37a. Hoe ziet de samenwerking binnen het programma, wat betreft de ontwikkeling er dan uit?

Vul uw antwoord hier in:

80. Wat betreft de uitvoering van het programma?

Kies één van de volgende mogelijkheden:

- o Alle deelnemende scholen (kunnen) deelnemen aan het programma georganiseerd doorexterne partij(en).
- o De (medewerkers van de) scholen zelf geven uitvoering aan het programma
- o Het programma wordt samen door (medewerkers van) de scholen en externe partijen uitgevoerd
- o Anders

Als 'anders' aangevinkt is:

38a. Hoe ziet de samenwerking binnen het programma, wat betreft de uitvoering er dan uit?

Vul uw antwoord hier in:

81. Hoe zou u de samenwerking met de andere partijen het best kunnen omschrijven?

Kies één van de volgende mogelijkheden:

- o Partijen hebben geen zicht op elkaar, geen of minimale samenwerking
- o Partijen hebben open houding naar elkaar, kennen elkaars expertise, stemmenwerkzaamheden af
- o Er is synergie en door nauw samenwerken wordt een kwalitatief hoger voorzieningenniveau gerealiseerd
- o Afzonderlijke partijen geven hun autonomie (gedeeltelijk) op en gaan op in één organisatie die een integraal aanbod verzorgt.

Samenwerking

82. Bent u tevreden met de samenwerking?

	Wat betreft de ontwikkeling van het programma					Wat betreft de uitvoering van het programma				
	Helemaal niet tevreden	niet tevreden	niet tevreden, niet ontevreden	tevreden	Heel erg tevreden	Helemaal niet tevreden	niet tevreden	niet tevreden, niet ontevreden	tevreden	Heel erg tevreden
Cognitieve ontwikkeling										
Cultuur										
Oriëntatie op jezelf of op de wereld										
Sport/bewegen en gezondheid										
Sociaal-emotionele ontwikkeling										

Als 'niet tevreden of helemaal niet tevreden' aangevinkt zijn bij de ontwikkeling:

40a. Waarom bent u niet tevreden over de ontwikkeling van het programma?

Vul uw antwoord hier in:

Als 'niet tevreden of helemaal niet tevreden' aangevinkt zijn bij de uitvoering:

40b. Waarom bent u niet tevreden over de uitvoering van het programma?

Vul uw antwoord hier in:

Subsidies en bekostiging

83. Met welke subsidies/middelen worden de activiteiten / het programma bekostigd?

Kies alle voor u geldende mogelijkheden:

- De school ontvangt een of meerdere subsidie(s)/ middelen
- De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit eigen middelen van de school of het schoolbestuur.
- De extra activiteiten worden (deels) bekostigd uit de eigen middelen van de externe partner(s).
- Er wordt een eigen bijdrage van de ouders van de leerlingen gevraagd voor deelname aan de activiteiten.
- Dat weet ik niet

Als 'subsidies' aangevinkt is:

41a. Om welke subsidie(s)/middelen gaat het?

Vul uw antwoord hier in:

Knelpunten

84. Wat zijn belemmeringen voor leerlingen om deel te nemen aan de activiteiten?
Kies alle voor u geldende mogelijkheden:

- Onbekendheid met het aanbod van activiteiten
- Taalvaardigheid ouders en/of leerlingen
- Eigen bijdrage
- Tijdstip van het aanbod
- Tijdsinvestering van het aanbod
- Instapniveau is te hoog
- Tijd (bijv. vanwege bijbaantje, hulp/klusjes thuis, topsport)
- Mogelijkheden/diversiteit in aanbod
- Anders
- Geen belemmeringen
- Weet niet

Als 'anders aangevinkt is:

42a. Wat zijn andere belemmeringen voor leerlingen om deel te nemen aan de activiteiten?
Vul uw antwoord hier in:

85. Tegen welke knelpunten loopt u aan bij de samenwerking ende uitvoering van de activiteiten / het programma?*(planning, subsidie, tijdsinvestering, communicatie partners, communicatie ouders, instapniveau te hoog, enzovoort.)*
Vul uw antwoord hier in:

86. Wat zijn de succesfactoren die de school (of de uitvoerende instantie) ervaart bij het uitvoeren van de activiteiten?
Vul uw antwoord hier in:

Onderzoek

87. Worden er onderzoeken uitgevoerd naar de uitvoer/effecten van (delen van) het programma?
Kies één van de volgende mogelijkheden:

- o Ja, er is onderzoek uitgevoerd naar uitvoering en/of effecten
- o Ja, er loopt op dit moment onderzoek naar uitvoering en/of effecten
- o Nee
- o Dat weet ik niet

Als 'ja' aangevinkt is:

45a. Wat wordt er onderzocht?
Vul uw antwoord hier in:

45b. Door wie wordt het onderzoek uitgevoerd?
Vul uw antwoord hier in:

45c. Wat zijn de belangrijkste indicatoren die worden gemeten?
Vul uw antwoord hier in:

Als ‘nee’ aangevinkt is:

45d. Is er een plan voor een onderzoek in de toekomst?
Vul uw antwoord hier in:

Dit is het einde van de vragenlijst. Eventuele vragen en opmerkingen kunt u hieronder plaatsen. Zodra u op de knop 'Verzenden' klikt worden uw antwoorden verstuurd. U kunt nu nog terug om uw antwoorden na te kijken door op 'Vorige' te klikken.

Hartelijk dank voor uw medewerking!
Vul uw antwoord hier in:

Deelstudie B: Lokale kennis en onderzoek

Auteurs:
Marianne Boogaard
Annemieke Veen

KOHNSTAMM
INSTITUUT

1 Inventarisatie van lopend onderzoek rond het programma 'School en omgeving'

In dit hoofdstuk staat deelstudie B centraal en presenteren we de aanpak en uitkomsten van de inventarisatie van momenteel lopend lokaal en regionaal onderzoek rond het programma School en Omgeving en de kennis die dat onderzoek tot nu toe oplevert.

1.1 Focus van de deelstudie

Deze inventarisatie van lopend onderzoek is uitgevoerd met twee hoofddoelen. Het eerste doel was in beeld te brengen welk (monitor)onderzoek al loopt dat geheel of deels gericht is op het verrijkende aanbod van de coalities van voorlopers. Aanvullend daarop was er de vraag of er misschien zelfs al eerste inzichten of opbrengsten gerapporteerd zijn of binnenkort beschikbaar komen.
Het tweede doel was input te verzamelen voor een doordachte opzet van een landelijke monitor voor het programma 'School en Omgeving.' De wens is om straks bij de uitvoering van die monitor overlap en dubbele belasting van scholen zoveel mogelijk te voorkomen en – waar mogelijk – gebruik te maken van verdiepende inzichten die voortkomen uit het lokale of regionale onderzoek.

1.2 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag voor dit deelonderzoek luidt: *Welke kennis is er lokaal aanwezig of in ontwikkeling?*
De deelvragen daarbij zijn:

1. Wat voor onderzoeken worden lokaal op dit moment uitgevoerd?
    a. Welke partijen zijn daarbij betrokken?
    b. Welke specifieke doelen worden met de programma's beoogd?
    c. Wat is het gehanteerde onderzoeksdesign in deze studies?
    d. In hoeverre richten de onderzoeken zich op het proces, in hoeverre op de resultaten (output en outcome)?
    e. Wat is de aard van het onderzoek: monitoring, beschrijving, effectstudie?

2. Valt er reeds op te maken welke (wetenschappelijke) inzichten lokaal opgedaan worden met betrekking tot implementatie, ervaringen en effecten en welke zijn deze? Welke interventies lijken effectief te zijn voor welke doelgroep en welke interventies lijken voor de buurt het meest effectief te zijn?

3. Zo ja, valt er dan op te maken wat de randvoorwaarden zijn voor goede implementatie en uitvoering van het programma? Zijn regio's in staat de programma's aan alle kinderen aan te bieden die daar recht op hebben? Welke programma's zijn effectief in het behalen van hun doelen, zoals bijvoorbeeld het stimuleren van de ontwikkeling van de deelnemende kinderen en in welke context zijn de programma's effectief?

4. In het geval van nog lopende onderzoeken, wanneer zijn welke inzichten beschikbaar?

2 Methode/Aanpak van de inventarisatie

We hebben langs vier routes geïnventariseerd welke (monitor)onderzoeken er momenteel lopen die gerelateerd zijn aan het programma School en Omgeving en het aanbod aan verrijkende activiteiten. Dat gaat om:

a. deskresearch langs de websites van onderzoeksinstellingen
b. analyse van de dossiers die de voorloper-coalities hebben aangeleverd ter verkrijging van de subsidie
c. een rondvraag per mail aan de coalities met het verzoek aan te geven in welke onderzoeksprojecten zij betrokken zijn
d. interviews met de contactpersonen van de meest aansluitende en/of gevorderde (monitor-) onderzoeken.

2.1 Deskresearch

Als eerste stap is via de websites van relevante onderzoeksinstellingen gezocht naar:

- actueel/lopend onderzoek dat specifiek gericht is op het programma School en Omgeving. Daarvoor is gezocht met de zoektermen: 'rijke schooldag' en 'school en omgeving',
- al eerder uitgevoerd of lopend onderzoek op een iets breder terrein, zoals de verlengde schooldag en de brede school, en voorbeelden van monitorprojecten.

Daarvoor is gezocht met zoektermen zoals: 'brede school', 'verlengde schooldag' in combinatie met 'monitor'.

Voor de keuze van de onderzoeksinstellingen zijn we uitgegaan van de lijst van bureaus die toegelaten zijn tot een of meerdere percelen van de Raamovereenkomst OCW 2023-2026. Daarbinnen hebben we de onderzoeksinstellingen geselecteerd die in elk geval onderzoek doen binnen het primair en voortgezet onderwijs. Niet meegenomen zijn de bureaus waar de focus ligt op bijvoorbeeld arbeidsmarktonderzoek (zoals ROA, CINOP, CAOP en MOOZ).
In aanvulling op deze ingang is ook op de NRO-website naar lopend onderzoek op de genoemde thema's.[20]

Uiteindelijk komen we uit op de onderstaande lijst:

1. KBA Nijmegen – www.kbanijmegen.nl
2. Expertisecentrum Nederlands - https://expertisecentrumnederlands.nl/
3. ResearchNed - https://www.researchned.nl/
4. Oberon - https://www.oberon.eu/
5. Universiteit Twente - https://www.utwente.nl/en/
6. Kohnstamm instituut - https://kohnstamminstituut.nl/
7. Andersson, Elffers, Felix (AEF) - https://www.aef.nl/
8. SEO - https://www.seo.nl/
9. Sardes - https://www.sardes.nl/
10. Verwey-Jonker instituut - https://www.verwey-jonker.nl/

[20] Die ingang leverde echter geen onderzoeksprojecten op die passen bij de focus van deze inventarisatie. Zie eventueel wel een beknopt overzicht van – mogelijke – opbrengsten van een verlengde en/of verrijkte schooldag in een Kennisrotonde-artikel: https://www.kennisrotonde.nl/vraag-en-antwoord/verrijkte-schooldag-en-bijdrage-leerprestaties-in-basisonderwijs

11. Berenschot - https://www.berenschot.nl/
12. Dialogic - https://www.dialogic.nl/
13. CentERdata - https://www.centerdata.nl/
14. Universiteit Maastricht (ROA) - https://roa.nl/ en: https://www.maastrichtuniversity.nl/
15. Rijksuniversiteit Groningen (GION) - https://www.rug.nl/ en: https://www.rug.nl/research/groningen-institute-for-educational-research/

Toegevoegd op basis van de ledenlijst van De Vereniging voor Beleidsonderzoek:

16. Regioplan - https://www.regioplan.nl/

2.2 Analyse van de projectbeschrijvingen in de database 'voorlopers'

In de database van 'voorlopers' binnen het programma School en Omgeving is gezocht naar informatie over geplande of al lopende (monitor)onderzoeken of onderzoeken die gericht zijn op het beschrijven van het verrijkte aanbod binnen het programma School en Omgeving en/of het analyseren van de opbrengsten daarvan. Ook is gekeken naar informatie over de uitvoerders/betrokkenen en naar meetbaar geformuleerde doelen. Relevante opmerkingen over lopend of voorgenomen onderzoek zijn gemarkeerd, waarbij is gekeken naar de volgende informatie: (a) typering van wat er gedaan wordt aan monitoring en evaluatie, (b) wie daarbij betrokken zijn/worden, (c) overkoepelend of extern onderzoek en (d) meetbaar geformuleerde doelen.
Wanneer er sprake was van lopend onderzoek, is vervolgens contact gelegd met de onderzoekers om inzicht te krijgen in de opzet en reikwijdte van dat onderzoek en eventueel al beschikbare opbrengsten. De contactpersonen zijn geïnterviewd op basis van een vaste checklist zodat zoveel mogelijk systematisch informatie kon worden verzameld.

2.3 Contacten met de coalities

De bij het programma School en Omgeving betrokken beleidsmedewerkers van het Ministerie van OCW hebben, op verzoek van de onderzoekers, per mail aan alle coalities de volgende vragen voorgelegd:

> *"Onderzoek & monitoring: wat weten en doen jullie al?*
> *We hebben een groep onderzoekers gevraagd een inventarisatie te maken van de verrijkte schooldagen en de onderzoeken die hier al naar lopen. Juist omdat jullie als voorlopers al langer op streek zijn, willen we van wat jullie doen en al weten of onderzocht hebben. Naast inzicht en overzicht in bestaande programma's en activiteiten helpt dit ons om zicht te krijgen op welke succeservaringen, randvoorwaarden en knelpunten er spelen. Omdat jullie programma al langer loopt, zijn we benieuwd of en welke effecten op de ontwikkelingen van kinderen jullie zien en/of onderzoeken.*
>
> *Zou je me willen laten weten of jouw coalitie betrokken is bij een onderzoeks- en monitoringsprogramma? En zo ja:*
> - *Wat wordt precies onderzocht en door wie (welke partij)?*
> - *Wat is de looptijd en wanneer komen onderzoeksresultaten beschikbaar?*
> - *Is er een contactpersoon, waar we eventueel vragen aan kunnen stellen?"*

Dit leverde een aantal extra indicaties op voor contactpersonen met meer informatie over lopende (monitor)onderzoeken waar scholen of voorloper-coalities uit het programma School en Omgeving aan

deelnemen. Ook deze contactpersonen zijn benaderd voor een interview aan de hand van al de genoemde checklist.

2.4 Interviews met contactpersonen lopende onderzoeksprojecten

In totaal zijn 9 telefonische interviews gehouden met onderzoekers of andere contactpersonen die inzicht konden geven in de stand van zaken van relevante, lopende onderzoeksprojecten. De gesprekken duurden 30 tot 60 minuten. Van alle gesprekken is een schriftelijk verslag gemaakt en daarnaast zijn de onderzoekspublicaties die genoemd werden, geraadpleegd (voor zover ze al beschikbaar waren). Tabel 2.1 geeft een overzicht van de coalities/onderzoekers die deelnamen aan de interviews.

Kernvragen in de interviews waren: Wat zijn de hoofdvragen van het onderzoek? In hoeverre sluit het onderzoek aan bij het programma School en Omgeving? Wanneer is het onderzoek gestart, hoe lang loopt het? Welke scholen doen mee? Hoe vaak vinden de metingen plaats? Welke data worden verzameld? Welke meetinstrumenten worden daarbij ingezet? Zijn er al onderzoeksrapporten beschikbaar? (zie bijlage 1 voor de volledige checklist).

Tabel 2.1: Overzicht van de coalities/onderzoeksbureaus die zijn geïnterviewd

	Naam Coalitie	Naam onderzoeksproject	Uitvoerende organisatie
1.	Coalitie Dordrecht	het Dordts Leerprogramma	Sardes en Servicecentrum Onderwijs en Cultuur (SOC)
2.	Coalitie Amsterdam-West	Familieschool	Kohnstamm Instituut en Universiteit van Amsterdam
3.	Coalitie Almere	Stedelijke taalaanpak/Taal in de stad	Windesheim
4.	Coalitie Maastricht	Onderwijs Monitor Limburg	Universiteit Maastricht
5.	Coalitie Gorinchem	Onderwijsmonitor 0-12 jaar	CED-groep
6.	Coalitie Leeuwarden	Monitor IKC-ontwikkeling/Monitor School en Omgeving	Sinzer B.V.
7.	Coalitie Groningen	Tijd voor Toekomst	Hanzehogeschool
8.	Coalitie Rotterdam-Zuid (Dagprogrammering)	NPRZ-monitor	Gemeente Rotterdam (team Dagprogrammering)
9.	Coalitie Rotterdam-BOOR, RVKO, Campus, Echt	SchoolRijk10 *(nog niet bekend eigenlijk, voor deze rapportage zo gekozen)*	Universiteit Leuven (CEGO)

3 Resultaten

Doel van deze deelstudie is om lopend onderzoek te inventariseren. In de beschrijving van de opbrengsten van de inventarisatie richten we ons dan ook op de onderzoeken die al worden uitgevoerd. De onderzoeken die nog in de opstart- en voorbereidingsfase zijn laten we hier buiten beschouwing, tenzij er al iets te melden is over de beoogde indicatoren en meetmethoden.
We beschrijven hieronder per deelvraag wat de uitgevoerde inventarisatie heeft opgeleverd. We geven eerst de hoofdlijnen weer in een overzichtstabel en vatten vervolgens de uitkomsten samen in een tussenconclusie per onderzoeksvraag. Van alle genoemde onderzoeksprojecten is bovendien een beknopte beschrijving opgenomen als achtergrondinformatie bij de tabellen (zie bijlage 2).

3.1 Lopend onderzoek in of rond de coalities

In de eerste plaats schetsen we kort welke organisaties het onderzoek uitvoeren, en met welk onderzoeksdesign zij werken om inzicht te krijgen in de opbrengsten van de activiteiten waarmee de coalities hun beoogde doelen hopen te bereiken.

We richten ons daarmee op het beantwoorden van onderzoeksvraag 1:
Wat voor onderzoeken worden (lokaal) op dit moment uitgevoerd?

a. Welke partijen zijn betrokken als uitvoerders en opdrachtgevers *van het onderzoek*?
b. Welke specifieke doelen worden *met de programma's* beoogd?
c. Wat is het gehanteerde onderzoeksdesign in deze studies?
d. In hoeverre richten de onderzoeken zich op het proces, in hoeverre op de resultaten (output en outcome)?
e. Wat is de aard van het onderzoek: monitoring, beschrijving, effectstudie?

Tabel 3.1 geeft een overzicht van het lopende onderzoek in en rond de coalities. In bijlage 2 vindt u per onderzoek een 'portret' met iets uitgebreidere informatie. De belangrijkste bevindingen vatten we vervolgens samen in een tussenconclusie.

Tabel 3.1 Overzicht lopend onderzoek in of rond de coalities

Naam onderzoeksproject	(a) **Partijen *uitvoerders en opdracht-gevers van het onderzoek***	(b) **Focus en doelen *van het aangeboden programma***	**(c) Onderzoeks-design en meetinstrumenten**	**(d) *Aandacht voor* proces, output en/of outcome**	**(e) Aard *en looptijd* van het onderzoek**
1. Het Dordts Leerprogramma (DLP)	Servicebureau Onderwijs & Cultuur-Dordrecht (SOC) en Sardes	Doel: Een hoog uitstroomniveau op scholen met een hoog schoolgewicht	Kwalitatief en kwantitatief *Kwalitatief* (SOC) Interviews en aanbodvragenlijst (incl. portretten, filmpjes ter inspiratie)	Proces en outcome	Monitoring en verdiepende beschrijvingen Start 2020 Eind: 2030

			Kwantitatief (Sardes) Leerprestaties via Citotoets-gegevens taal en rekenen /NCO-leergroei-rapportages		
2. Amsterdamse Familieschool	UvA en KI Gemeente Amsterdam	Focus: Stimuleren van een brede ontwikkelomgeving, via (betere) koppeling tussen thuis, school en buurt met als aandachtspunten: 1. kinderen beter toerusten voor de toekomst, 2. de leefwereld en het netwerk van gezinnen vergroten, 3. hogere ouderbetrokkenheid en versterking van opvoedvaardigheden Doel: Achterstanden en kansenongelijkheid tegengaan.	Kwalitatief en kwantitatief *Kwalitatief:* Interviews en focusgroepen (proces en kwaliteit van het aanbod, deelname en ervaringen) *Kwantitatief* bij kinderen: (o.a.) welbevinden, gedrag, sociale veiligheid, werkhouding, schoolprestaties, uitstroomniveau, ervaren kansen bij ouders: (o.a.) opvoedstijl, zelfredzaamheid in opvoeding, betrokkenheid bij school, demografische kenmerken, dagbesteding, ervaren kansen en steun	Proces, output en outcome	Monitoring 2019-2023
3. Stedelijke taalaanpak Almere	Windesheim (lectoraat Urban Care & Education) Gemeente Almere	Focus: Professionalisering, kennisontwikkeling en stimuleren taalbewustzijn van leraren, verbetering kwaliteit taalonderwijs. Doel: Verbeteren van het taalniveau Almeerse leerlingen	Kwalitatief *Kwalitatief:* Storyline-methode waarin leraren, via een narratieve benadering, reflecteren op hun eigen professionele ontwikkeling. *Kwantitatief:* Via promotie-onderzoek op termijn ook kwantitatief (o.a. via de Class)	Proces en output (wellicht later ook outcome bij kinderen)	Monitoring, moet nog worden opgezet, start: sept 2023 eind: ± 2026

4. Onderwijs-monitor Limburg (OML)	Universiteit Maastricht , provincie Limburg en schoolbesturen	Doel: Verbeteren schoolloopbanen doelgroeplln.	Kwantitatief *Kwantitatief:* toetsgegevens taal en rekenen en vragenlijsten (leerlingen en ouders): welbevinden, creativiteit, kritisch denken, zelfsturing, motivatie, thuismilieu (vve t/m 3-vo)	Outcome met aandacht voor school-ontwikkeling via terug-rapportages op schoolniveau	Monitoring po: sinds 2009. vo: sinds 2014. Er wordt nu gekeken naar aansluiting bij doelen die scholen hebben met het verrijkte aanbod vanuit het programma School en Omgeving
5. Onderwijs-monitor Gorinchem 0-12	CED-groep, gemeente Gorinchem, schoolbesturen Gorinchem (po en vmbo)	Focus: taalvaardigheid (po en vo) burgerschap (vo) Doelen: - Hoog bereik en goede kwaliteit vve realiseren - Schoolloopbanen doelgroepleer-lingen verbeteren - Burgerschaps-vaardigheden in het vo verbeteren	Kwantitatief *Kwantitatief:* Schoolloopbanen: Citoscores taal en rekenen, op groepsniveau op scholen met een CBS-score van 30 of hoger. Gepland i.v.m. programma S&O: metingen sociaal-emotionele ontwikkeling	Outcome met aandacht voor terug-koppeling naar scholen Taal en rekenen (po en vo) Burgerschaps-vaardigheden (vo) Toekomst: sociaal-emotionele ontwikkeling.	Monitoring sinds: ± 2010
6. Monitor School en Omgeving, Leeuwarden Gebaseerd op: • Monitor IKC-ontwikkeling Leeuwarden • Pilot Jeugd-ondersteuners • Monitor motorische ontwikkeling/ aanbod bewegings-onderwijs	Sinzer B.V. gemeente Leeuwarden	Focus: Stimuleren brede ontwikkeling, via een breed activiteitenaanbod en goede verbindingen tussen beleid en praktijk. Doel: Verbeteren van kansen voor kinderen/jongeren	Kwalitatief en kwantitatief *Kwantitatief:* - Leerlingen-vragenlijst vrije tijdsbesteding - Oudervragenlijst (gepland) - MQ-scan (piepjestest) - CAP-J (sociaal-emotionele problemen en ondersteunings-behoeften.)	Proces en output (+ wensen en behoeften)	Monitor S&O: Start: 2022 (= 0-meting verrijkte schooldag) Eind: 2030 IKC-monitor en andere monitoren lopen al langer

• Kansen voor kinderen: monitor brede ontwikkeling			*Kwalitatief:* - Gesprekken met scholen en partners i.v.m. aanbod en samenwerking - Inventarisatie bewegings-onderwijs - Casus-beschrijvingen.		
7. Monitor Tijd voor Toekomst, Groningen (NPG)	Hanze-hogeschool (6 lectoren), Nationaal Programma Groningen (NPG) Gemeente Midden-Groningen en gemeente Oldambt	Focus: verrijkte schooldag Doelen: - verbreden arbeidsmarkt-perspectief - verbeteren van gezondheid - verbeteren leerresultaten - doorbreken van kansenongelijkheid - vergroten toekomst-perspectief	Kwalitatief en kwantitatief *Kwantitatief:* fysieke en mentale gezondheid van leerlingen (vragenlijst) Leerresultaten (via brede welvaartsmonitor NPG) *Kwalitatief:* ervaringen en ervaren opbrengsten verrijkte schooldag (focusgroepen leerlingen en ouders)	Proces, output en outcome Proces en output: praktijkgericht onderzoek gericht op verdere ontwikkeling van de verrijkte schooldag-programma Outcome: toekomst-gerichtheid, zelf-vertrouwen, schoolplezier van leerlingen	Procesevaluatie en monitoring (alleen op de NPG-scholen) Start: 2023- Eind: 2028
8. NPRZ-monitor, Rotterdam-Zuid	Gemeente Rotterdam (team Dag-program-mering)	Focus: - breed en kwalitatief goed aanbod via dagprogramma in verlengde schooldagen voor alle leerlingen - scholing vakleerkrachten dagprogramma-activiteiten Doelen: gelijke kansen realiseren voor alle jongeren 'op' Rotterdam Zuid	Kwalitatief en kwantitatief *Kwantitatief:* Basismonitor NPRZ en cohortanalyses Output-meting (hoeveel uren, welke profielen) *Kwalitatief:* - Data over aangeboden activiteiten (uren, proces, kwaliteit) - Deelname-gegevens leerlingen	Proces, output en outcome	Basismonitor NPRZ: start 2012-2013 Outputmeting: start 2018-2019 Schouw: start 2022-2023 einddatum: streven is nog zeker 10 jaar doorgaan

		(jonge kind t/m jong-volwassenen) en hun talenten beter benutten. Bijdragen aan: brede vorming, evenwichtige sociaal-emotionele ontwikkeling, goede onderwijs-resultaten	- Schouw (gesprekken met brede groep betrokkenen) Gepland: Evaluatie scholing vakleerkrachten die dagprogramma-activiteiten uitvoeren		
9. Monitor SchoolRijk-010, Rotterdam	Campus Nederland (en coalitie) en Universiteit Leuven (CEGO)	Focus: Breed en kwalitatief goed aanbod aan extra ontwikkelings-activiteiten in aansluiting op het onderwijsprogram ma Doelen: - Elk kind de kans geven zich te ontwikkelen tot de meest gelukkige, veerkrachtige en succesvolle versie van zichzelf. - Vergroten van de leefwereld van leerlingen - Kansengelijkheid bevorderen.	Kwalitatief en kwantitatief *Kwalitatief:* Interviews en observaties *Kwantitatief:* Vragenlijsten	Proces en outcome Accent ligt op: inzicht in impact van het aanbod op veerkracht en welbevinden van leerlingen, en veiligheid van het leerklimaat in de klas	Startdatum gepland: september 2024 looptijd: schooljaar 2024-2025 zo mogelijk ook schooljaar 2025-2026

Tussenconclusies

1a. Professionele onderzoekers, in brede consortia

De uitvoering van alle onderzoeksprojecten ligt bij professionals die daarin gespecialiseerd zijn. Het gaat om: onderzoeksbureaus (Sardes, Kohnstamm Instituut, CED-groep, Sinzer), universiteiten (Universiteit van Amsterdam, Universiteit Maastricht, Universiteit Leuven), lectoraten van hogescholen (Windesheim en Hanzehogeschool) en een data/onderzoeksteam van de gemeente (Rotterdam-team Dagprogrammering).

Opdrachtgevers van het onderzoek zijn met name gemeenten en provincies. In veel gevallen is er sprake van samenwerking in consortia met daarin ook vertegenwoordigers van schoolbesturen, kinderopvangorganisaties en aanbieders van de verrijkte schooldagactiviteiten.

1b. Kansengelijkheid is de gedeelde focus voor het verrijkte aanbod

Samengevat gaat het in alle programma's om het verbeteren van de kansen, en het uitstroomniveau dan wel de toekomstperspectieven van leerlingen in een achterstandssituatie, door het aanbieden van activiteiten die gericht zijn op een brede(re) ontwikkeling.

1c. In de meeste onderzoeken worden zowel kwalitatieve als kwantitatieve data verzameld

In de meeste (monitor)onderzoeken gaat het om zowel kwalitatieve als kwantitatieve dataverzameling. Er wordt met name gebruik gemaakt van interviews, focusgroepen, vragenlijsten, data over schoolprestaties. Er worden weinig achtergrondgegevens op het niveau van individuele leerlingen en ouders verzameld. Dat heeft ermee te maken dat deelnemende scholen over het algemeen een vrij eenduidige populatie hebben met een hoge schoolgewichtsscore, de doelen van de programma's liggen bovendien op het niveau van de groep als geheel. Het heeft ook te maken met privacyoverwegingen. Het verzamelen van gegevens op kindniveau vraagt dat voldaan wordt aan privacy voorwaarden, zoals het verkrijgen van ouderlijke toestemming voor deelname aan onderzoek.

Er is in de onderzoeken aandacht voor:

- Het volgen van de ontwikkeling van de leerlingenpopulatie als geheel via data over schoolprestaties (met name taal en rekenen, maar ook uitstroomniveau), welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Inventarisatie van het activiteitenaanbod, de kwaliteit van dat aanbod en de ervaren samenwerking.
- Inventarisatie van wensen en behoeften van leerlingen en ouders als het gaat om vrijetijdsbesteding.
- Opbrengsten van professionaliseringsactiviteiten voor leraren en/of vakleerkrachten.
- (Incidenteel): dataverzameling op het gebied van fysieke en mentale gezondheid, motorische ontwikkeling en bewegingsaanbod.

Opvallend is verder dat er eigenlijk altijd sprake is van terugkoppeling van de uitkomsten naar de scholen met het oog op verbetering van de onderwijskwaliteit en/of de aansluiting van het aanbod bij de wensen en behoeften van betrokkenen. Voorbeelden daarvan zijn: het Dordts Leerprogramma, Monitor Limburg, Monitor Leeuwarden, Monitor Gorinchem, Tijd voor Toekomst (Groningen), en de NPRZ-monitor/Dagprogrammering Rotterdam.

1d. Er is aandacht voor zowel proces, output als outcome, maar niet altijd allemaal tegelijk

Twee monitors richten zich uitsluitend op 'outcome' bij leerlingen (Monitor Gorinchem, Monitor Limburg). Wel is er ook hierbij sprake van terugrapportage en aandacht voor schoolontwikkeling. Bij deze monitors is het niet mogelijk om de samenhang tussen het verrijkte-schooldag-aanbod en de gevonden 'outcome' na te gaan.

Bij de overige onderzoeken gaat het om proces en output, proces en outcome, of alle drie. Maar ook hier zal het lastig zijn om aanwijsbare verbanden te vinden tussen aanbod en opbrengsten, ten eerste omdat (de uitbreiding van) het activiteitenaanbod nog in de opstartfase is, ten tweede omdat er meestal ook allerlei andere programma's lopen. Toewijzing is en blijft daardoor lastig. Sommige coalities willen daar wel naartoe in hun monitoronderzoeken, maar zover is het nog niet.

1e. In de geselecteerde onderzoeken gaat het altijd om meerjarige monitoring

De opgespoorde voorbeelden betreffen monitoronderzoek. In veel gevallen gaat het om monitoring die al langer loopt, en dus is gestart voordat de voorloper-coalities subsidie ontvingen in het kader van het programma School en Omgeving. Wel is er op enkele plekken sprake van uitbreiding van de lopende monitoring met vragen die betrekking hebben op het programma. Enkele van de genoemde monitors moeten toch nog starten en hebben een looptijd die ongeveer gelijkloopt met het programma School en Omgeving, dus ongeveer 2 jaar.

Belangrijke aandachtspunten bij het lopende onderzoek

De inventarisatie laat zien dat (lang) niet alle onderzoeken specifiek zijn ingericht voor het monitoren van het programma School en Omgeving en een verrijkt aanbod (buiten de reguliere schooltijden). Enkele monitoronderzoeken sluiten directer aan bij het programma School en Omgeving. Dat geldt voor het onderzoek binnen de coalitie Rotterdam-Zuid, de coalitie Rotterdam BOOR, RVKO etc. en de coalitie Leeuwarden.

In drie situaties is er sprake van monitoring die al liep (in het kader van het Nationaal Programma), dat geldt voor: Groningen, Leeuwarden, Rotterdam-Zuid. In deze monitors zijn in elk geval ook alle scholen uit de betreffende coalities vertegenwoordigd, en is het onderzoek uitgebreid met vragen die passen bij de doelen van het programma School en Omgeving. Wel is het zo dat er in deze (en eigenlijk alle) regio's veel verschillende geldstromen bij elkaar komen waarmee het verrijkte-schooldagaanbod wordt gefinancierd. Dat maakt het moeilijk, zo niet onmogelijk om de eventuele opbrengsten ook echt toe te wijzen aan het programma School en Omgeving.

3.2 Eerste inzichten over de (effectiviteit) van de interventies

Onderzoeksvraag 2 is: Valt er reeds op te maken welke (wetenschappelijke) inzichten lokaal opgedaan worden met betrekking tot implementatie, ervaringen en effecten en welke zijn deze? Welke interventies lijken effectief te zijn voor welke doelgroep en welke interventies lijken voor de buurt het meest effectief te zijn?

In tabel 3.2 hieronder geven we een overzicht van de reikwijdte van de lopende onderzoeken en de mate van overlap met de scholen die deelnemen in een van de coalities van voorlopers. Daarnaast geven we aan in hoeverre er uit deze onderzoeken al inzichten beschikbaar zijn, op basis van kwalitatieve data over het proces en de output, en in hoeverre er zicht is op meetbare effecten op leerlingen. Die meetbare effecten zijn er vooral nog op lokaal niveau en voor specifieke onderdelen van het activiteitenaanbod. Kanttekening daarbij is – zoals al aangegeven – dat het activiteitenaanbod vaak al eerder liep en nu is uitgebreid of versterkt via het programma School en Omgeving. Omdat dit verrijkte aanbod pas sinds kort van start is gegaan, kunnen de gemeten effecten niet een-op-een worden toegeschreven aan het programma.

Tabel 3.2 Inzichten uit lokaal onderzoek, tot nu toe

Naam onderzoeks-project	Aantal scholen uit programma S&O	Implementatie en inzichten	Effecten
1. Het Dordts Leerprogramma	15 locaties	De verrijkte schooldagactiviteiten moeten nog starten. Een inzicht van de onderzoekers uit eerdere projecten is dat implementatie alleen zinvol is als activiteiten voor alle leerlingen zijn, en geïntegreerd worden in het schoolprogramma, binnen schooltijd. Dus als het onderwijs*tijd* is.	Nog niet beschikbaar Er is geen rechtstreeks verband te leggen tussen de verrijkte-schooldagactiviteiten en de uitkomstmaten op leerlingenniveau
2. Amsterdamse Familieschool	1 of 2 scholen (po) *Benutten data:* Eventueel wel mogelijk (op schoolniveau)	Er is kwalitatieve informatie over de organisatie van het aanbod en de samenwerking tussen school en partners. Er is een grote diversiteit aan activiteiten, doelen en samenwerkings-partners en er zijn grote verschillen in de mate van implementatie van het aanbod op de scholen. Ouders en kinderen zijn in beeld als het gaat om: tevredenheid over gezondheid, participatie, sociale omgeving en school(welbevinden), financiële situatie, rol als opvoeder e.d.	Er is een eerste tussenrapportage beschikbaar, met vooral inventariserende informatie over ouders en kinderen, en over de stand van zaken als het gaat om de organisatie en implementatie van het activiteitenaanbod. Er is nog geen zicht op effecten. Zie: Fukkink, R., et al (2021). Amsterdamse Familiescholen in beeld. Eerste tussenrapportage. Amsterdam: UvA, HvA en Kohnstamm Instituut
3. Stedelijke taalaanpak Almere	Onbekend	Nog niet gestart, nog niet beschikbaar	Nog niet beschikbaar
4. Onderwijs-monitor Limburg	De monitor heeft een groot bereik. Aan de meest recente meting deed 95% van de po- scholen en 93% van de vo-scholen mee.	Resultaten de verrijkte schooldag nog niet beschikbaar	Geen effectonderzoek. Resultaten worden teruggekoppeld in de vorm van schoolrapporten en workshops met scholen. Scholen kunnen zien hoe zij het doen in vergelijking met overige scholen. Er is geen directe relatie te leggen met het verrijkte aanbod.

5. Onderwijs-monitor Gorinchem	Alle po-scholen in Gorcum met een CBS-score van 30 of hoger. Twee Gorinchemse vmbo-scholen.	Op de po-scholen is nog niet gemeten in relatie tot het verrijkte aanbod. Op de vmbo-scholen is een 0- en 1-meting uitgevoerd met een burgerschaps-instrument. Er zijn geen (positieve) effecten gevonden.	Geen directe koppeling onderwijsmonitor met het verrijkte aanbod. Rapportage beschikbaar (over vo-onderzoek burgerschap): Linden, C, van der & Lacor, E. (2022). G'town 2021-2022. Kwantitatieve evaluatie. Begin- en eindmeting. Rotterdam: CED-groep.
6. Monitor School en Omgeving, Leeuwarden	Alle ikc's in Leeuwarden nemen deel, d.w.z. ook alle coalitiescholen zijn vertegenwoordigd. *Benutten bestanden:* Daarvoor is eerst toestemming nodig, maar eventueel is het wel mogelijk	'Beter bekend maakt meer bemind': leerlingen benoemen bij hun wensen/behoeften vaker activiteiten die op hun school al eens eerder zijn aangeboden. Visie van de gemeente is vooral 'verbindend werken', vandaar dat de monitoring zo is opgezet dat alle partijen ook regelmatig deelnemen aan bijeenkomsten, en betrokken worden bij duiding en uitwisselen ervaringen. Dat werkt goed.	Inzicht effecten bij leerlingen: *(via monitor motorische ontwikkeling en bewegingsaanbod)* MQ-scan laat zien dat op scholen waar meer aandacht voor/aanbod in bewegingsactiviteiten is in onderbouw en voorschool, de leerlingen motorisch beter presteren. Nog niet beschikbaar *verrijkte schooldag-aanbod:* Rapport wordt toegestuurd als het openbaar is (ligt nu eerst nog bij de gemeente Leeuwarden)
7. Monitor Tijd voor Toekomst, Groningen	Nog navragen	Nog niet ontvangen	Binnenkort verschijnt een rapport met resultaten over de 0- en 1-meting (leerlingvragenlijst). Het is nog geen effectmeting. De metingen zijn bedoeld om te tonen waar de scholen staan.
8. NPRZ-monitor Rotterdam Zuid (Dag-programmering)	Alle coalitiescholen zijn vertegenwoordigd in de monitor.	Er worden opbrengsten gezien voor: verrijking (deelname, talentontwikkeling) sociaal-emotionele vaardigheden en cognitieve vaardigheden, met als kanttekening dat directe toeschrijving aan S&O, of de Dagprogrammering niet mogelijk is: de inzet is breder. Er is zicht op belangrijke randvoorwaarden, verbetermogelijkheden en aandachtspunten (zie portret)	Beschikbare rapportage: - Outputmeting Dagprogrammering 2022 - Schouwen Dagprogrammering Rotterdam 2022.
9. SchoolRijk10-monitor Rotterdam	8-10 coalitie-scholen	Nog niet beschikbaar	Nog niet beschikbaar

Tussenconclusies

Er zijn nog weinig onderzoeksresultaten of inzichten gerapporteerd uit het lopende onderzoek rond de interventies. Dat geldt voor procesinformatie en voor inzichten over belangrijke randvoorwaarden of over ontwikkelingen rond de implementaties, en dat geldt in nog sterkere mate voor de (gemeten of ervaren) opbrengsten bij leerlingen van het verrijkte aanbod.

Er zijn wel enkele interessante onderzoeksrapportages beschikbaar over het programma Dagprogrammering in Rotterdam-Zuid, en er zijn rapportages in aantocht vanuit de coalities Leeuwarden en Groningen. Alle drie deze coalities zijn voortgekomen uit/nemen eveneens deel in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid en hadden van daaruit al lopend monitoronderzoek. Zij nemen het programma School en Omgeving nu mee in de metingen. Alsnog blijft het lastig om de informatie over implementatie, inzichten en opbrengsten direct te relateren aan het programma School & Omgeving, aangezien er altijd meerdere trajecten naast en door elkaar lopen op de betrokken scholen, zoals inmiddels ook vanuit het NPO-budget.

Enkele mogelijk relevante inzichten op lokaal niveau zijn, onder voorbehoud:

- Belangrijk is dat het verrijkte aanbod gericht is op alle leerlingen en wordt geïntegreerd in het schoolprogramma en de schooltijden (inzicht vanuit de coalities Dordrecht en Rotterdam-Zuid). [21]
- Scholen variëren sterk in de keuzes voor het verrijkte aanbod, en in de organisatie ervan in samenwerking met externe partners (inzicht vanuit de Amsterdamse Familieschool).
- De procesinformatie laat zien dat het verrijkte aanbod vooral valt binnen het thema ‘talentontwikkeling’. Het gaat minder vaak om activiteiten die gericht zijn op cognitieve of sociaal-emotionele ontwikkeling. [22] Die keuze laat zich echter – mogelijk/mede – verklaren uit het feit dat er, dankzij de aanwezigheid van vakleerkrachten voor de talentontwikkelingsactiviteiten, bijvoorbeeld op het gebied van sport en cultuur, meer tijd is binnen het reguliere programma voor lessen die leraren juist zelf goed kunnen geven in de meer cognitieve vakken (inzicht vanuit de coalitie Rotterdam-Zuid).
- Als het gaat om sociaal-emotionele ontwikkeling, vindt die over het algemeen plaats binnen de activiteiten (zoals leren samenwerken, bijvoorbeeld via deelname aan teamsport), maar er is wel meer expliciete aandacht voor nodig om die ontwikkeling ook echt te kunnen bereiken. Dat vraagt bovendien om meer gerichte uitwisseling tussen de groeps- en vakleerkrachten over de visie, doelen en aanpak. (Inzicht vanuit coalitie Rotterdam-Zuid).
- Als kinderen via hun school al kennisgemaakt hebben met bepaalde activiteiten, noemen zij die activiteiten ook eerder in antwoord op de vraag naar hun ‘wensen/behoeften’: bekend maakt bemind (inzicht vanuit coalitie Leeuwarden).
- Verrijking via het Dagprogrammeringsaanbod lukt: kinderen nemen deel aan activiteiten waar ze eerder niet of minder makkelijk mee in aanraking kwamen, ontdekken hun talenten en komen op plekken waar ze anders nooit komen. (inzicht vanuit de coalitie Rotterdam-Zuid).

Er zijn (nog) geen onderzoeksresultaten die iets zeggen over opbrengsten op buurtniveau.

---

[21] In Rotterdam-Zuid gebeurt dat via verlenging van de schooltijd, met 10 uur per week voor het po en 6 uur per week voor het vo. In het primair onderwijs bereiken de scholen álle leerlingen met de Dagprogrammerings-activiteiten (doordat) die plaatsvinden binnen de verlengde schooltijden. In het voortgezet onderwijs zijn de meeste activiteiten facultatief en naschools. Hier zijn eveneens alle leerlingen welkom, maar de vo-scholen hebben niet in beeld in hoeverre zij de leerlingen bereiken die het aanbod het hardst nodig hebben. Het huidige bereik is 15 tot 20%.

[22] Zie hierover ook Kruiter et al, 2022, p6.

3.3 Inzicht in randvoorwaarden voor effectiviteit van het aanbod

Onderzoeksvraag 3 sluit aan bij de vorige vraag en luidt: Zo ja, valt er dan op te maken wat de randvoorwaarden zijn voor goede implementatie en uitvoering van het programma? Zijn regio's in staat de programma's aan alle kinderen aan te bieden die daar recht op hebben? Welke programma's zijn effectief in het behalen van hun doelen, zoals bijvoorbeeld het stimuleren van de ontwikkeling van de deelnemende kinderen en in welke context zijn de programma's effectief?

Zoals zichtbaar in tabel 3.2 zijn er nog nauwelijks onderzoeksrapporten beschikbaar op basis waarvan deze onderzoeksvraag beantwoord kan worden. Alleen de Schouw rond de Dagprogrammering in Rotterdam-Zuid biedt enige aanknopingspunten (zie Kruiter et al, 2022). Belangrijke randvoorwaarden voor succesvolle uitvoering en implementatie die naar voren komen in Rotterdam-Zuid zijn bijvoorbeeld:

- Sterk leiderschap.
- Verrijkt aanbod moet passen binnen de schoolvisie en integraal onderdeel uitmaken van het curriculum.
- Gemotiveerde leraren en aanbieders (die de schoolvisie kennen en dragen).
- Verrijkt aanbod moet zoveel mogelijk opgenomen zijn in het schoolrooster (waarbij het schoolrooster staat voor de door ouders en leerlingen ervaren schooltijd, maar gewerkt wordt met een verlengde schooldag, en waarin ook pauzes benut worden).
- Een goede mix van activiteiten die passen bij wat leerlingen het meest nodig hebben (maatwerk per school).
- Een goede en heldere organisatie en opzet (zoals: een vast aanspreekpunt, vaste gezichten, vaste tijden, leerlijnen etc.)

De inzichten uit de inventarisatie in deze deelstudie zijn nog beperkt, maar er is uit eerder onderzoek veel bekend over randvoorwaarden voor effectief verrijkt aanbod via de Verlengde Schooldag en de Brede School. Een overzicht van relevante onderzoeken is opgenomen in deelstudie D. De themapagina Leertijduitbreiding in de kennisbank Onderwijskennis geeft een goede samenvatting van de belangrijkste inzichten, zie: www.onderwijskennis.nl/kennisbank/leertijduitbreiding-en-onderwijskansen.

De geïnterviewde onderzoekers hebben bovendien nog enkele aanbevelingen:

- Het is bevorderlijk voor zowel het onderzoek als de kwaliteit van de uitvoering van het programma wanneer op lokaal niveau een ondersteunende overlegstructuur bestaat waarin de betrokken organisaties (scholen, aanbieders van activiteiten, onderzoekers) participeren. Een goed functionerende organisatie draagt bij aan een goede uitvoering van het programma en vergroot de kans dat de nodige voorzieningen en materialen kwalitatief goed zijn. Eigenlijk is dit de werkwijze in de 8 onderzoeken die al in de uitvoeringsfase zijn en het is ook het voornemen in de 2 nog te starten onderzoeken.

- Op verschillende plekken is ervaring opgedaan met een verlengde schooldag en leertijduitbreiding aan het eind van de schooldag. Er valt veel voor te zeggen om de extra uren binnen (de verlengde) schooltijd te laten plaatsvinden en te integreren in het onderwijsprogramma. Dat vergroot de kans dat leerlingen die de doelgroep vormen ook daadwerkelijk met het programma worden bereikt, het is organisatorisch beter vorm te geven en het verhoogt de inhoudelijke afstemming tussen de

lessen en het geboden programma. Die goede afstemming is een noodzakelijke voorwaarde om effecten bij leerlingen te bereiken.[23]

3.4 Beschikbaarheid van de onderzoeksopbrengsten

Onderzoeksvraag 4 tot slot is: In het geval van nog lopende onderzoeken, wanneer zijn welke inzichten beschikbaar?

Over processen of opbrengsten van het programma School en Omgeving zijn nog vrijwel geen onderzoeksrapportages beschikbaar, behalve vanuit het programma Dagprogrammering in Rotterdam-Zuid. Er zijn daarnaast enkele startmetingen uitgevoerd die op het moment nog ter goedkeuring liggen bij de gemeente en/of consortiumpartners, maar die binnenkort openbaar kunnen worden gemaakt.

[23] Zie ook: https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/leertijduitbreiding-en-onderwijskansen

4 Conclusies en aanbevelingen

In deze deelstudie is nagegaan welke onderzoeks- en monitoringsprogramma's er momenteel lopen, lokaal, regionaal of breder. Daarbij is gekeken naar (monitor)onderzoek dat specifiek gericht is op het programma School en Omgeving, maar ook breder naar onderzoek dat daarmee mogelijk raakvlakken heeft. Het achterliggende doel van de inventarisatie was om in beeld te brengen:

a. welk onderzoek er momenteel al loopt,
b. welke resultaten daaruit beschikbaar zijn of komen,
c. en hoe een landelijke monitoring voor het programma School en Omgeving kan worden ingericht waarin gebruik gemaakt kan worden van die lopende dataverzameling, vanuit het perspectief van administratieve lastenverlichting voor de scholen en andere betrokkenen.

Conclusies

Op zeven plekken in het land loopt er momenteel onderzoek waarin monitoring of evaluatie van het programma School en Omgeving wordt meegenomen. Die monitoring betreft dan ofwel alle scholen in de betreffende coalitie, ofwel een (klein) deel daarvan. Twee onderzoeken verkeren nog in de opstartfase. Mogelijk zullen er de komende jaren nog nieuwe (monitor)onderzoeken bijkomen. De onderzoeken die in de inventarisatie naar voren gekomen zijn, richten zich over het algemeen op zowel procesdata als het meten van (gepercipieerde) opbrengsten bij leerlingen.

Die procesdata verschillen wel per onderzoek: er is sprake van portretten en filmpjes, interviews over het gerealiseerde aanbod en de samenwerking tussen school en partners, interviews over wensen en behoeften aan activiteiten (bij leerlingen, ouders, scholen), probleemanalyses per school om het meest passende aanbod te bepalen, en van het verzamelen van meer gestandaardiseerde informatie over het aanbod (in aantal uren, deelname, kwaliteitskenmerken).

Aanvullende bevindingen over het lopende onderzoek en de kennis die daaruit voorkomt:

- Het is nog te vroeg om te spreken van kennis en inzichten die aanwezig of in ontwikkeling zijn in het lopende (monitor)onderzoek waarin de coalities betrokken zijn.
- Een deel van de onderzoeken loopt al langer en komt voort uit eerdere subsidieregelingen. Soms komt het rijke schooldag-aanbod alleen beperkt of zijdelings aan de orde, soms wordt er ingezoomd op specifieke deelaspecten van het programma, soms worden vragen toegevoegd die specifiek gaan over het verrijkte aanbod.
- Het is via de geïnventariseerde onderzoeken niet mogelijk om een directe relatie te leggen tussen enerzijds het extra aanbod van verrijkte schooldagactiviteiten en anderzijds de opbrengsten bij leerlingen (of ouders).
- In toekomstige rapportage zijn wellicht wel relevante inzichten te vinden over belangrijke randvoorwaarden en succesfactoren voor een goede organisatie van het verrijkte aanbod en/of en het bereiken van opbrengsten bij leerlingen.
- Ook kunnen mogelijk (delen van) instrumenten uit de lokale onderzoeken gebruikt worden in een landelijke monitor. Daarvoor moet echter eerst duidelijk zijn wat er op landelijk niveau gemeten zou moeten worden en welke meetinstrumenten/metingen daarbij aansluiten.

Aanbevelingen

De uitkomsten van deze lokale en regionale monitoronderzoeken leveren nu (en ook waarschijnlijk straks) geen landelijk beeld op van de doelmatigheid of doeltreffendheid van het programma School en Omgeving. Ze kunnen wel dienen als aanvulling daarop. Denkbaar is dat de landelijke monitor een overkoepelend generiek kader biedt dat met de uitkomsten van lokaal of regionaal onderzoek kan worden aangevuld, illustratief of in verdiepende zin.

Zo'n verdiepend perspectief kan bijvoorbeeld bereikt worden met een casestudie-aanpak, zoals die is gebruikt voor de 'Schouw' in Rotterdam-Zuid. Via een interviewronde langs een selectie van scholen kan worden ingezoomd op belangrijke (proces)thema's, zoals de samenwerking tussen school en partners, visieontwikkeling, de kwaliteit van 'vakleerkrachten' die delen van het verrijkte aanbod organiseren. Op die manier hoeven niet alle scholen bevraagd te worden, maar kan wel zichtbaar worden wat het programma oplevert.

Bijlage 1: Checklist inventarisatiestudie de verrijkte schooldag'

Het gaat om een korte schets van uw onderzoek, aan de hand van de volgende vragen.
Naam Coalitie:
Naam respondent(en):
Functie respondent(en):
Datum:

1. Wat zijn de hoofdvragen voor deze monitor/uw onderzoek? Wat zijn de belangrijkste thema's die in kaart gebracht worden? Gaat het om kwalitatief en/of kwantitatief onderzoek? Gaat het om opbrengsten of om procesinformatie?

2. Wie is de opdrachtgever of initiatiefnemer? Wat was de aanleiding?

3. Gaat het om onderzoek dat specifiek aansluit bij het programma de verrijkte schooldag'?
   Ja/nee

4. Wanneer is de monitor/het onderzoek gestart? Wat is de einddatum?

5. Hoeveel scholen doen er mee? Gaat het om po, vo, speciaal onderwijs, mbo, hbo etc.?
   Hoeveel of welk type andere instellingen doen mee?

6. Hoe vaak vinden er metingen plaats? Bij wie (leerlingen, leraren, ouders, schoolleiders, andere betrokkenen)?

7. Welke data worden verzameld?
   - gegevens over het proces of kwaliteit van het aanbod/de uitvoering
   - gegevens over deelname door leerlingen
   - achtergrondgegevens van leerlingen
   - andere gegevens

   Hoe worden de gegevens verzameld:
   - via de scholen zelf
   - via anderen (zoals de aanbieders van activiteiten)
   - er worden gegevens uit landelijke bronnen gebruikt zoals CBS of DUO

8. Welke meetinstrumenten worden ingezet voor het meten van opbrengsten bij leerlingen? (Zijn dat zelfontwikkelde meetinstrumenten of instrumenten die ook door anderen worden gebruikt?)

9. Zou het in principe mogelijk zijn om uit uw onderzoeksbestand een sub-selectie te maken van de scholen die deelnemen aan het programma de verrijkte schooldag?

10. Zijn er al onderzoeksrapporten geschreven? (Heeft u daarvoor een link of een pdf-bestand voor ons?) En/of wanneer komen er (nieuwe) onderzoeksresultaten beschikbaar?

Bijlage 2: Korte portretten van lopend (monitor)onderzoek

1. Dordts Leerprogramma (DLP)

In de gemeente Dordrecht is de Dordtse Onderwijsvisie 2020-2023 opgesteld met als doel het formuleren van ambities voor kinderen en jongeren van 0 tot 12 jaar, voor de komende tien jaar. Er zijn drie speerpunten vastgesteld: 1) Taal en rekenen 2) Preventie en zorg en 3) Talentontwikkeling. Onderdeel van het speerpunt Talentontwikkeling is het Dordts Leerprogramma (DLP): 5 uur leertijdverlenging op de 12 basisscholen met de meeste kinderen met een risico op achterstand.

Ook monitoring en evaluatie maken deel uit van de Dordtse Onderwijsvisie. Sardes voert de monitor uit. Een onderdeel van de monitor is het bijhouden van de opbrengsten van DLP. Naast het verzamelen van gegevens via de monitor maakt Servicebureau Onderwijs & Cultuur (SOC), de procesbegeleider van DLP, portretten en filmpjes van de DLP-scholen. Deze dienen vooral ter inspiratie voor de vormgeving van activiteiten.

Het is uiteindelijk de bedoeling dat de scholen die vallen onder het DLP zelf gegevens aanleveren over de leergroei. Dat kan op basis van de NCO-leergroei-rapportages of op basis van hun eigen leerlingvolgsysteem. Het idee is om in de toekomst de leergroei op de DLP-scholen te gaan vergelijken met de landelijke gemiddelde groei. Als activiteiten effect hebben, moet de curve steiler worden dan de landelijk gemiddelde groei.

Het is niet mogelijk (en dat zal ook in de toekomst niet lukken) om één-op-één de scores (groei) te koppelen aan de verrijkte-schooldag-interventies. Ten eerste niet omdat uitkomstmaten niet op individueel niveau worden teruggekoppeld, ten tweede niet omdat scholen ook allerlei andere activiteiten aanbieden, zoals voorschoolse educatie, schakelklassen. Effecten kunnen dan niet zonder meer toegeschreven worden aan bepaalde interventies. Opgemerkt wordt dat het een investering van jaren vergt om dit type monitor, op basis van leerling-gegevens goed op te zetten.

2. Amsterdamse Familieschool

Het overkoepelende doel van het onderzoek rond de Amsterdamse Familieschool is te evalueren of de aanpak uitvoerbaar is en bijdraagt aan het beoogde doel van kansengelijkheid voor kinderen en ouders. Kernvragen die uiteindelijk beantwoord moeten worden, zijn:

a. Welke concrete activiteiten zijn er gepland door de scholen?
b. Wat is de beginsituatie van leerlingen en ouders, als het gaat om welzijn, welbevinden, schoolprestaties, probleemgedrag, ervaren kwaliteit van leven, opvoedsituatie, en ouderbetrokkenheid bij school?
c. Wat is de beginsituatie voor de samenwerking tussen scholen en professionele partners?
d. In hoeverre wordt het AFS-programma uitgevoerd op de scholen?
e. Welke veranderingen zijn zichtbaar bij leerlingen en gezinnen?
f. In hoeverre is er sprake van samenhang tussen veranderingen op school-, kind- en gezinsniveau?

Het project Amsterdamse Familieschool is gestart in 2019, met 8 po-scholen en 2 vo-scholen. De dataverzameling loopt over drie schooljaren, van 2020-2021 tot en met 2022-2023.

In het onderzoek worden zowel kwalitatieve als kwantitatieve data verzameld, met een uitgebreide set aan meetinstrumenten. Gekeken wordt naar het proces, via interviews met scholen en samenwerkingspartners over de organisatie van het aanbod en de ervaren samenwerking, en naar de perceptie van de opbrengsten.

Op leerlingniveau gaat het om afname van meetinstrumenten zoals KidScreen, de Schoolvragenlijst (SVL) en de Cantril-Ladder (tevredenheid met het leven in het algemeen). Op het niveau van ouders

wordt gewerkt met: 'Me as a parent', de Relatie Familie-School-vragenlijst, de Cantril-Ladder en demografische kenmerken over gezinssituaties en dagbesteding. Tot slot zijn er focusgroepen met ouders en leerlingen voorzien om na te gaan in hoeverre zij meedoen met het project, wat zij daarvan merken op school, welke behoeftes er leven etc.
Een eerste tussenrapportage is inmiddels verschenen. Achtergrondinformatie over het project en het onderzoek is te vinden via:
https://www.hva.nl/kmr/gedeelde-content/projecten/projecten-algemeen/armoede-interventies/amsterdamse-familieschool-onderzoek.html
en: https://kohnstamminstituut.nl/evaluatie-van-de-amsterdamse-familieschool/
Er is overigens slechts een kleine overlap met de scholen die deelnemen in de Coalitie Amsterdam-West: twee van deze scholen doen mee in het project van de Amsterdamse Familieschool.

3. Stedelijke taalaanpak Almere

In de coalitie Almere krijgen leerlingen activiteiten aangereikt met het doel hun culturele en sportieve ontwikkeling te versterken en bij te dragen aan hun sociale ontwikkeling en de oriëntatie op zichzelf en de wereld. Het programma richt zich op het bouwen van een curriculum waarin rijke taal een geïntegreerd onderdeel is van de activiteiten, zodat taalverwerving plaatsvindt in een rijke context. In de Haven Academie werken alle partners samen, onderdeel daarvan is ook het project Stedelijke Taalaanpak Almere.
Het project Stedelijke Taalaanpak Almere, en de samenwerking daarin met Hogeschool Windesheim is echter op zichzelf niet gericht op het invullen van het verrijkte-schooldag-aanbod. In dit project ligt het accent op kennisontwikkeling op het gebied van taalonderwijs en om professionalisering van leerkrachten, in de vorm van leernetwerken. Er zal rond het project een monitor worden opgezet om de opbrengsten bij de leraren (taalbewustzijn) in beeld te brengen via een 'story line' methode: een narratieve onderzoeksbenadering waarin leraren relevante gebeurtenissen en ervaringen evalueren die een rol spelen in hun eigen professionalisering, op het gebied van taalonderwijs. Onderzoekers analyseren en vergelijken vervolgens de verhalen om zicht te krijgen op de grote lijn.[24] De monitor richt zich dus niet op leerprestaties of op effecten op de taalvaardigheid van leerlingen, maar heeft alleen betrekking op de professionele ontwikkeling van de leraren. De beoogde startdatum van de monitor is september 2023, met een looptijd van 2 of 3 jaar.

4. Onderwijsmonitor Limburg

In het kader van de Onderwijsmonitor Limburg (OML) worden (sinds 2009) toetsgegevens (taal- en rekenscores) opgevraagd en vragenlijsten uitgezet onder leerlingen, ouders en leerkrachten. De metingen worden uitgevoerd in de groepen 2 (voor- en vroegschoolse educatie) en 8 (uitstroomonderzoek) en klas 3 van het voortgezet onderwijs. Metingen worden om het jaar uitgevoerd, afwisselend in het po en vo. Deze gegevens (die zijn opgeslagen bij het CBS) zijn toegankelijk, maar zijn niet geschikt om te gebruiken voor de evaluatie van het programma School en Omgeving, onder meer omdat binnen de CBS-omgeving niet met gegevens van individuele scholen gewerkt mag worden. Dat is een vraagstuk voor het onderzoek dat nog moet worden opgelost.
De vragenlijsten bevatten met name vragen over de sociaal-emotionele ontwikkeling, zoals over welbevinden, creativiteit en kritisch denken, zelfsturing en motivatie. Daarnaast zijn er vragen over het thuismilieu (zoals het aantal boeken), deelname aan activiteiten op het gebied van cultuur, sport ed. Vragen over executieve functies zouden eventueel kunnen worden toegevoegd, als er een goed instrumentarium gevonden wordt. Belangrijk is dat grondslag voor deze brede en longitudinale

[24] Zie voor meer achtergrondinformatie over de story-line methode: Beijaard et al 1999 en Brouwer et al, 2018

dataverzameling een samenwerkingsverband is met de betreffende scholen, aangevuld met een privacy-convenant voor de dataverzameling en dataverwerking. Ouders hebben de mogelijkheid om aan te geven dat hun kind niet mee doet met de dataverzameling.
De onderzoekers analyseren de data en zorgen voor de terugkoppeling naar de scholen en schoolbesturen via niet-openbare digitale schoolrapporten. Thema's voor de terugkoppeling worden bij scholen opgehaald, bijvoorbeeld het onderdeel 'leesgedrag en leesmotivatie.' De digitale terugkoppeling wordt aangevuld met workshops (voor schoolbestuurders, schoolleiders en ib'ers of leerkrachten van de scholen) met als doel om scholen te helpen scores te interpreteren en resultaten te duiden. Tot slot gebruiken scholen de monitor om projecten op school te evalueren (bijv. 10-14 onderwijs, waarbij dan extra metingen worden uitgevoerd op de school op delen van de monitor en waar de schoolresultaten worden vergeleken met de Limburg-brede benchmark over meerdere jaren).
De onderzoekers zijn met de scholen in gesprek over het aanbod in het kader van School en Omgeving over de vraag welke doelen de scholen daarmee denken te bereiken en over het meten van resultaten. Dit illustreert dat de monitor in ontwikkeling is en dat er eventueel instrumenten (kunnen) worden toegevoegd als er sprake is van andere activiteiten, al is men hier uit het oogpunt van belasting van de scholen zuinig mee.
De feedback die scholen krijgen bevordert de motivatie om mee te doen. Naast de schoolspecifieke terugkoppeling worden op alle thema's openbare publicaties gepubliceerd (www.educatieveagendalimburg.nl/bijdragen). Daarnaast is er een pilot gestart waarbij de gegevens van NCO en OML zijn gekoppeld en gepresenteerd in een apart Limburg-hoofdstuk in de reguliere NCO-rapportage po voor scholen in Limburg.

5. Onderwijsmonitor Gorinchem

Sinds 2010 wordt in Gorinchem een monitor voor- en vroegschoolse educatie uitgevoerd. Deze monitor betreft onder meer het aantal doelgroepkinderen van 2,5 tot 4 jaar, het bereik van de voorscholen, de Citoscores op taal en rekenen, waarmee cohorten worden gevolgd vanaf groep 3. De gegevens worden verzameld, geanalyseerd en aan de scholen gerapporteerd door de CED -groep. Men beschikt over data op schoolniveau en de terugkoppeling vindt plaats op totaalniveau. In de analyses maken de onderzoekers wel onderscheid tussen vve-scholen met een schoolgewicht van 30 of hoger[25] en niet-vve-scholen.
Deze monitor werkt volgens de betrokkenen goed, omdat hij in een structuur past en ondersteund wordt door het gemeentelijk beleid. Elke zes weken vindt er vve-overleg plaats met de vve-partners en andere relevante partijen. Dit overleg is uitgegroeid tot een vaste component in de kennisdeling alsook in het delen van ervaringen. Jarenlange gegevensverzameling en terugkoppeling op het vve-overleg heeft ertoe geleid dat ook andere (niet-vve) scholen in de gemeente geïnteresseerd zijn geraakt in terugkoppeling. De monitor laat zien dat via de voorschool winst wordt geboekt op de taal- en rekenprestaties van de leerlingen, maar ook dat die winst lijkt te verdwijnen bij de overgang van po naar vo.
Op dit moment wordt gekeken hoe de vve-monitor ook ingezet zou kunnen worden voor het programma School en Omgeving en het verzamelen van data over opbrengsten van de verrijkte schooldag. De eerste stap is nu om te bepalen hoe het activiteitenaanbod eruit gaat zien. Vervolgens wordt de stap gezet richting oriëntatie op het meetinstrumentarium.
In het voortgezet onderwijs (op een vmbo-school) is al een dataverzameling gestart die dichter staat bij de activiteiten die in het kader van de verrijkte schooldag worden uitgevoerd. Er is een meetinstrument ingezet voor burgerschapscompetenties, en het meten van opbrengsten van een kunsteducatie-

[25] Hoe hoger de schoolweging, hoe complexer de leerlingenpopulatie en hoe lager de verwachte leerresultaten voor deze school.

programma dat twee vmbo-scholen uitvoeren in samenwerking met Artez en andere culturele instellingen Er is hierover een onderzoeksrapport beschikbaar.

6. Monitor School en Omgeving, Leeuwarden

In Leeuwarden loopt al een aantal jaren een monitoronderzoek rond de IKC-ontwikkeling in de stad. Deze monitor hoort bij het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. De 11 IKC's die meedoen in het programma School en Omgeving, doen ook al mee in de bestaande monitor. Deze monitor is nu uitgebreid met vragen rond het programma School en Omgeving. Er is daarmee inmiddels een nulmeting uitgevoerd. Er zijn achtergrondgegevens van leerlingen op schoolniveau, via de databestanden van de gemeente Leeuwarden.
De dataverzameling gebeurt onder meer via gesprekken op de scholen (over vragen als: wat is er aanwezig in de school, in de buurt, waar zitten de hiaten, welke behoeften zijn er, wat is er in het verleden al gedaan, wat zijn de ervaringen?) en vragenlijsten voor leerlingen in de midden- en bovenbouw van het po over hun vrije tijdsbesteding en wensen. Er komt over dit thema ook een vragenlijst voor ouders.

Naast de aandacht voor IKC-ontwikkeling wordt in Leeuwarden ook al enige tijd het programma Kansen voor kinderen uitgevoerd, waarin jeugdondersteuners worden ingezet bij zorgvragen. Ook dit project bestaat al langer, en wordt gemonitord. In die monitor wordt gebruik gemaakt van het NJI-meetinstrument CAP-J om de problematiek en risicofactoren bij kinderen en in gezinnen in kaart te brengen (emotionele problemen, gedrag, huisvesting etc.). Doel is te bepalen welke steun of hulp het kind, de jongere en of het gezin nodig hebben. Zie: https://www.nji.nl/cap-j/wat-is-cap-j De CAP-J-checklist wordt ingevuld door zowel ib'er/leerkracht als de jeugdondersteuners, per kind.

Ten derde is er in Leeuwarden een monitor 'beweging', waarin kinderen gevolgd worden in hun motorische ontwikkeling via de MQ-scan (ook wel 'piepjestest') https://mqscan.nl/wat-is-mq-scan/.
Daarnaast wordt hun mate van beweging bevraagd (in georganiseerd verband, in de thuisomgeving en op school), en wordt het bewegingsaanbod van scholen in kaart gebracht op thema's zoals de aanwezigheid van vakleerkrachten, de inrichting van het schoolplein, aanwezige speelmaterialen, en bewegingsactiviteiten).
Samen leveren deze drie ingangen een grote dataset op rond alle kinderen die deelnemen aan de IKC's in de coalitie . Ook de verrijkte schooldag-data kunnen hiermee worden verbonden.
In het hele traject (en in de doelstellingen van de gemeente Leeuwarden) gaat het om verbinding beleid en praktijk. Er zijn regelmatig gezamenlijke bijeenkomsten om ervaringen te delen en afspraken te maken.
De eerste resultaten van de nulmeting zijn inmiddels beschikbaar en gedeeld met de gemeente Leeuwarden, en de coalitiepartners. Het rapport is nog niet openbaar.

7. Tijd voor Toekomst, Groningen

Tijd voor Toekomst is onderdeel van het Nationaal Programma Groningen, dat als hoofdoelen heeft het vergroten van het arbeidsmarktperspectief, het verbeteren van gezondheid, het verbeteren van leerresultaten en het vergroten van het toekomstperspectief van kinderen en jongeren die onder het programma vallen. Op deze doelen is de subsidieaanvraag gericht en de subdoelen van alle scholen sluiten daarbij aan en ook de monitoring is daar op ingericht. Via de monitor wordt de fysieke en mentale gezondheid van kinderen in kaart gebracht en gevolgd.
Bij mentale gezondheid gaat het om het volgen van leerlingen op basis van een vragenlijst, op aspecten als toekomstgerichtheid, zelfvertrouwen en schoolplezier. Inmiddels is er een nulmeting uitgevoerd op

deze aspecten, daarover is gerapporteerd naar de gemeente. Binnenkort verschijnt de rapportage over de vergelijking tussen de nul- en één meting, die zal openbaar zijn.
Voor het meten van lichamelijke en gezondheidsaspecten is het concept van de Gezonde Basisschool van de Toekomst, zoals dat in Limburg bestaat, als inspiratiebron gebruikt. Lang niet alle scholen zijn met dit concept bezig, dus dat is wel een vraagstuk bij de monitor. Tot nu toe heeft slechts één gemeente, de gemeente Oldambt, als speerpunt 'gezondheid' gekozen, vanwege slechte gezondheidsstatistieken in die gemeente. Bij het verzamelen van gegevens over gezondheid spelen ethische kwesties. Weliswaar zijn de vragen door de ethische commissie goedgekeurd, maar dat betekent nog niet dat de variabelen die men wil onderzoeken verantwoord te vertalen zijn naar onderzoeksvragen voor kinderen en ouders, en dat de vragen voor hen goed te beantwoorden zijn.
Door de universiteit Groningen, de Hanzehogeschool en een plaatselijk adviesbureau wordt de zogenoemde brede welvaartsmonitor uitgevoerd om de programma's van het NPG breed te volgen. Daarin wordt provincie-breed over langere termijn onderzocht of en in hoeverre het arbeidsmarktperspectief van kinderen en jongeren verbetert. Daarbij wordt ook gekeken naar leerresultaten, een reden waarom het meten van leerresultaten (dat een doel is van Tijd voor Toekomst) niet in de monitoring zit zoals die op schoolniveau wordt uitgevoerd.
Het aanbod van de verrijkte-schooldagactiviteiten komt op schoolniveau tot stand op basis van een voorafgaand uitgevoerde probleemanalyse, onder begeleiding van een innovatiebegeleider die per school of scholengroep vanuit de Hanzehogeschool wordt ingezet. Met het oog op de vormgeving van het aanbod worden focusgroepen georganiseerd met leerlingen en ouders (ervaringen en ervaren opbrengsten verrijkte schooldag).

8. NPRZ-monitor, Rotterdam

De coalitie Dagprogrammering Rotterdam-Zuid richt zich op brede ontwikkeling van alle kinderen en jongeren in Rotterdam-Zuid met als doel: gelijke kansen realiseren en de talenten van kinderen beter benutten. Via een uitbreiding van de onderwijstijd van 10 uur voor het primair onderwijs en 6 uur voor het voortgezet onderwijs, gedurende 40 schoolweken, worden extra activiteiten aangeboden in tien profielen, zoals taal & rekenen, cultuur, sport, natuur & milieueducatie, ICT & media, loopbaanoriëntatie. Scholen maken daarin een eigen keuze. Alle activiteiten zijn in principe binnen schooltijd, althans voor het basisonderwijs. In het vo is deelname voor de leerlingen niet verplicht, maar wel sterk aanbevolen.

De opbrengsten worden op verschillende manieren gemeten:
a. via een basismonitor NPRZ en cohortanalyses, voor de totale groep jongeren 'op Zuid'
b. via een output-meting (2x per jaar)
c. via een uitgebreide schouw (op een kleine groep van 6 scholen, 1x per jaar: gesprekken met leerlingen, ouders, leraren, schoolleiders, aanbieders etc.)
d. via een (nu nog geplande) evaluatie van de scholing van vakleerkrachten die ingezet worden in de Dagprogrammeringsactiviteiten.

De Basismonitor was er al vanuit het NPRZ-programma. De Schouw en de Outputmeting sluiten goed aan op het programma School en Omgeving maar zijn niet uitsluitend gericht op de inzet van deze middelen. De scholing van vakleerkrachten start in het schooljaar 2023-2024, het evaluatieonderzoek eveneens.
In (a) de *basismonitor NPRZ* zitten gegevens over: de eindtoets, referentieniveaus, het schooladvies, op- en afstroom, de positie in het 3e leerjaar vo in vergelijking met het schooladvies, het aantal geslaagden, doorstroom naar mbo en hoger onderwijs. Eigenlijk bevat deze monitor alle data die ook door de inspectie in de beoordelingen worden meegenomen. Er zijn alleen geen 'jonge kind-data' opgenomen in

de monitor omdat er voor vve-deelname een aparte monitor bestaat per gebied. De koppeling van beide monitors is lastig maar er wordt aan gewerkt. Via DUO kunnen scholen inmiddels wel al, op vrijwillige basis, aangeven of een leerling een doelgroep-indicatie heeft, zodat die informatie ook beschikbaar is in de basismonitor.
In (b) de *output-meting* ligt het accent op procesvragen die inzicht geven in het activiteitenaanbod en de realisatie daarvan (wat heb je gepland, wat heb je gerealiseerd)? De meting geeft bijvoorbeeld ook inzicht in de profielen van de scholen. Er is sprake van 10 activiteiten-profielen: taal & rekenen, op cultuur, op sport, natuur & milieueducatie, ICT & media, loopbaanoriëntatie etc. Scholen kunnen overigens activiteiten aanbieden uit meerdere profielen naast elkaar. Via de subsidieverantwoordingen beschikt de gemeente ook over informatie over wat het doel is van de activiteit, hoeveel leerlingen er aan deelnemen, voor hoeveel uur, wat de verwachte opbrengsten zijn, hoe de uitvoering is verlopen en wat daarvan het resultaat is. (Een onderzoeksrapportage over de periode januari – zomer 2022 is beschikbaar: Outputmeting Dagprogrammering – Van der Wier, K. en Korfke, B. (2022). Den Haag: Capae).
Ook (c) *de schouw* geeft eveneens inzicht in de proceskant van het programma. De focus ligt op onderzoeksvragen als: Hoe verloopt de uitvoering, en hoe verloopt de inhoudelijke invulling van het programma? Welke andere factoren, naast de inzet vanuit Dagprogrammering, beïnvloeden waargenomen resultaten, doelen en uitvoering van Dagprogrammering? Welke extra verbeteringen zijn nog nodig? Zijn de randvoorwaarden daarvoor ingevuld? En voor het vo: Worden de beoogde leerlingen bereikt? Daarnaast wordt gevraagd naar (de ervaren) opbrengsten bij leerlingen. Het belangrijkste doel van de schouw is meer diepgang aan te brengen in de interpretatie van de data. Dat is ook nodig omdat er veel verschillende factoren meespelen – inzet NPO-gelden, kwaliteitsverbeteringstrajecten op de scholen – die het lastig maken om eventuele opbrengsten van de Dagprogrammering ook direct daaraan te kunnen toeschrijven. (Een onderzoeksrapportage op basis van een schouw bij 6 scholen is beschikbaar: Schouwen Dagprogrammering Rotterdam 2022 – Kruiter, J. et al (2022). Utrecht: Sardes & DSP-Groep).
Tot slot zal (d) de evaluatie van de scholing voor vakleerkrachten komend jaar plaatsvinden. De scholing wordt specifiek vanuit de middelen van het programma School en Omgeving bekostigd. De hoofdvraag voor het evaluatieonderzoek zal zijn: Voelen de vakleerkrachten zij zich bekwamer nadat zij de professionaliseringsactiviteiten hebben doorlopen?

Er zijn inmiddels enkele eerste opbrengsten te melden op basis van het uitgevoerde onderzoek rond de Dagprogrammering. Het rapport daarover is in maart 2023 verschenen.

- De dagprogrammering loopt goed, na wat aanvankelijke problemen rond de uitbreiding van de onderwijstijd. Belangrijk (en zichtbaar): sterk leiderschap, team dat goed weet wat ze met de Dagprogrammering wil.
- Sterke positionering is ook een voorwaarde: onderdeel van missie en visie op onderwijs en leren.
- Alle betrokkenen zien het belang van de drie hoofddoelen: Verrijking van de talentontwikkeling, vergroten van cognitieve vaardigheden & verbeteren van leerprestaties en het vergroten van sociaal-emotionele vaardigheden en welzijn.
- De focus van de meeste scholen – in deze eerste Schouw – ligt op 1e doel: talentontwikkeling, minder expliciete aandacht voor 2e en 3e doel. (toelichting van de scholen: juist die doelen krijgen nu meer aandacht/ruimte in het reguliere programma, door de eigen leerkrachten, die daar sterk in zijn en ook blij van worden. Bovendien moeten sociaal-emotionele vaardigheden juist geïntegreerd zijn in de activiteiten. Wel belangrijk om meer samen na te denken over hoe dat dan gebeurt/visie).Scholen zien (aantoonbare) resultaten op doel ‘verrijking’: leerlingen nemen deel aan activiteiten waar ze anders niet of minder makkelijk mee in aanraking komen, ontdekken hun talenten en komen op nieuwe plekken. Sociaal-emotioneel zijn de opbrengsten moeilijker toe te

schrijven aan de dagprogrammering en ook niet goed te meten. Scholen zien wel in meer of mindere mate verbetering als het gaat om gedragsproblemen, samenwerken, zelfreflectie en flexibel omgaan met verschillende leraren. Ook cognitieve vaardigheden/leerprestaties zijn lastig aantoonbaar omdat ze voortkomen uit het totale schoolbeleid, maar scholen geven aan dat de Dagprogrammering wel een belangrijke rol speelt en kan fungeren als vliegwiel.

- Er is bovendien inzicht in enkele belangrijke randvoorwaarden. Zo is duidelijk dat de Dagprogrammering deel moet uitmaken van een bredere, gezamenlijke visie, en een vaste plek moet hebben in het schoolrooster, dat er gemotiveerde leerkrachten, docenten en aanbieders bij nodig zijn, een goede en heldere organisatie, en dat er een goede mix van activiteiten moet worden aangeboden aansluitend op wat leerlingen het meest nodig hebben.
- Verbeterpunten zijn onder andere: de afstemming tussen aanbieders en groepsleerkrachten/docenten, goede communicatie met en betrokkenheid van ouders, en de kwetsbaarheid van steeds tijdelijke projectfinanciering.
- Naast andere thema's krijgt de kwaliteit van de (vak)leerkrachten de komende tijd aandacht → (a) er start een scholingstraject (via Thomas More en online trainingsmodules), (b) er zullen goede voorbeelden van samenwerking tussen vakleerkrachten en groepsleerkrachten/docenten worden gedeeld, en (c) er komt ruimte voor coaching on the job. Ook gaat de uurvergoeding die scholen ontvangen omhoog naar €5,-. Scholen kunnen vervolgens zelf een mix van maken in duurdere en goedkopere activiteiten.

9. SchoolRijk010 monitor, Rotterdam

De kern van het aanbod binnen het programma School en Omgeving in de coalitie Rotterdam is het Blended learning programma van Campus Nederland. Campus Nederland organiseert het gehele programma voor de verrijkte schooldag/School en Omgeving, in samenwerking met ECHT-Onderwijs en de schoolbesturen BOOR en RVKO. zie: https://www.campusnederland.nl/campusnl-programma/ of de homepagina: https://www.campusnederland.nl/. In het programma komen alle gebieden aan de orde: sociaal-emotionele ontwikkeling (veiligheid en welbevinden), begrijpend lezen, 21ste-eeuwse vaardigheden (o.a. digitale weerbaarheid). De hoofdmoot is 'veerkracht.' Tutoren begeleiden dat via onderzoekend leren (in groepen) en individuele gesprekken.
Om de opbrengsten te monitoren is samenwerking gezocht met de Universiteit Leuven, en daarbinnen het Expertisecentrum Ervaringsgericht onderwijs, KU Leuven (CEGO): www.cego.be

Die monitoring is nu gepland voor het 2e jaar (2024-2025). Met als focus: de effecten van het verrijkte schooldagprogramma naast het reguliere schoolwerk, op het welbevinden en de veerkracht van de leerlingen. Daarnaast is er interesse in de impact van het programma op het gedrag van kinderen in de klas en op de veiligheid en de sfeer in de klas. Dataverzameling zal worden gedaan via interviews, vragenlijsten en observaties tijdens het programma. Daarnaast wordt bijgehouden hoe lang het programma loopt en hoe vaak een kind deelneemt. Tot slot richt het onderzoek zich op de begeleidingsprogramma's voor de tutoren, en de uitwisseling tussen tutoren en groepsleerkrachten.

Literatuur

Beijaard, D., Van Driel, J. & Verloop, N. (1999). In: Studies in Educational Evaluation 25 (1999) 47-62 Evaluation of story-line methodology in research on teachers' practical knowledge.

Brouwer, P., Van Kan, C., Smit, B. en Admiraal, W., Van Swet, J., Spreeuwenberg, L., De Jong, F. , Asbreuk, H., Kruijer, T. & Van den Berg, L. (2018). Van masterstudent naar masterdocent. Onderzoek naar de betekenis van onderwijsonderzoek door docenten. Eindrapport NRO-project 405-15-811

Fukkink, R., et al (2021). Amsterdamse Familiescholen in beeld. Eerste tussenrapportage. Amsterdam: UvA, HvA en Kohnstamm Instituut

Kruiter et al (2022). Schouwen Dagprogrammering Rotterdam 2022. Utrecht: Sardes & DSP-Groep.

Linden, C, van der & Lacor, E. (2022). G'town 2021-2022. Kwantitatieve evaluatie. Begin- en eindmeting. Rotterdam: CED-groep.

Mulder, J. (2022). Hoe draagt een verrijkte schooldag optimaal bij aan de leerprestaties van leerlingen in het basisonderwijs? Kennisrotonde, zie: https://www.kennisrotonde.nl/vraag-en-antwoord/verrijkte-schooldag-en-bijdrage-leerprestaties-in-basisonderwijs

Van der Wier, K. en Korfke, B. (2022). Outputmeting Dagprogrammering. Den Haag: Capae.

Veen, A. en Vaessen, A. (2022). Leertijduitbreiding en onderwijskansen. Zie: www.onderwijskennis.nl/kennisbank/leertijduitbreiding-en-onderwijskansen.

Deelstudie C: Kosten en financiering voorlopers

Auteurs:
Laurens Steerneman
Sjerp van der Ploeg
Janne de Roode

Oberon
onderzoek | advies

Inleiding

Het derde onderdeel (C) van het onderzoek heeft als doel om inzicht te krijgen in de bekostiging van de programma's van de voorlopers, de geldstromen die zij daar voor inzetten en de eerste ervaringen met de huidige subsidieregeling om daarmee input te genereren voor de invulling van de volgende subsidieregeling. Het oorspronkelijke plan was om de begrotingen van alle coalities van voorlopers te analyseren en de bevindingen aan te vullen met zes casestudies. Al snel na de start van het onderzoek bleek dat de meeste coalities geen specifieke begroting hebben opgesteld voor hun programma. Daarom is besloten om het aantal cases uit te breiden naar acht en een aantal coalities aanvullende vragen te stellen.
Voor het onderzoek naar de financiën keken we naar de locatieportretten en spraken we via Teams met vertegenwoordigers van acht voorlopers. Hierbij is gekozen voor een landelijke spreiding en diversiteit qua doelgroep. We maakten gebruik van een semigestructureerd interview[26]. Hierbij kwamen zowel de inhoud als de financiering aan bod en was er ruimte voor aanvullingen door de respondenten. Samen met de informatie uit de locatieportretten kunnen we hiermee een algemeen beeld geven van de stand van zaken en de financiering in deze coalities en de uitdagingen die zij nog hebben.
In dit deel geven we eerst inzicht in de programmering, het bereik en de effecten van de programma's van de voorlopers door in te gaan op de doelen, het aantal uur per week, het programma en het aantal deelnemers. Daarna gaan we in op de financiën, door middel van een analyse van de kosten en de dekking van de activiteiten. In het derde deel bespreken we hoe de coalities aan kijken tegen de huidige subsidieregeling. We geven een beeld van de inzet van de subsidie, de doeltreffendheid en de doelmatigheid. Tot slot geven we in dit deel aanbevelingen voor de vervolgregeling. In de conclusie van dit deel beantwoorden we de vragen die we hebben opgenomen in de onderzoeksopzet.

[26] Zie bijlage 1

1 De programmering, het bereik, en de effecten van de programma's

1.1 Hoe ziet de verrijkte schooldag van de voorlopers er uit?

Bij de subsidieaanvraag hebben de voorlopers aangegeven onder welke ontwikkelingsgebieden hun huidige buitenschools aanbod valt (ze moesten daarbij minimaal twee gebieden noemen). In tabel 1 staat een overzicht van de verdeling over de verschillende ontwikkelgebieden. In de eerste plaats zien we dat de coalities van voorlopers inzetten op meerdere ontwikkelgebieden: 34 van de 45 rapporteren vier gebieden en 27 (nog steeds ruim de helft van de coalities) richten zich op alle zes te onderscheiden ontwikkelgebieden. Zonder uitzondering richten ze zich (ook) op sport, en de overgrote meerderheid (ook) op cognitieve ontwikkeling. Het ontwikkelgebied oriëntatie (op jezelf en/of op de wereld) komt ten opzichte van de andere gebieden relatief weinig voor (maar nog altijd bij een derde van de coalities). Al met al dus vooral voor een breed aanbod in plaats van een focus op een beperkt aantal ontwikkelgebieden.

Tabel 1 Ontwikkeldoelen (alle voorlopers)

Ontwikkeldoelen	cognitief	cultuur	oriëntatie	sport	sociaal	Aantal
cognitief; sport;	X			X		2
cultuur; sport;		X		X		2
cognitief; sport; sociaal;	X			X	X	2
cultuur; oriëntatie; sport;		X	X	X		1
cognitief; cultuur; sport;	X	X		X		2
cultuur; sport; sociaal;	X			X	X	2
cultuur; oriëntatie; sport; sociaal;	X		X	X	X	1
cognitief; cultuur; oriëntatie; sport;	X	X	X	X		1
cognitief; cultuur; sport; sociaal;	X	X		X	X	5
cognitief; cultuur; oriëntatie; sport; sociaal;	X	X	X	X	X	27
Eindtotaal	**42**	**38**	**30**	**45**	**37**	**45**

Bron: Datatabel aanvragers Dus-I

Het activiteitenaanbod van deze 45 is zeer gevarieerd en valt niet in een overzichtelijke opsomming te presenteren. Het loopt van groepsgewijs aanbod aan sport- en spelactiviteiten, huiswerkbegeleiding, aanbod van gezonde lunches, weerbaarheidstrainingen en yoga tot individuele coaching en begeleiding .

Een derde van de coalities heeft een aanbod van 2 uur per week (zie figuur 1). Nog eens (ruim) een derde heeft een aanbod van tussen de 3 en 6 uur. Ook de intensiteit van de programmering (in termen van uren per week en weken per schooljaar) varieert aanzienlijk. Het over het algemeen beperkte aantal uren aanbod per week lijkt slecht te rijmen met het overwegend brede scala aan ontwikkelgebieden. Het lijkt daarmee op een sterk versnipperd aanbod.

Figuur 1 Buitenschools aanbod in uren per week (alle voorlopers)

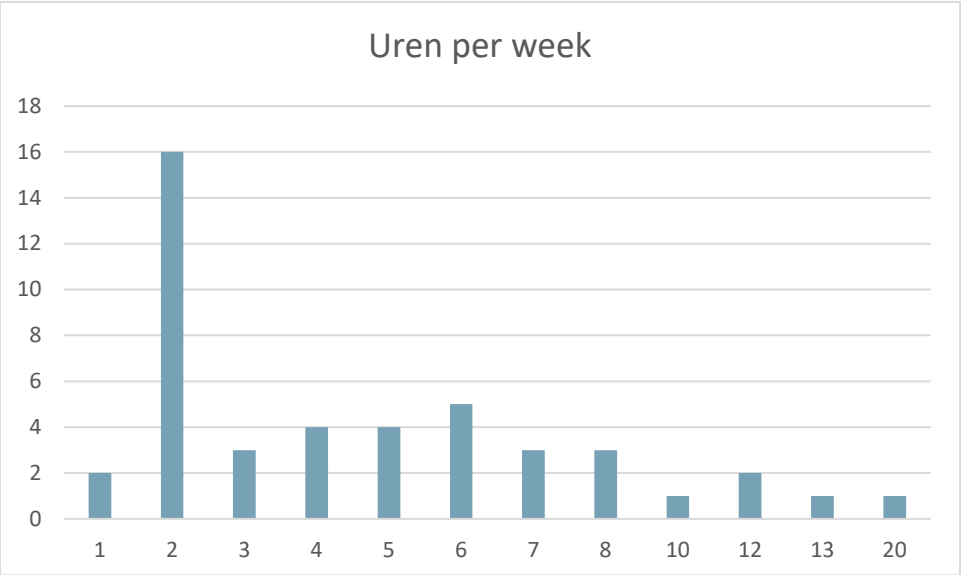

Bron: Datatabel aanvragers Dus-I

In tabel 2 geven we een overzicht van de ontwikkeldoelen en het uren aanbod van de coalities van voorlopers die als cases in het onderzoek zijn meegenomen. De cases weerspiegelen het algemene beeld dat we hebben geschetst in het voorgaande met betrekking tot de ontwikkeldoelen: er wordt vooral breed ingestoken. Bij de cases is het aanbod in uren tamelijk groot. Verder laten ook de cases een grote variatie zien aan activiteiten die onder de verschillende ontwikkeldoelen schuilgaan. Het lijkt erop dat het brede aanbod soms het gevolg is van de keuze die individuele scholen hebben waarop zij het liefst willen inzetten en in andere gevallen een beleidsmatige keuze waarin het idee bestaat dat deelname aan het brede scala ook voor ieder kind relevant is.

Tabel 2 Aanbod programma verrijkte schooldag naar coalitie (cases)

Coalitie	Doelgroep	Uren per (school)week	Ontwikkeldoelen	Activiteiten
A	Po en vo	po: 10 uur vo: 6 uur	cognitief; cultuur; oriëntatie; sport; sociaal;	Aanvullende activiteiten naschools: brede vorming (8 thema's), aanvullend cognitief.
B	Po	2-3 uur	cognitief; cultuur; oriëntatie; sport; sociaal;	Extra aanbod: naschools talentontwikkeling en (verweven in onderwijs extra lesaanbod techniek, culinair, sport, creatief)
C	Po en vo	po: 2 uur vo: 3 uur Wijkprogramma: 20 uur	cognitief; cultuur; oriëntatie; sport; sociaal;	Schoolwerkondersteuning, individuele coaching leerlingen. Coaching ouders, rijk aanbod voor leerlingen (sport, cultuur e.d.)

D	Vo	1-2 lesuur per week (verplicht is minimaal 20 uur per schooljaar)	cognitief; sport;	Aanbod gepersonaliseerd leren van vakgerichte ondersteuning, studievaardigheden en executieve functies
E	Po	6 uur	cognitief; cultuur; oriëntatie; sport; sociaal;	Gezonde voeding (via schoollunches) en extra beweging, cultuur aanbod buiten schooltijd.
F	Po en vo	po 5-10 uur na schooltijd vo 5 uur onder schooltijd	cognitief; cultuur; oriëntatie; sport; sociaal;	Extra ondersteuning taal, huiswerkondersteuning, naschools aanbod cultuur en sport.
G	Po	2 uur	cognitief; cultuur; oriëntatie; sport; sociaal;	Extra naschools aanbod op het gebied van sport, cultuur, sociaal emotionele ontwikkeling, gezondheid.
H	Po	6 uur	cognitief; cultuur; oriëntatie; sport; sociaal;	Extra naschools aanbod op het gebied van cultuur, basisvaardigheden, blik op de wereld, zelfregulatie en weerbaarheid.

Bron: Interviews, locatieportretten en datatabel aanvragers Dus-I

1.2 Is er zicht op het bereik van het buitenschools aanbod (aantal leerlingen) en hoe groot is dat bereik?

Ook het bereik varieert tussen de coalities en vaak ook binnen coalities tussen scholen. Ter indicatie geven we in tabel 3 de omvang van de doelgroep die de coalities die wij hebben geïnterviewd bereiken.

Tabel 3 Omvang van de doelgroep en bereik onder doelgroep (cases) 2021/2022

Coalitie	Aantal doelgroep-leerlingen	Bereik doelgroep- leerlingen
A	9.636	9.891
B	1.240	935
C	900	800
D	1.371	800
E	2.950	2.950
F	4.324	1.427
G	2.005	2.005
H	1.600	2.553

Bron: datatabel aanvragers Dus-I

We zien dat in de meeste gevallen de bereikte aantallen leerlingen onder het aantal doelgroepleerlingen liggen. Soms is maar een kwart bereikt (F) maar in de regel wordt de meerderheid (of worden alle) leerlingen bereikt met het programma. In twee gevallen ligt het aantal deelnemende leerlingen *hoger* dan het opgegeven aantal doelgroepleerlingen (A en H). De precieze reden voor deze afwijking is niet bekend. Mogelijk speelt hier een meetprobleem (dat zou voor A kunnen gelden vanwege de beperkte

afwijking). De coalities geven aan dat ze wel zicht hebben op de aantallen, maar dat ze ook nog werken aan goede systemen om de deelname vast te leggen en zo ook meer zicht te krijgen op effecten.

Al met al lukt het de coalities om de doelgroep te bereiken. Dat wordt vooral gerealiseerd door het laten aansluiten van het programma op de schooltijden. Daarmee ontstaat een doorlopende keten van activiteiten (van schools- naar buitenschools aanbod). Daarnaast is bij een aantal coalities de deelname verplicht, wat uiteraard ook leidt tot hoge deelname. Met name de meest kwetsbare groep profiteert van de verplichte deelname, bijvoorbeeld omdat deze kinderen van huis minder stimulans ondervinden om deel te nemen.

2 De kosten en financiering van de programma's

2.1 Hoe ziet de begroting van de verrijkte schooldag eruit? Welke kostenposten zijn er?

2.1.1 Kosten in de begroting

Uiteindelijk hebben vier coalities van voorlopers een begroting kunnen aanleveren (B, C, D, G). De coalities hoefden bij aanvraag van de subsidie niet een begroting te overleggen, laat staan dat er een voorgeschreven format was om eenduidige informatie over lasten en baten te verzamelen. Dat leidt ertoe dat de beschikbare vier begrotingen sterk van elkaar verschillen, zowel in mate van detaillering als in de structuur van kostenposten. Het onderling vergelijken of presenteren van een overzicht is op basis van deze gegevens niet mogelijk. Wat we wel zien is dat de meeste middelen worden verdeeld over de deelnemende scholen. Daarnaast wordt een bedrag ingezet op algemene overkoepelende activiteiten (coördinatie, stuurgroep e.d.). We kunnen uit de informatie destilleren dat naast personele kosten voor de uitvoering van de programma (ofwel intern personeel dan wel inhuur) er kosten bijkomen voor coördinatie/management, huur/bijdrage exploitatielasten gebouw, materiaal ten behoeve van het programma en kosten voor monitoring en evaluatie.

2.1.2 Kosten per uur/leerling

Drie van de coalities (A, E, G) die we hebben geïnterviewd, rekenen voor hun begrotingen met bedragen per leerling per uur. In tabel 4 geven we een overzicht daarvan. Vier van de overige coalities rekenen met andere eenheden (per kind per jaar of week, of bedrag per uur per groep). Voor deze coalities hebben we zelf het bedrag per kind per uur berekend op basis van hun bereik, hun buitenschools aanbod van uren per week en een verondersteld aantal van 40 schoolweken en gemiddelde groepsgrootte. Dat levert dan ruwe schatting op van de bedragen per kind per uur.

Tabel 4 Indicatie kosten per kind/uur (cases)

Coalitie	Per kind/uur	Andere eenheid	Omrekening naar bedrag per kind/uur door Oberon
A	€ 5,00		
B	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	
C	Niet beschikbaar	€ 748,00 euro per kind/jaar	€ 9,35
D	Niet beschikbaar	€ 30,25 per kind/week	€ 2,81
E	€ 4,70		
F	Niet beschikbaar	€ 100,00 per kind/jaar	€ 0,19
G	€ 5,00 - € 10,00		
H	Niet beschikbaar	€ 50,00 per groep/uur	€ 3,10

Uit de analyse van de beschikbare informatie van de 8 coalities concluderen we dat huidige prijzen per kind/uur (met een marge) ergens tussen € 3,00 en € 10,00 liggen.[27]

[27] Bij deze conclusie hebben we de informatie uit coalitie F buiten beschouwing gelaten. Het opgegeven bedrag van € 100 per kind per jaar leidt, uitgaande van 40 schoolweken en het opgegeven aantal uur per week, tot een onrealistisch (zeer laag) bedrag per kind per uur.

Die variatie wordt deels verklaard door de wijze waarop deze kosten zijn geschat. In de standaardberekeningen wordt uitgegaan van een buitenschools aanbod van 40 weken per schooljaar voor alle leerlingen in de coalitie. Voor zover we daar nu zicht op hebben blijkt dat aanbod en bereik in de praktijk soms minder intensief uitpakken.
In de eerste plaats is het activiteitenaanbod is niet altijd het gehele schooljaar operationeel. Vaak is er sprake van periodes van een aaneengesloten weken in het najaar, voorjaar en zomer waarin het aanbod draait. In totaal gaat het dan om bijvoorbeeld 30 weken per schooljaar. In de tweede plaats verschilt het aantal deelnemers per activiteit. Deelname van leerlingen is (nu nog) veelal facultatief. Dat betekent dat maar een deel van de leerlingen van een school of coalitie aan het aanbod deelneemt. In de derde plaats is variatie in de duur van activiteiten. Veel activiteiten hebben een standaardduur van 60 minuten, maar er zijn ook activiteiten die korter duren (30-45 minuten).

Daarnaast zijn er meer inhoudelijke verklaringen voor de variatie in kosten per leerling per uur. In de eerste plaats is dat afhankelijk van de groepsgrootte en de aard van de activiteit. Sport en bewegen zijn relatief goedkope activiteiten omdat dat georganiseerd aan grotere groepen leerlingen wordt aangeboden. Talentontwikkeling en beroepsvoorbereiding zijn relatief duur (40% duurder) omdat er individueel of in kleine groepjes met leerlingen wordt gewerkt. De vakkracht- leerling ratio varieert daarmee al met al van 1:30 tot 1:1.
In de tweede plaats verschillen de kosten door de kwaliteitseisen die worden gesteld. In sommige coalities wordt nog (deels) gewerkt met vrijwilligers. Op welke schaal dit voorkomt, hebben we niet goed kunnen achterhalen. Als het gaat om inzet van professionals gaat het veelal om (vak)krachten met opleidingsniveau MBO-4/HBO. Het zal duidelijk zijn dat de loonkosten daarvan zich direct en substantieel in een tarief per leerling per uur vertalen.
In de derde plaats is er sprake een verschil in interne en externe tarieven: de interne tarieven (loonkosten van medewerkers met dienstverband bij onderwijs of samenwerkingspartner) liggen lager dan externe tarieven (inzet/inhuur van derden, zzp-ers), omdat bij externe inhuur niet-declarabele tijd (zoals studie-uren, vakanties, loonadministratie e.d.) en de risico's (o.a. ziekte, uitval, tijdelijk geen functie) in het uurtarief is verdisconteerd.

2.2 Uit welke financieringsstromen wordt de verrijkte schooldag gefinancierd?

Uit de locatieportretten van de coalities hebben we de verschillende financieringsbronnen gehaald. De portretten zijn opgesteld vóórdat de coalities de financiering van het rijk kregen. Een beperkt aantal heeft destijds dan ook de subsidieregeling voor School en Omgeving opgenomen.

Duidelijk is dat de 45 coalities inkomsten hebben uit verschillende bronnen (tabel 5). Gemiddeld genomen komt het budget uit 2 bronnen. Welke dat zijn bepaalt de lokale situatie. Sommige coalities kunnen bijvoorbeeld gebruik maken van een bijdrage uit diverse regiodeals (n=5) en/of nationale programma's. Voor de huidige financiering worden vooral de gemeente, het Nationaal Programma Onderwijs en de Gelijke Kansen Alliantie genoemd. Voor de toekomstige financiering geldt dit voor de subsidie School en omgeving. Daarnaast blijven de gemeenten belangrijk als financier. NPO wordt voor de toekomst minder genoemd (gezien de tijdelijkheid van deze middelen).

De gemeentelijke inzet komt vaak uit diverse geldstromen in het sociaal domein zoals armoede, cultuur en gezondheid al dan niet al gebundeld in gemeentelijke programma's. Ook worden bestaande buitenschoolse activiteiten in het programma opgenomen. De subsidie School en Omgeving wordt nog

slechts door een minderheid genoemd. Dit heeft te maken met het moment van toekenning van de beschikking (eind 2022 en daadwerkelijke beschikbaarheid begin 2023). Of de coalities de begroting tussentijds hebben aangepast is niet bekend. Wel weten we dat dat enkele coalities de niet bestede middelen voor 2022/2023 inzetten in 2023/2024.

Tabel 5 Financieringsbronnen van de programma's (alle coalities)

Bekostiging buitenschools aanbod 2022/2023	Aantal
Gemeente	37
NPO	33
GKA-subsidie	10
OAB	8
Regiodeal-subsidie	5
Subsidie School en Omgeving	6
Fondsen	6
IOP	1
Subsidie Passend Onderwijs	2
Lumpsum	2
Nationaal Preventieakkoord/JOGG	1
Gezonde School (GGD IJsselland)	1
LKP/EIL	1
Subsidie Dagprogrammering	1

Bron: locatieportretten

In onderstaande tabel staan de financieringsbronnen van de coalities die we hebben gesproken hebben, naast de subsidie School en Omgeving. We zien hier hoe de algemene trend uit de landelijke overzicht op lokaal niveau eruit ziet: veel gemeentelijke financiering en NPO-middelen zien we hier terug maar ook specifieke zaken als regiodeals, eigen middelen van scholen en specifiek subsidies.

Tabel 6 Nadere uitsplitsing financiering(cases)

Coalitie	Financiering
A	Gemeentelijke afdelingen: Onderwijs, Sport/Lekker Fit, Cultuur, Preventie en welzijn, regiodeal
B	Eigen middelen stichting, GKA subsidie, gemeentelijke subsidies, Gezonde school, fondsen, ouderbijdrage.
C	Particulier Fonds, NPO en subsidie Familieschool
D	NPO, School en omgeving RMC
E	Gemeente, GKA, regiodeal, OAB
F	Lokaal Educatieve Agenda, sportbeleid, NPO, subsidie zwaarbelaste scholen
G	NPO, gemeentelijke middelen armoede en gezondheid
H	Regiodeal, eigen middelen scholen

Bron: locatieportretten/interviews

3 Subsidieregeling School en omgeving 2022/2023

In dit deel gaan we in op de ervaringen van de coalities met de Subsidieregeling School en Omgeving. Hierbij gaat het om de inzet van de middelen, de doeltreffendheid en de doelmatigheid, de ervaringen met de regeling en de ideeën voor de vervolgregeling.

3.1 De inzet van de subsidie

De coalities die wij hebben gesproken hebben de subsidie voor het schooljaar 2022/2023 nog niet allemaal volledig ingezet. Het ministerie gaf weliswaar al eerder aan dat de subsidies waren toegekend maar in december 2022 (de periode dat we de interviews afnamen), was het bedrag nog niet overgemaakt. Een aantal coalities konden er daarom nog geen gebruik van maken (anderen konden gebruik maken van voorfinanciering of garantiestelling van het schoolbestuur). Twee coalities hebben aangegeven dat ze de subsidie voor 2022/2023 waarschijnlijk niet volledig zullen gaan inzetten, één coalitie weet dit nog niet. In de interviews hebben we gevraagd waar de subsidie specifiek voor wordt gebruikt in schooljaar 2022/2023. Hierbij kwamen de volgende onderwerpen naar voren:

Coalitie	Inzet subsidie School en Omgeving
A	Kwaliteitsverbetering van de activiteiten
B	Verrijking, verbreding en verduurzaming. Bekostiging bestaand aanbod
C	Monitoring Programmamaker Verbreding partners
D	Geen specifieke besteding. De subsidie is onderdeel van de totale dekking van het programma
E	Nog nader te bepalen, er wordt gedacht aan uitbreiding en verhogen van de kwaliteit
F	Ontwikkelkosten communicatie en monitoring
G	Uitvoering programma vanaf 2de helft schooljaar 2022/2023
H	Activiteiten en coördinatie

Bron: interviews

3.2 Doeltreffendheid en doelmatigheid

Het aantal begrotingen is beperkt, daarom zijn over de doeltreffendheid en doelmatigheid op basis van de begrotingen moeilijk uitspraken te doen. Uit de begrotingen wordt wel duidelijk dat het grootste deel van de middelen wordt besteed aan activiteiten voor de doelgroep. In de interviews hebben we gevraagd hoe de coalities van voorlopers aankijken tegen de inzet van de subsidie

De coalities bereiken hun doelen voor wat betreft de uitvoering en het bereik van de doelgroep. Met de subsidie verwachten de coalities de kwaliteit te kunnen verbeteren en hun programma voort te kunnen zetten. De subsidie is niet altijd extra, maar in veel gevallen een vervanging van tijdelijke middelen en dan met name de NPO middelen.

3.3 Aanbevelingen vervolg

Ervaringen

De coalities ervaren beperkingen in de subsidieregeling.

- Verschillen tussen kinderen ontstaan (ook) in de vrije tijd, het weekend en de schoolvakanties. Daar kan de subsidie nu niet voor worden gebruikt.
- Schoolvestigingen met een hoge achterstandsscore maken soms deel uit van een school met meerdere vestigingen die lagere achterstandssores hebben. Die schoolvestiging krijgt dan geen subsidie omdat daarvoor wordt gekeken naar de achterstandsscore van de gehele schoolpopulatie van alle locaties.
- Enkele coalities wijzen er op dat bij de inhuur van externen BTW moet worden betaald.
- De eerste subsidie is laat verstrekt (toegekend in december 2022). De coalities hebben dit niet altijd kunnen voorfinancieren. Daardoor bestaat de kans dat een deel van de subsidie 2022/2023 niet volledig zal worden ingezet.

Verbeteringen

Over de verbeteringen hebben we tijdens de interviews onderstaande vragen gesteld.

Coalitie	Werkt de regeling?	Wat kan er beter?	Welke financieringsvorm heeft de voorkeur.
A	Het bedrag is te laag voor de omvang van deze coalitie	Zorg voor lange termijn zekerheid	Zorg voor maatwerk, gemeente of schoolbesturen
B	Nog onvoldoende	Er is structurele financiering nodig	Zorg voor maatwerk, gemeente of schoolbesturen
C	Subsidieregeling werkt goed	Meer duidelijkheid over de mogelijkheden voor de inzet.	Financieren van schoolbesturen is een goede vorm
D	Het bedrag is te laag voor de ambities	Vooral inzetten op scholen waar de achterstanden het hoogst zijn en rekening houden met de omvang. Zorg voor lange termijn zekerheid.	Voorkeur voor subsidie schoolbestuur (aanvulling lumpsum)
E	Er is zo veel mogelijk ruimte nodig in deze experimentele fase.	Dat weten we nog niet, die kennis gaan we nu opbouwen.	Voorkeur voor subsidie schoolbesturen
F	Meer duidelijkheid aan de vereisten en wat wel en niet gesubsidieerd kan worden. Langjarige aanpak is nodig.	De subsidie zou breder inzetbaar moeten zijn. Maatwerk, waardoor ook scholen met een verschillende populaties op verschillende vestigen kunnen deelnemen.	Voorkeur voor gemeente en een structurele uitkering.
G	Geef de voorlopers zo veel mogelijk experimenteerruimte.	De subsidie moet structureel voor lange termijn worden verstrekt.	Subsidie via de schoolbesturen laten lopen werkt goed.
H	Maatwerk in het budget toepassen	Laat School en Omgeving en het onderwijsachterstandenbudget op elkaar aansluiten. Het betreft dezelfde doelgroep	Voorkeur voor de gemeente

Bron: interviews

De coalities zijn positief over de Subsidieregeling School en Omgeving. Zij pleiten wel voor zo veel mogelijk ruimte in de besteding, zeker nu er nog sprake is van een experimentele fase. Hierbij gaat het om programmering buiten de schooltijden, bijvoorbeeld in het weekend of de schoolvakanties. Sommige coalities hebben behoefte om ook kinderen te bereiken die tot de doelgroep behoren, maar niet op een school zitten die voldoet aan de voorwaarden voor deelname. Aangegeven is ook dat een school met verschillende locaties, waarvan één locatie voldoet aan de criteria niet mee kan doen. Voor het eerste schooljaar hebben de coalities allemaal ongeveer hetzelfde bedrag ontvangen. In de toekomst zou het budget op basis van criteria verdeeld moeten worden. Daarbij moet in elk geval rekening gehouden worden met de omvang van de coalities. Daarnaast kan worden gekozen om de zwaarte van de problematiek mee te wegen, zo komen de middelen bij de kinderen en jongeren die er het meeste behoefte aan hebben. Zorg ervoor dat budget is toegekend vóórdat de programma's van start gaan, niet alle coalities hebben ruimte om voor te financieren. Over de financieringsvorm zijn de coalities niet eenduidig. Via gemeenten en schoolbesturen kan allebei. Ook hier is behoefte aan maatwerk. Een aanvraag voor een meerjarige financiering is wenselijk.

4 Conclusies

Onderstaand beantwoorden we concluderend de vragen die we opnamen in de onderzoeksopzet:

Vragen die betrekking hebben op de programmering, kosten en financiering van de programma's van de voorlopers:

1 Hoe ziet het verrijkte schooldagprogramma van de 44 voorlopers eruit?

In de eerste plaats zien we dat coalities inzetten op meerdere ontwikkelgebieden: ruim de helft van de coalities) richt zich op alle zes te onderscheiden ontwikkelgebieden. Er lijkt een voorkeur voor een breed aanbod in plaats van een focus op een beperkt aantal ontwikkelgebieden. Alle coalities richten zich op sport (naast andere gebieden), en de overgrote meerderheid (ook) op cognitieve ontwikkeling. Het ontwikkelgebied oriëntatie (op jezelf en/of op de wereld) komt ten opzichte van de andere gebieden relatief weinig voor (maar nog altijd bij een derde van de coalities).
Het activiteitenaanbod is extreem divers en valt eenvoudigweg niet samen te vatten of overzichtelijk te presenteren. Het gaat van groepsgewijs aanbod van sport- en spelactiviteiten, huiswerkbegeleiding, gezonde lunch, via weerbaarheidstrainingen en yoga tot individuele coaching en begeleiding.
De brede waaier aan doelen en activiteiten zien we terug bij de cases die we hebben geïnterviewd.

2 Is er zicht op het bereik van het programma (aantal leerlingen) en hoe groot is dat bereik?

De coalities hebben zelf goed zicht op de omvang van de doelgroep. Omdat de deelname buiten schooltijd en niet altijd verplicht is, worden niet alle deze kinderen bereikt. Om alle kinderen te bereiken werken sommige coalities toe naar een verlenging van de schooltijd. Nu reeds wordt ingezet op een hoog bereik door het laten aansluiten van het programma op de schooltijden. Daarmee ontstaat ene doorlopende keten van activiteiten (school naar naschools aanbod). Verder werken coalities aan betere monitoring om bereik (nog) beter in kaart te krijgen.

3 Hoe ziet de begroting van het programma eruit? Welke kostenposten zijn er?

We hebben de beschikking gekregen over een zeer beperkt aantal begrotingen (4 stuks) die onderling sterk verschillen in mate van detail en opzet van de kostenstructuur. We leiden eruit af dat bij alle waarschijnlijk onderstaande posten aan de orde zijn:

- Personele kosten uitvoering (intern en inhuur)
- Personele kosten coördinatie/management
- Huur/bijdrage exploitatielasten gebouw
- Kosten materiaal programma
- Kosten monitoring en evaluatie

4 Kan uit de begroting worden afgeleid wat de gemiddelde kosten per activiteit per leerling zijn? En zo ja, wat is de omvang van die kosten?

Op basis van de beperkte gegevensset waarover we beschikken (7 coalities), schatten we dat de gemiddelde uurprijs per leerling uitkomt tussen 3 en 10 euro per uur. Die variatie zal deels het gevolg zijn van de wijze waarop deze kosten zijn geschat en deels door feitelijk inhoudelijke en kwaliteitsverschillen. Bij die laatste gaat het om: verschillen in het aantal leerlingen per vakkracht per activiteiten soort. Sport gaat in de regel in grote groepen en bijvoorbeeld 'oriëntatie op jezelf' individueel of in kleine groepjes, de inzet van vrijwilligers dan wel keuze voor een professionele invulling (veelal op MBO4/HBO-niveau); interne invulling versus externe inhuur.

5 Uit welke financieringsstromen word de verrijkte schooldag gefinancierd?

De meest voorkomende financieringsbronnen zijn de gemeenten, vanuit divers gemeentelijke programma's binnen het sociaal domein en/of vanuit gezondheid, welzijn, cultuur en sport. Het komt ook voor dat bestaande naschoolse activiteiten worden opgenomen in de verrijkte schooldag. Deze inzet is dan onderdeel van de totale begroting. Ook het onderwijsachterstandenbeleid en het nationaal programma onderwijs (gemeentelijk en van de scholen) wordt vaak genoemd, evenals de subsidie van de Gelijke Kansen Agenda. Vijf coalities ontvangen middelen vanuit regiodeals. De subsidie School en Omgeving wordt nog relatief weinig genoemd omdat deze pas in de loop van 22/23 beschikbaar is gekomen.

Vragen die betrekking hebben op de subsidie School en Omgeving:

6 Valt er aan de hand van de begroting te zeggen of het subsidiebedrag volledig uitgeput gaat worden? Is er sprake van verwachte onderbesteding dan wel begrotingstekorten?

Dit is niet uit de begrotingen af te leiden. Vijf coalities die wij interviewden verwachten de subsidie volledig te benutten, twee verwachten dat er geld overblijft. Eén coalitie weet het nog niet. Reden hiervoor is dat de subsidie in de loop van het schooljaar is verstrekt (toegekend in december 2022)Omdat de programma's al liepen konden de activiteiten wel doorgaan.

7 Is uit de begroting af te leiden in hoeverre de middelen doeltreffend worden ingezet? Wat zijn de (verwachte) resultaten in termen van extra aanbod aan activiteiten, bereik, kwaliteitsverbetering en/of gepercipieerde effecten? Worden de aantallen leerlingen waarvoor het subsidie bedrag is aangevraagd (naar verwachting) bereikt? Zo niet, hoe komt dat en wat moet er verbeterd worden om het aantal leerlingen wel te kunnen bereiken?

De coalities bereiken hun doelen voor wat betreft de uitvoering en het bereik van de doelgroep. Met de subsidie verwachten de coalities de kwaliteit te kunnen verbeteren en hun programma voort te kunnen zetten of uit te breiden qua uren en deelname. De subsidie is niet altijd extra, maar op termijn ook een vervanging van tijdelijke middelen en dan met name de NPO middelen.

8 Is uit de begroting af te leiden in hoeverre de middelen doelmatig worden ingezet? Wordt de subsidie ingezet waarvoor die is bedoeld?

De subsidie wordt gebruikt voor het financieren en bestendigen van lopende programma's die gefinancierd worden vanuit verschillende geldstromen. Hierdoor is niet te zeggen wat de effecten zijn van de subsidie voor de verrijkte schooldag op zichzelf. De coalities zijn positief over de effecten in het algemeen. De coalities hebben wel behoefte aan het meten van de effecten om het programma te verbeteren en te verduurzamen. Ze pleiten voor een langjarig programma, waarbij wordt gesproken over 10 tot 20 (zelfs 30) jaar. Of de subsidie wordt ingezet waarvoor deze is bedoeld is uit de begrotingen moeilijk af te leiden, omdat daarin de dekking niet altijd één op één is gekoppeld aan de kostenposten. De coalities die we hebben geïnterviewd geven aan dat de subsidie wordt ingezet waarvoor deze bedoeld is. De coalities zien effecten, maar werken nog aan systemen om dit te kunnen monitoren.

9 Werkt de regeling zoals hij nu is ingestoken voor de gebieden?

De coalities ervaren beperkingen in de subsidieregeling.

- Verschillen tussen kinderen ontstaan (ook) in de vrije tijd, het weekend en de schoolvakanties. Geef hierin meer ruimte.

- Schoolvestigingen met een hoge achterstandsscore maken soms deel uit van een school met meerdere vestigingen die of lage achterstandssores hebben. Die schoolvestiging krijgt dan geen subsidie omdat daarvoor wordt gekeken naar de achterstandsscore van de gehele schoolpopulatie van alle locaties.
- Enkele coalities wijzen er op dat bij de inhuur van externen BTW moet worden betaald. Er is behoefte aan meer duidelijkheid over de regelgeving hierover.

10 Welke verbeteringen zijn er nodig in de vormgeving van de subsidieregeling (o.a. m.b.t. tot planning, betrokken partijen, beschikbaar budget, bestedingsruimte, communicatie met het Rijk)?

Zorg ervoor dat budget bekend is (is toegekend) op het moment dat de coalities de planning en organisatie van de verrijkte schooldag starten. Verdeel het budget op basis van nader te bepalen criteria, zodat het terecht komt bij de kinderen en jongeren die er het meeste behoefte aan hebben. Houd met de verdeling rekening met de omvang van de doelgroep per coalitie en de kenmerken van de doelgroep.

11 Welke financieringsvorm vinden voorlopers het meest passend (subsidieverlening aan schoolbesturen vanuit het Rijk, een specifieke uitkering (via gemeente) of anderszins)?

Hierover zijn de coalities niet eenduidig. Bij de ene coalitie past een uitkering aan de gemeente beter, bij een andere een subsidie aan het schoolbestuur. Financiering via een schoolbestuur kan wenselijk zijn als de coalitie bestaat uit één school of enkel locaties van één schoolbestuur. In andere gevallen, bijvoorbeeld als de coalitie een groot gebied met meerdere scholen van verschillende besturen kan financiering via de gemeente de voorkeur hebben. Financieren van de gemeente kan ook de voorkeur hebben als de verrijkte schooldag aanpak onderdeel is van een ander, langlopend programma waar de gemeente leidend in is. Ook hier is dus behoefte aan maatwerk. Een aanvraag voor een meerjarige financiering is wenselijk.

Bijlage 1 Leidraad interview

Gespreksleidraad School en Omgeving

Aanleiding
Het doel van dit gesprek is inzicht verkrijgen in de subsidie die de gemeente ontvangt voor het verrijkte schooldagprogramma. Zo gaan we in op de huidige stand van zaken, de doeltreffendheid en het toekomstbeeld van de subsidie. Op basis van deze gesprekken zal een rapportage geschreven worden.

Hieronder vindt u de algemene vragen voor het gesprek. Per regio kunnen specifieke vragen worden gesteld, gebaseerd op eerder aangeleverde documenten.

Stand van zaken

- Hoe ziet het verrijkte schooldagprogramma eruit?
- Bereikt het schooldagprogramma de leerlingen die u wilt bereiken?
    - Zo ja, wat heeft u gedaan om deze kinderen te bereiken?
    - Zo nee, hoe komt het dat deze kinderen momenteel niet bereikt worden?
- Waar wordt het geld uit de subsidie voor gebruikt? / waar heeft u dit jaar bekostigd uit de subsidie?
- Is het bekend wat de gemiddelde kosten per leerling zijn?
- Hoe wordt de verrijkte schooldag gefinancierd? Worden er andere potjes buiten de subsidie om gebruikt?

Doeltreffendheid

- Wordt het subsidiebedrag dit jaar volledig gebruikt?
    - Zo ja, wat is er dit jaar met de subsidie gefinancierd?
    - Zo nee, hoe komt dit?
- Waren er onverwachte kosten die van tevoren niet bedacht waren?
- Wordt er met de subsidie bereikt wat men ermee wilde bereiken?
- Wordt de subsidie ingezet waarvoor die is bedoeld?

Toekomstbeeld

- Werkt de subsidieregeling zoals hij nu is ingestoken? Waarom wel/niet?
- Zou er nog iets beter kunnen in de vormgeving van de subsidieregeling?
    - (*denk hierbij aan planning, betrokken partijen, beschikbaar budget, bestedingsruimte, communicatie met het Rijk*)
- Is de huidige financieringsvorm wenselijk, of zou een andere financieringsvorm prettiger zijn?
    - (*denk hierbij aan subsidieverlening aan schoolbesturen vanuit het Rijk, een specifieke uitkering (via gemeente) of anderszins*)

Bijlage 2 Korte casebeschrijvingen

Scholen werken samen met maatschappelijke partners aan extra onderwijstijd in het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs. Binnen deze uren worden activiteiten op alle ontwikkelgebieden aangeboden.

Lokale context
Het programma van deze coalitie loopt al vanaf 2012. Het programma biedt wat kinderen en jongeren van huis uit niet altijd meekrijgen, waardoor zij minder kans maken op het ontplooien van hun talenten en een succesvolle schoolcarrière. Met het programma wordt gewerkt aan het wegwerken van achterstanden van de bewoners in het algemeen en kinderen en jongeren in het bijzonder. 35 PO-scholen en 8 VO-scholen bieden hun leerlingen extra lestijd aan.

A*ctiviteitenaanbod*
Er is een programma van 10 extra uren in de week in het PO en 6 uur in het VO. Het programma bestaat uit sport, bewegen en gezondheid, kunst en cultuur, oriëntatie op jezelf en op de wereld. Voor de cognitieve ontwikkeling is extra taal, rekenen en huiswerkbegeleiding. Tot slot zijn er activiteiten die zich richten op de sociaal emotionele ontwikkeling.

Deelname en bereik
Alle leerlingen in het basisonderwijs doen mee, waardoor alle leerlingen op school, maar ook een groot deel van alle kinderen in de pilot wijken worden bereikt. Alle 29 scholen in de deze wijken doen immers mee. Daarnaast zijn er 6 scholen buiten de pilot wijken die deelnemen. Het programma is verplicht in het reguliere basisonderwijs. In het VO doet 33% van de leerlingen mee. De afgelopen jaren stonden vooral in het teken om het urenaanbod door de scholen voor primair onderwijs uit te breiden van 6 naar 10 uur en de uitbreiding met extra basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs.

Financiering
De ene helft van de financiering komt vanuit de gemeente en de andere helft vanuit het Rijk binnen de regiodeal. De gemeentelijke financiering is gebundeld en afkomstig van de afdelingen onderwijs, sport, cultuur en preventie en welzijn. Elke school heeft een eigen subsidiebedrag gebaseerd op aantal kinderen. Op een aantal scholen wordt een deel ook betaald via programma's als LekkerFit (sport) en 'Elk kind een instrument' (cultuur). De subsidie voor School en Omgeving wordt ingezet voor de verbetering van de kwaliteit van het aanbod, onder andere door investering in de scholing van de vakkrachten (aanbieders) en verbetering van de samenwerking tussen scholen en vakleerkrachten (aanbieders).

Samenwerking
Het programma is breed. Het Rijk, de gemeente, scholen, schoolbesturen en aanbieders van Dagprogrammeringslessen werken samen aan de activiteiten op de scholen. De kinderopvang wordt ingezet voor ondersteuning van scholen in het vormgeven van de programmering. Er is regelmatig overleg tussen al deze partners. Op die manier wordt constant gewerkt aan oplossingen van eventuele knelpunten en verdere verbetering van de Dagprogrammering.

Monitoring en evaluatie
Na de uitbreiding van het aantal uren en de programmering in het VO wordt nu gewerkt aan de kwaliteitsverbetering. Gebleken is dat met name de kwaliteit van vakleerkrachten en verbetering van

de (organisatorische en inhoudelijke) samenwerking tussen scholen en vakleerkrachten belangrijke aandachtspunten zijn voor een effectieve Dagprogrammering.

Basisscholen vormen samen met de gemeente en maatschappelijke organisaties een coalitie met als aanbod op sport, cultuur, sociaal emotionele ontwikkeling, cognitief, wetenschap en techniek.

Lokale context (en voorgeschiedenis)
Kinderen van 4 basisscholen boden al extra activiteiten aan voor hun leerlingen. Vooral gericht op het ontdekken van hun talenten en het bieden van gelijke kansen. Voor kinderen op de deelnemende scholen is dit niet vanzelfsprekend.

A*ctiviteitenaanbod (Inhoud en programmering)*.
Het huidige aanbod bestaat uit een verlengde en verrijkte schooldag bij 3 scholen. Leerlingen van de andere school kunnen hieraan deelnemen. Het aanbod van de 3 scholen is verschillend. Kinderen kunnen zich opgeven om op 1 dag in de week na schooltijd hun talenten verder te ontwikkelen Daarnaast krijgen kinderen uit groep 1 t/m 8 drie verschillende activiteiten per week aangeboden, verweven als extra tijd binnen het complete schoolaanbod (de schooldag is hiertoe verlengd). Dit bestaat uit sport, cultuur, techniek, culinair, creatief, theater, muziek, schaken, natuur, taal en geschiedenis. 5x per jaar wordt een ouder-kind activiteit georganiseerd. Het tweede deel van het programma bestaat uit een andere opzet van wereldoriëntatie, dat uitgebreid met verschillende andere vakgebieden: drama en expressie, koken, muziek, tekenen, handvaardigheid, workshops en excursies. Er wordt hierbij ook verband gelegd met rekenen, taal en begrijpend lezen.

Deelname en bereik
Het bereik is hoog omdat het deels onder schooltijd wordt aangeboden, zodat alle kinderen deelnemen. Om ouders te informeren krijgen zij de informatie over de activiteiten thuisgestuurd. Ouders doen soms ook mee aan activiteiten waardoor ze zien wat kinderen al kunnen.

Financiering
De meeste middelen komen uit de werkdrukmiddelen, Nationaal Programma Onderwijs (gemeente en school), het jeugdeducatiefonds en de Gelijke Kansen Alliantie. Veel van de financiering komt uit tijdelijke bronnen. Een deel van de subsidie School en Omgeving wordt voor de lopende activiteiten ingezet, de rest wordt besteed aan verbreding richting andere scholen, kwaliteitsverbetering en verduurzaming. Daarnaast wordt een deel van het budget besteed aan de projectorganisatie.

Samenwerking
Er wordt samengewerkt in een brede organisatie die zich richt op het vergroten van de kansen en realiseren van sterke wijken. Ook is er samenwerking met verenigingen en clubs in de wijken.
Monitoring en evaluatie
Door verbreding en verdieping wordt het bestaand aanbod aantrekkelijker en beter. Wel wordt steeds gekeken naar aanbieders die van toegevoegde waarde zijn aan het bestaand aanbod. De partners worden kwalitatief beoordeeld op inzet en toegevoegde waarde.

Deze coalitie biedt een aanvullend aanbod voor leerlingen bestaand uit tenminste schoolwerkondersteuning en ondersteuning voor onderliggende hulpvragen.

Lokale context
Het programma heeft zich na elf jaar inmiddels bewezen. Het aanbod wordt al op verschillende locaties, met inwoners die meer kansen verdienen, aangeboden.

Activiteitenaanbod
Het programma bestaat uit verschillende onderdelen. Naschoolse activiteiten gericht op onderwijs, cognitieve ontwikkeling, sociaal emotionele ontwikkeling, vergroting algemene kennis en blik op de wereld, talentontwikkeling, kunst en cultuur. Schoolwerkondersteuning en coaching voor leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs. En een integraal wijkprogramma dat zich richt op meerdere leefgebieden en de omgeving van het kind, waarbij ook de ouders actief worden betrokken. Om de sociaal emotionele ontwikkeling te stimuleren is er een coachingsprogramma voor de leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs in het gebied. De coaching richt zich op de sociaal emotionele ontwikkeling en ontdekken van dromen van de kinderen, maar ook vermindering van stress die ze ervaren.

Deelname en bereik
Er wordt gebiedsgericht gewerkt zodat kinderen en leerlingen van de basisscholen en een VO school in het gebied deel kunnen nemen aan de activiteiten. Omdat de organisatie vanuit de wijk werk en een bottom up approach heeft bereikt zij ook moeilijk bereikbare doelgroepen.

Financiering
Studiezalen wordt gefinancierd door de gemeente vanuit het domein onderwijs, gebaseerd op een budget per kind. Dit budget voor kind is niet toereikend om de kosten per kind te dekken. Om deze kosten en ook financiering voor groei en overhead kosten te kunnen betalen doet de stichting ook fondsaanvragen en sluit het partnerships met het bedrijfsleven voor een in-kind bijdrage in expertise en waar mogelijk ook een financiële sponsoring/donatie. Op dit moment wordt ook gebruik gemaakt van het Nationaal Programma Onderwijs, dit gaat volgend jaar wegvallen.

Samenwerking
Er is nauwe samenwerking tussen met basisschool IKC Het Talent in de wijk. Kinderen die deelnemen aan de Studiezalen komen daarnaast van allerlei verschillende basis- en middelbare scholen. Daarnaast is er samenwerking met de gemeente, lokale maatschappelijke partners, zoals het buurtteam, jongerenwerkorganisaties, huizen van de wijk, woningbouwverenigingen, maar ook met culturele instellingen en met het bedrijfsleven.

Monitoring en evaluatie
Het Kenniscentrum Ongelijkheid doet onderzoek naar het programma om te zien wat succesfactoren zijn van de methodiek. Met externe begeleiding is een Theory of Change en impactmeting opgezet. In samenwerking met Stichting Alexander en het Verwey Jonker Instituut is de methodiek onderzocht en de impact gemeten.

Deze brede scholengemeenschap beoogt op termijn haar leerlingen onderwijsactiviteiten aan te bieden van 8:00 tot 20:00. Deze zijn gericht op horizonverbreding en persoonlijke ontwikkeling binnen een taalrijke context.

Lokale context
Deze coalitie bestaat uit een brede scholengemeenschap en vier vaste partners die samen werken aan de ontwikkeling van leerlingen van de scholen. Voor de activiteiten worden externe partners die activiteiten verzorgen ingezet. Door docenten voor een deel van hun lesgevende taken vrij te roosteren kunnen zij leerlingen intensiever begeleiden.

Activiteitenaanbod
De coalitie ontwikkelt een breed aanbod van activiteiten dat er op gericht is om alle leerlingen in de gelegenheid te stellen om structureel verschillende talenten te ontdekken en te ontwikkelen en om leerlingen extra te ondersteunen waar dat nodig is (cognitief, persoonlijk, sportief, creatief, sociaal). Na de reguliere lessen wordt een programma verzorgd door de eigen docenten waar leerlingen bijles kunnen krijgen, talenten kunnen ontwikkelen of verdiepen. Elke week zijn er tenminste 170 activiteiten waar leerlingen aan kunnen deelnemen, een groot deel wordt door eigen docenten verzorgd. Dit gebeurt in kleine groepen of 1 op 1. Daarop aansluitend is er een aanbod van activiteiten die meer op het vlak liggen van persoonlijke ontwikkeling en socialisatie (sport, cultuur, kooklessen). Ook zullen er warme maaltijden in de avond aangeboden worden.

Deelname en bereik
De leerlingen bepalen zelf aan welke activiteit ze willen deelnemen. De leerlingen moeten deelnemen aan een minimaal 20 activiteiten (één keer in twee weken). Leerlingen zijn vrij om aan meer activiteiten deel te nemen en worden hiertoe gestimuleerd door hun docent en/of mentor.

Financiering
Docenten staan 20 (in plaats van 25) lesuren voor de klas om ruimte te hebben voor de uitvoering van de activiteiten. De vrijgekomen formatie wordt ingevuld door extra docenten. De financieringsbron is elke keer anders. Naast de inzet van de subsidie School en Omgeving zijn vooral de NPO middelen aangesproken om de verrijkte schooldag te bekostigen.

Samenwerking
Er is structurele samenwerking met organisaties voor jeugdwerk, kunst en cultuur, voorbereiding op deelname aan de arbeidsmarkt en persoonlijke begeleiding. De coalitie werkt verder samen met aanbieders van de extra activiteiten.

Monitoring en evaluatie
Elke periode van 10 weken worden leerlingen en aanbieders van de extra activiteiten bevraagd op ervaringen. Deze uitkomsten worden weer gebruikt om de organisatie en het aanbod/inhoud te verbeteren.

Elf basisscholen zetten zich in op brede talentontwikkeling en richten zich daarnaast op het stimuleren van een gezonde levensstijl door in te zetten op gezonde voeding en beweging.

Lokale context
De coalitie heeft vanaf 2015 ervaring met het concept Gezonde Basis voor de Toekomst. Een schoolconcept waarin ruimte is voor onderwijs, sport, beweging, ontspanning, cultuur, leefstijl en gezonde voeding. Op basis hiervan kunnen we een aanvullend tussen- en naschools programma ontwikkelen dat goed aansluit bij de School en Omgeving.

Activiteitenaanbod
Met het aanbod wil de coalitie alle leerlingen laten ontdekken wat hun interesses en talenten zijn en deze verder ontwikkelen. Dat vergroot hun kansengelijkheid in het onderwijs en op de latere arbeidsmarkt, ook ontwikkelen de kinderen hiermee hun zelfbeeld en zelfvertrouwen op een positieve manier. Het aanvullende aanbod sluit aan op de kennis die in de afgelopen jaren is opgedaan met het huidige aanbod. Het nieuwe aanbod bestaat uit een verdieping van het huidige aanbod op enkele van de bestaande locaties en uitbreiding van het aantal deelnemende leerlingen uit door nieuwe locaties toe te voegen.

Deelname en bereik
De lunch en de activiteiten zijn facultatief, maar verreweg de meeste kinderen doen mee (ruim 90%). Een groot deel van de activiteiten vindt plaats op momenten dat de leerlingen nog op school zijn, buiten de reguliere lesuren. Met uitbreiding van het aantal uren van de schooldag, direct aansluitend aan de schooltijd of een extra aanbod in de tussenschoolse uren stimuleren we de deelname. Vanwege de aard van de activiteiten verwachten we dat veel leerlingen vanuit zichzelf gemotiveerd zijn tot deelname.

Financiering
De activiteiten worden gefinancierd uit gemeentelijke middelen, OAB, Regiodeal en de Gelijke Kansen Alliantie. De stichting Leergeld en de gemeente dragen bij als ouders moeite hebben om voor de deelname te betalen. In de regio wordt gewerkt aan de een vervolg Regiodeal. Met de subsidie kan de coalitie het programma uitbreiden en verrijken.

Samenwerking
Om de doelen te bereiken is er een intensieve samenwerking nodig tussen de partners die zich bezig houden met de leefgebieden rondom het kind (school-thuis-omgeving). Dat betekent ook dat de diverse scholen en schoolbesturen, maatschappelijke partners en gemeenten nadrukkelijk samenwerken om bovenstaand doel te bereiken.

Monitoring en evaluatie
In de regio worden al veel instrumenten ingezet voor de monitoring. De coalitie gaat kijken welke het meest geschikt is. Dat is ook afhankelijk van de eisen die het ministerie gaat stellen.

Deze coalitie zet zich in drie wijken in op brede talentontwikkeling van kinderen in drie wijken van de stad.

Lokale context
De coalitie werkt in drie wijken met elf basisscholen en één school voor voortgezet onderwijs, elf partners en de gemeente aan een breed aanbod voor talentontwikkeling. Kinderen en jongeren maken kennis met veel verschillende onderwerpen. Zo ontdekken zij hun eigen talenten en die van anderen en leren zij bewustere keuzes te maken.

Activiteitenaanbod
Binnen de coalitie worden activiteiten georganiseerd in de domeinen sport, cultuur, techniek en natuur & milieueducatie. Ook worden activiteiten aangeboden met een focus op de sociaal-emotionele ontwikkeling, beroepsoriëntatie en de cognitieve ontwikkeling, zoals huiswerkbegeleiding gezonde voeding en beweging. Met de subsidie School & Omgeving wil de coalitie het bestaande naschools aanbod voor brede talentontwikkeling verder ontwikkelen, verdiepen en uitbreiden. De coalitie neemt de zes kenniscentra die centraal staan binnen de lokale educatieve agenda (sport & gezondheid, cultuur- en muziekeducatie, wereld van werken, global goals & burgerschap & identiteit, wetenschap en techniek en milieueducatie) als uitgangspunt.

Deelname en bereik
Ouders en kinderen kunnen zich via een website aanmelden voor de activiteiten hun eigen wijk. Aanmelden op papier is ook mogelijk. Om de aanmelding makkelijker te maken en de deelname te verhogen wordt op de scholen, bijvoorbeeld in de ouderkamers, en andere vertrouwde plekken in de wijken ondersteuning geboden bij het aanmelden voor de activiteiten. Scholen en samenwerkende partners zijn ambassadeur om kinderen (en hun ouders) bekend te maken met het aanbod van de verrijkte schooldag en daarnaast aan zet om alle kinderen daadwerkelijk te bereiken.

Financiering
De belangrijkste budgetten worden samengenomen in de Lokale Educatieve Agenda of vanuit het sportbeleid en cultuurbeleid betaald. Het budget wordt na rato van aantal kinderen over de drie wijken verdeeld. De subsidie School en Omgeving wordt ingezet voor de programmering en de communicatie van het programma. Daarnaast wordt de kwartiermaker hiervan bekostigd. Het is op termijn de bedoeling dat meer scholen voor voortgezet onderwijs deel gaan nemen aan de verrijkte schooldag.

Samenwerking
In de uitvoering van het programma werken de scholen samen met veel verschillende aanbieders van activiteiten op het gebied van kunst en cultuur, natuur, wetenschap en techniek, ontmoeting, gezondheid (zorg) en welzijn en sport en bewegen.

Monitoring en evaluatie
Het aanbod wordt inhoudelijk verbeterd door het te ontwikkelen op basis van de wensen van kinderen (en ouders) en door onderlinge samenwerking. Streven is om de kwaliteit van monitoring te verbeteren, zodat beter inzichtelijk wordt hoeveel 'unieke' kinderen deelnemen aan het aanbod. Tot slot wordt samenwerking tussen de coalitie en andere scholen en partners versterkt om een continue kwaliteitsslag te kunnen maken om de totale doelgroep te kunnen bereiken.

Deze coalitie biedt kinderen een integraal en breed aanvullend aanbod op basis van hun behoeftes. Door intensief te investeren in de brede ontwikkeling van kinderen wil de coalitie een kansrijke startpositie voor kinderen creëren.

Lokale context
In deze coalitie is al 10 jaar ervaring opgedaan met het vergroten van kansen voor kinderen. 30 IKC's werken hier aan door extra activiteiten aan te bieden aan kinderen en hun ouders. Met deze ervaringen ligt er een basis om de aanpak te intensiveren door extra aandacht te geven aan 11 locaties in de meest kwetsbare wijken. Voor deze Plus IKC's zijn extra middelen en capaciteit beschikbaar om de kansen van kinderen te vergroten.

Activiteitenaanbod
Ieder IKC biedt op basis van zijn pedagogische visie een bij de kinderen en ouders passend aanbod dat de cognitieve, sociaal-emotionele, culturele en fysieke ontwikkeling van kinderen bevordert. Het aanbod wordt beoordeeld op daadwerkelijke impact. Het afgestemde programma wordt mede opgesteld door cultuur, sport en mediacoaches die verbonden is aan het IKC. Aanvullend is er op de plus IKC's een jeugdondersteuner die het kinderen en de ouders ondersteund en een preventief aanbod verzorgt. Het aanvullende aanbod dat de plus IKC's gaan verzorgen moet aantoonbaar bijdragen aan de gewenste impact op de kinderen.

Deelname en bereik
Het aanbod is voor alle kinderen en ouders van de IKC's in een integraal dagarrangement, zodat alle kinderen kunnen deelnemen. Met de Subsidie School & Omgeving wordt het programma in de Plus IKC's uitgebreid.

Financiering
De IKC's vragen jaarlijks subsidie aan bij de gemeente. In deze subsidieregeling 'Kansen voor Kinderen' heeft de gemeente middelen voor sport, gezondheid, armoede en onderwijsachterstanden gebundeld. Met de Subsidie School & Omgeving wordt de intensivering op de elf Plus IKC's gerealiseerd.

Samenwerking
Ieder IKC werkt vanuit één pedagogische visie. Het gehele team (opvang en onderwijs) wordt aangestuurd op basis van gelijkheidwaardigheid tussen onderwijs en kinderopvang. Voor de inkoop en inzet van personeel voor de uitvoering van programma School & Omgeving op de elf plus IKC's is een coördinatiepunt ingericht. Naast de coalitie is er een ontwikkelgroep, bestaande uit gemeente, onderwijs en opvang. Zij stuurt inhoudelijk werkgroepen aan en verzamelt uitkomsten en adviezen uit de werkgroepen. Ook komen de elf plus IKC's maandelijks bijeen om ervaringen te bespreken en te delen

Monitoring en evaluatie
Met elke Plus IKC worden afspraken gemaakt over te behalen doelen en resultaten. De resultaten van de Plus IKC's worden gemonitord en geëvalueerd door een extern bureau. In samenwerking met het lectoraat Zorg voor Jeugd van NHL wordt een traject uitgezet om te komen tot een methodebeschrijving die door andere gemeenten en IKC's kan worden overgenomen.

Verschillende basisscholen bieden met maatschappelijke partners een talentgericht aanbod aan kinderen op vrijwel alle ontwikkeldomeinen.

Lokale context
De coalitie bestaat uit zes gemeenten. Met de subsidie School & Omgeving zet de coalitie de inspanningen op de brede doelstellingen van de verrijkte schooldag, die reeds geïmplementeerd wordt in de regio, door. De doelen richten zich op de ontwikkeling van cognities van kinderen. Met extra tijd op school wil deze coalitie kinderen optimaal toerusten voor hun toekomst door extra tijd op school. Met als overige doelen fysieke en mentale gezondheid, talentontwikkeling, verbreden van blik op de wereld en verminderen achterstanden.

Activiteitenaanbod
De coalitie richt zich op de ontwikkeling en uitvoering van 3 actielijnen, weerbaarheidstrainingen, kwaliteitsontwikkeling aanbod en een beroepencarrousel. Het aanbod bestaat uit diverse activiteiten zoals een gezonde lunch. Maar ook sport, cultuur, natuur, wetenschap en techniek, ondernemerschap en arbeidsmarktoriëntatie, zelfregulatie en weerbaarheid. Hierdoor krijgen kinderen een betere kijk op hun talenten.

Deelname en bereik
Het aanbod is gericht op alle kinderen. De activiteiten na schooltijd zijn voor iedereen, maar tijdens en voor schooltijd meestal voor specifieke groepen. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwemmen of extra lezen. De deelname is per school verschillend en niet verplicht. De komende periode wordt nagedacht over een verplichting van deelname.

Financiering
Tot volgend jaar is er financiering uit de regio deal. In het gebied dat de coalitie bestrijkt zijn er meerdere financieringsbronnen, die niet altijd voor elke gemeente beschikbaar zijn. Met de regiodeal kunnen 2 scholen extra deel nemen in elke gemeente. De stichting leergeld en de gemeente dragen bij als ouders de deelname niet of deels kunnen betalen. De subsidie School en Omgeving wordt ingezet voor activiteiten en coördinatie.

Samenwerking
In de coalitie werken zes gemeenten en het onderwijs samen met professionals in en om de school, bedrijven en welzijnspartners.

Monitoring en evaluatie
De doelen die zijn opgesteld worden nog niet gehaald. In het komend voorjaar wordt er geëvalueerd. De evaluatie wordt nog ontworpen. De coalitie gaat de kwaliteit van de aanbieders verhogen door scholing in didactische vaardigheden.

Deelstudie D: Aanbevelingen voor een meerjarige monitor

Auteurs:

Michiel van der Grinten
Sjerp van der Ploeg

Oberon
onderzoek | advies

Inleiding

Met deelonderzoek D van de Inventarisatie komen we tot een opzet voor een meerjarige landelijke monitor School en Omgeving, toegesneden op de praktijk en rekening houdend met wat er al aan lokaal onderzoek gaande is. Oberon heeft een Programma van Eisen (PvE) opgesteld en dit met voorlopers en de departementen SZW, VWS en OCW besproken (zie paragraaf 4). Vervolgens is op basis daarvan een schetsontwerp ontwikkeld. Daarmee geven we antwoord op de vraag hoe de meerjarige monitoring van het programma School en Omgeving het beste kan worden ingericht. We gaan achtereenvolgens in op:

- Doel van de landelijke monitor
- Context en analysekader
- Programma van eisen
- Onderzoeksvragen voor de landelijke monitor
- Design, respondenten en instrumenten
- Planning, doorlooptijd en meetmomenten
- Gewenste opbrengst
- Conclusies

1 Doel van de landelijke monitor

Het inzet van het beleidsprogramma School en Omgeving is om de samenwerking tussen scholen, gemeenten en lokale partijen te bevorderen en daarmee een toename van het buitenschoolse aanbod te bewerkstelligen, in eerste plaats in kwetsbare wijken en gebieden waar de nood het hoogst is. Dat moet resulteren in een ondersteunende en stimulerende omgeving zodat alle leerlingen hun talenten in de volle breedte kunnen ontplooien en vaardigheden kunnen ontwikkelen ter bevordering van kansengelijkheid in het onderwijs en een gelijkwaardige deelname aan de maatschappij[28]. Het doel van de landelijke monitor is om de voortgang en opbrengsten van het programma School en Omgeving in beeld te brengen. De landelijke monitor is onderdeel van een zogeheten lerende aanpak. Dat betekent dat de uitkomsten benut moeten kunnen worden om de ontwikkeling van de verrijkte schooldag te evalueren en waar nodig bij te stellen en te optimaliseren.

2 Context & analysekader

Het programma School en Omgeving staat niet op zichzelf maar raakt onder meer aan het Gelijke kansenbeleid, het Onderwijsachterstandenbeleid, Cultuureducatiebeleid, Kinderopvang, Armoedebeleid (SZW), Gezondheidsbescherming, Preventie en Sport (VWS) Binnen het onderzoek voor het programma School en Omgeving is er sprake van een drieslag. Naast de landelijke monitor loopt er lokaal en regionaal al onderzoek waarin de ontwikkeling van verrijkt aanbod aan de orde komt of zal komen (zie deelrapport B) en bovendien is er het voornemen om ook een landelijke impactstudie uit te zetten. Het is dan ook zaak om de landelijke monitor goed in deze onderzoekscontext te positioneren en aan te sluiten op wat er al aan onderzoek is uitgevoerd en nog zal worden uitgevoerd.

[28] Coalitieakkoord 2021 en Subsidieregeling School en Omgeving, Ministerie van VWS, 2022.

Voortbouwen op de aanwezige kennisbasis

Met de landelijke monitor dient te worden voortgebouwd op de relevante wetenschappelijke kennis die al voorhanden is. Uit eerdere (buitenlandse) studies komt naar voren aan welke voorwaarden verrijkt aanbod en programma's zouden moeten voldoen om effecten bij leerlingen te sorteren. Daarin wordt onder andere gewezen op het belang van doorgaande lijnen en een pedagogische opbouw over langere tijd. Bovendien moet er gezorgd worden voor een verbinding met het schoolcurriculum (Van Eck & Van Erp, 2001; Appelhof, 2009). Dat kan gebeuren door afstemming van onderwerpen, waaraan in verrijkte schooldagen op een andere manier wordt gewerkt, door uitwisseling tussen docenten van de school en begeleiders van buiten en door het beleid van de scholen, betrokken instellingen en gemeenten op samenwerking te richten. Inhoudelijk blijkt dat het gebruik van actieve vormen van leren helpt om kinderen nieuwe vormen van vaardigheden te leren. Het aanbod moet bovendien expliciet gewijd zijn aan de ontwikkeling van persoonlijke of sociale vaardigheden (Durlak e.a., 2011). Verder moet het programma goed geïmplementeerd zijn, een heldere opzet hebben, goed toepasbaar en uitvoerbaar zijn in de praktijk (Meijer & Ledoux, 2017; Durlak e.a., 2011). Daarnaast geldt ook dat leerlingen het meest van een activiteit profiteren wanneer zij intensief deelnemen en betrokken zijn bij de activiteit (Veen e.a., 2020).

De quickscans die in opdracht van de Gelijke Kansen Alliantie recent door de Universiteit Utrecht en de Universiteit Maastricht zijn uitgevoerd geven op basis van literatuuronderzoeken inzicht in onder meer omgevingsfactoren, werkzame bestanddelen en kritische succesfactoren (Brochure 'Wat wij al weten vanuit de wetenschap', OCW maart 2023). Ook kan gebruik worden gemaakt van de kennisrotonde (Verrijkte schooldag, kennisrotonde.nl) en de kennisbank van NRO (www.onderwijskennis.nl). Daarnaast kan voor de ontwikkeling van de landelijke monitor School en Omgeving worden voortgebouwd op de ervaringen en uitkomsten van de landelijke monitoring van verwante beleidsprogramma's die in de afgelopen jaren hebben gelopen. Denk onder meer aan:

- Brede scholen en de impulsregeling Brede scholen en Combinatiefuncties (zie onder andere de jaarberichten Brede Scholen 2001-2013 en de monitor-brede-regeling-combinatiefuncties
- Verlengde schooldag en de subsidieregeling onderwijstijdverlenging (zie o.a. onderwijstijdverlenging.nl)
- Onderzoek naar de ontwikkeling van Integrale Kindcentra (zie bijvoorbeeld integrale-kindcentra-over-wat-hen-kenmerkt).

In de bijlage is een uitgebreider overzicht opgenomen.

Afstemming met lokaal en regionaal onderzoek

Op dit moment loopt er op een tiental plekken in het land onderzoek waarin monitoring of evaluatie van de verrijkte schooldag (deels) wordt meegenomen (zie deelrapport B). Mogelijk zullen daar de komende jaren nog enkele onderzoeken bijkomen. De onderzoeken zijn zowel kwalitatief als kwantitatief van aard en focussen veelal op specifieke deelaspecten van de verrijkte schooldag. De uitkomsten van dit lokale en regionale onderzoek geven geen landelijk beeld maar kunnen zeker wel dienen als aanvulling daar op. De landelijk monitor moet daarvoor een goede kapstok bieden.

Onderscheid tussen monitor en impactstudie

Vooraf is goed om helder te hebben dat er naast de Monitor School en Omgeving naar alle waarschijnlijkheid ook een impactstudie zal worden uitgezet door NRO. Die impactstudie richt zich op de outcome in termen van effecten bij leerlingen (sociaal-emotioneel, expressief/creatief, (meta)cognitie, motorisch/fysiek en mentale gezondheid) en zoekt onder meer naar causale relaties en bewezen effectiviteit van verrijkte schooldagprogramma's. De landelijke monitor School & Omgeving is descriptief

en indicatief van aard en is met name gericht op input-, proces en output van de verrijkte schooldag. Schematisch wordt bovenstaande weergegeven in het volgende voorlopige analysekader.

Figuur 1 – Voorlopig analysekader

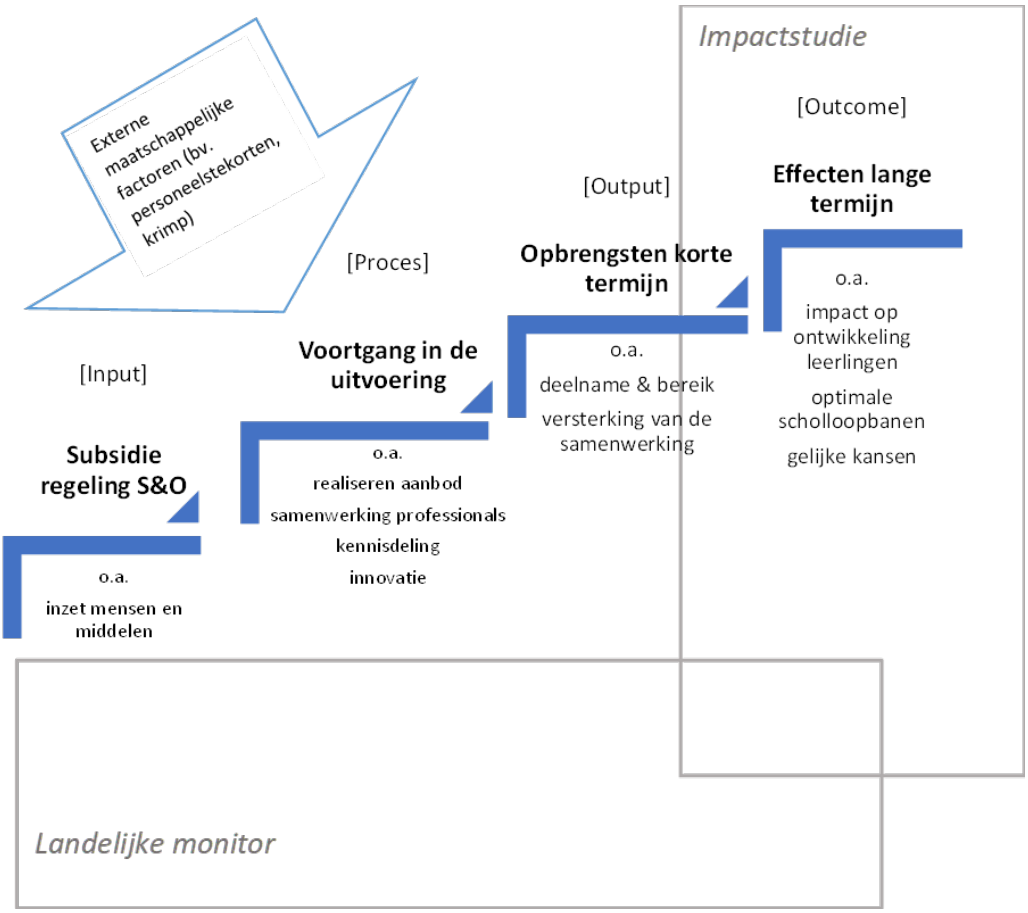

Toelichting

Het voorlopige analysekader is opgebouwd rondom de zogeheten effectentrap[29]. Een effectentrap gaat er vanuit dat succes op lager niveau voorafgaat en nodig is voor succes op een hoger niveau. De inzet van extra mensen en middelen (het niveau van de input) maakt een goede uitvoering en samenwerking in de praktijk mogelijk (het procesniveau) en dit is vervolgens weer een vereiste om opbrengsten (output) en effecten op de lange termijn (outcome) te kunnen genereren. Het is zaak om hierbij aan te tekenen dat succes niet vanzelfsprekend is. Er kan sprake zijn van onverwachte en ongewenste negatieve opbrengsten en effecten. Daarnaast kunnen externe factoren meespelen die een ongewenste impact hebben. We lichten de verschillende componenten van het analysekader kort toe:

- Input: o.a. financieringsbronnen die voor de verrijkte schooldag worden ingezet (zie deelrapport C), personeel en huisvesting;
- Proces: o.a. totstandkoming en vormgeving van de samenwerking tussen scholen en instellingen in de coalities van starters, doorgroeiers en voorlopers, vaardigheden en deskundigheid(sbevordering) van de betrokken professionals, realisatie van het aanbod;

[29] Zie o.a Van de Akker (2010). *Building bridges: How research may improve curriculum policies en classroom practices*. En Guskey (2002). *Does it make a difference? Evaluating professional development.*

- Output: o.a. kwaliteit van uitvoering en toegankelijkheid van het buitenschoolse aanbod, deelname en bereik onder doelgroepen, versterking van de samenwerking, vorderingen en groei bij de coalities van starters, doorgroeiers en voorlopers;
- Outcome: o.a. meerwaarde in termen van gelijke kansen voor kinderen om zich optimaal en in de volle breedte te kunnen ontwikkelen en ontplooien, hun talenten en vaardigheden te benutten en hun persoonlijk kapitaal te versterken;
- Externe factoren: maatschappelijke en economische ontwikkelingen die van invloed zijn op de voortgang en opbrengsten maar waar het beleidsprogramma geen invloed op uitoefent. Denk bijvoorbeeld aan personeelstekorten en -wisselingen bij scholen en aanbieders.

3 Programma van eisen

Voor de onderbouwing van het ontwerp van de monitor is het goed om vast te stellen aan welke criteria de monitor moet voldoen. We maken onderscheid in inhoudelijk eisen, functionele eisen, gebruikerswensen en randvoorwaarden.

Inhoudelijke eisen
Wat moet de monitor opleveren? Voor de monitor School en Omgeving zijn de volgende inhoudelijke eisen geïnventariseerd (we presenteren ze in de volgorde van het analysekader: input-> proces-> output-> outcome):

- Inzicht in de *financieringsbronnen & personele inzet* voor de verrijkte schooldag.
- Inzicht in de *organisatie*, inclusief de aard van de samenwerking, de rolverdeling, taken en verantwoordelijkheden van de betrokken organisaties en instellingen en betrokken functionarissen (bv buurtsportcoaches, cultuurcoördinatoren).
- Inzicht in het *aanbod & kwaliteit van uitvoering*, in termen van kwaliteitseisen t.a.v. o.a. vaardigheden professionals, vrijwilligers versus betaalde (vak)krachten, leiding/leerling-ratio, doorgaande lijn in het aanbod, verbinding binnen-buitenschools.
- Inzicht in *deelname, bereik* & *toegankelijkheid* van de activiteiten die in het kader van de verrijkte schooldag worden uitgevoerd. Denk onder andere aan leeftijd van de deelnemers en al dan niet gratis aanbod.
- Inzicht in de *verwachte & gepercipieerde meerwaarde* van de verrijkte schooldag in termen van o.a. tevredenheid over de samenwerking, wensen en waardering van het programma door kinderen en ouders, welbevinden en ontwikkelingskansen.

Functionele eisen
Wat moeten we met de opbrengst van de monitor kunnen? Hierbij zijn de begrippen doeltreffendheid (in hoeverre slagen we er in om de gewenste opbrengst ook daadwerkelijk te behalen?) en doelmatigheid (realiseren we de beoogde opbrengst met een zo efficiënt mogelijke inzet van middelen?) behulpzaam. In vergelijkbare zin zijn daarbij vragen aan de orde als: Doen we de goede dingen? Doen we de dingen goed? Functionele eisen voor de monitor School en Omgeving zijn:

- De monitor moet de coalities een *benchmark* bieden aan de hand waarvan zij kunnen reflecteren op hun beleid en praktijk en deze verder kunnen uitbreiden en verbeteren.
- De monitor moet de coalities inzicht geven in de *werkzame factoren* in de samenwerking en het buitenschools aanbod, successen en knelpunten (en hoe deze op te lossen).
- De monitor moet de rijksoverheid inzicht geven in de voortgang en ontwikkeling van de verrijkte schooldag en uitsluitsel bieden over de *doeltreffendheid & doelmatigheid* van de subsidieregeling.

Gebruikerswensen

Wat willen de opdrachtgever en de coalities wel en niet? Denk daarbij aan:

- Geen (of zo weinig mogelijk) *dubbelingen* in onderzoek en dataverzameling: kies voor landelijke monitoring op hoofdlijnen.
  - Biedt daarmee een kennisbasis waarop met deelstudies uit regio's kan worden aangehaakt;
  - Zorg voor goede aansluiting met de landelijke impactstudie zodat impactstudie en monitor daar wederzijds van profiteren.
- Beperking van de *bevragingslast* voor coalities, o.a. door gebruik te maken van beschikbare kwantitatieve data (bv DUO, CBS).
- Qua *looptijd en frequentie* wordt gedacht aan een meerjarige opzet met een jaarlijkse frequentie van dataverzameling en rapportage.
- Goede en regelmatige *disseminatie* van uitkomsten, t.b.v. de lerende aanpak, bv met werkbijeenkomsten en a.d.h.v. beknopte en duidelijke factsheets met infographics.

Randvoorwaarden

Wat betreft de randvoorwaarden waarbinnen de monitor gestalte moet krijgen zijn onder meer de volgende zaken van belang:

- *Wet- en regelgeving*: o.a. AVG
- *Medewerking van coalities, onderzoeksinstituten en overige relevante actoren*: vereist duidelijk stakeholderbeleid.
- *Budget*: beschikbaar (jaarlijks) budget

4 Onderzoeksvragen voor de landelijke monitor

Het beleidsprogramma School en Omgeving raakt aan meerdere beleidsterreinen. Daarom hebben de ministeries van OCW, SZW en VWS gezamenlijk de relevante beleidsvragen geïnventariseerd. Deze vragen kunnen enerzijds dienen ter invulling van het onderzoeksinstrumentarium, anderzijds vormen ze basis voor de onderzoeksvragen die met de landelijke monitor beantwoord moeten worden. Hoofdzaak is dat met de landelijke monitor de voortgang en opbrengsten van het programma School en Omgeving in beeld worden gebracht. De hoofdvragen kunnen op basis van het voorgaande als volgt worden geformuleerd:

Hoofdvragen

1. *Hoe vordert de samenwerking in de coalities van scholen, lokale partijen en gemeenten?*
2. *In hoeverre lukt het de coalities om met de verrijkte schooldag een ondersteunend en stimulerend buitenschools aanbod voor leerlingen te realiseren en waaruit bestaat dat aanbod?*
3. *Wat is volgens de betrokkenen de meerwaarde van de verrijkte schooldag in termen van opbrengsten voor leerlingen?*

Met enkele verdiepende deelvragen wordt ingezoomd op specifieke aspecten van het programma School en Omgeving. Daarbij zijn de volgende deelvragen aan de orde:

Deelvragen

a. Wat is de kwaliteit van uitvoering van het buitenschoolse aanbod?
b. Hoe staat het met de toegankelijkheid, de deelname en het bereik van het aanbod?
c. Wat zijn de werkzame factoren in de samenwerking?
d. Welke varianten van samenwerkingen en inrichting van verrijkte schooldagen geven de coalities te zien?
e. Is er een verband tussen de geïdentificeerde varianten, de tevredenheid over de samenwerking en de ervaren meerwaarde van de verrijkte schooldag?

5 Design, respondenten en instrumenten

Onderzoeksdesign

Het onderzoeksdesign moet worden toegespitst op enerzijds de informatiebehoefte en anderzijds de looptijd van de regeling.

- Dat betekent in de eerste plaats dat de monitor gezien moet worden als een groeimodel en met de dataverzameling moet aansluiten op de fase waarin de coalities zich bevinden. Dat betekent dat bijvoorbeeld output pas later in de monitor in kaart kan worden gebracht, terwijl input en proces al eerder aan bod moeten komen.
- In de tweede plaats moet de monitor zowel een breed beeld schetsen van de stand van zaken als een verdiepend inzicht op onderdelen. Dat betekent dat we verwachten dat via secundaire analyse (bijv. DUO-data; monitorgegevens van coalities zelf), deskresearch of enquêtemetingen inzicht wordt gegeven waar de coalities staan en dat daarnaast op specifieke thema's het onderzoek via casestudies, interviews of documentstudie de diepte ingaat om bijvoorbeeld knelpunten, motieven, argumentaties, verklaringen te achterhalen.
- In de derde plaats moet de monitor inzicht geven in ontwikkelingen. Dat betekent dat een deel van het onderzoeksinstrumentarium in opeenvolgende metingen toegepast moet kunnen worden, zodat niet alleen tussen coalities wordt vergeleken maar ook in de tijd. Daarnaast is het zaak dat ook afzonderlijke coalities met het onderzoek door de tijd gevolgd kunnen worden.

Respondenten

Gezien de vormgeving van het beleidsprogramma School en Omgeving en de scope van de landelijke monitor, ligt het voor de hand om de dataverzameling te richten op de coalities van starters, doorgroeiers en voorlopers en de daarin betrokken actoren. We hanteren een 3-deling in uitvoering, beleid en bestuur. Het is van belang de data op te halen op alle niveaus en daarbij rekening te houden met de vereiste hoeveelheid data en respondenten. Het ophalen van ervaringen, percepties en opbrengsten bij uitvoerders vormt het startpunt en dient relatief veel gewicht te krijgen. In en rond de scholen wordt pas echt zichtbaar hoe het programma School en Omgeving uitpakt en wat het oplevert. In het middensegment gaat het om een meer bescheiden dataverzameling bij beleidsmaker en het sluitstuk betreft een beperkte raadpleging op bestuurlijk niveau. In de figuur hierna is dat schematisch weergegeven.

Figuur 2 – Respondententrechter

Het zal opvallen dat ouders en leerlingen zelf niet in dit respondentenoverzicht zijn opgenomen. Het advies dienaangaande is om hen niet dubbel te belasten en de dataverzameling bij leerlingen en ouders een plek te geven in de voorgenomen impactstudie. In de landelijke monitor wordt de meerwaarde van de verrijkte schooldag in beeld gebracht op basis van de percepties van bij de uitvoering betrokken professionals.

Onderzoeksinstrumentarium

Triangulatie is vereist, zowel in methodisch opzicht als wat betreft bronnen. We gaan uit van een mix van kwalitatieve en kwantitatieve dataverzameling op verschillende niveaus (zie de figuur hiervoor) en met verschillende databronnen. Daarbij denken we onder meer aan:

1. Deskresearch: bijvoorbeeld documentatie van coalities;
2. Data-extractie: bijvoorbeeld DUO en CBS microdata;
3. Survey: beknopte landelijke enquêtes onder professionals van scholen en instellingen met gesloten vragen (met o.a. likertschalen) en open vragen;
4. (Groeps)Interviews en focusgroepen van uitvoerders, beleidsmakers en bestuurders.

Voor de topiclijsten van het instrumentarium kan gebruik worden gemaakt van het overzicht van eerdergenoemde beleidsvragen. Daarnaast bieden de uitkomsten van de startmeting (Deelrapport A) veel informatie, bijvoorbeeld over type activiteiten en betrokken partijen.

Respons en representativiteit

We verwachten voldoende respons om representativiteit te kunnen waarborgen op o.a. fase van ontwikkeling van de coalities (starters, doorgroeiers, voorlopers), leerlingenpopulatie (bv. schoolweging), schoolgrootte en landelijke spreiding.

6 Planning, looptijd en meetmomenten

Uitgangspunt is een meerjarige landelijke monitor die vooralsnog voor de periode 2023-2025 wordt ingericht. Dat betekent dat er drie opeenvolgende jaarlijkse metingen worden uitgevoerd en er daarover jaarlijks wordt gerapporteerd eind 2023, eind 2024 en eind 2025.

7 Gewenste opbrengst

De opbrengst van de landelijk monitor bestaat uit een jaarlijkse rapportage. We verwachten een compleet en gedegen onderzoeksrapport waarin alle onderzoeksresultaten overzichtelijk zijn weergegeven maar daarnaast ook een beknopte en toegankelijke publieksversie die door onder meer de coalities gebruikt kan worden voor versterking van hun aanpak. Daarnaast is een goede disseminatie van de bevindingen gewenst, inclusief presentaties en bijeenkomsten met het veld.

8 Conclusies

In deze afsluitende paragraaf komen op basis van het voorgaande tot een samenvattende beantwoording van de onderzoeksvragen van deelonderzoek D. De hoofdvraag luidde: Hoe kan de meerjarige monitoring van het programma School en Omgeving het beste worden ingericht? Die hoofdvraag beantwoorden we aan de hand van de volgende deelvragen:

Wat is er nodig om het resultaat van subsidieregeling en het programma School en omgeving goed te kunnen monitoren?
Er dient een landelijke monitor School en Omgeving te worden ingericht waarin met jaarlijks herhaalde metingen bij de coalities van starters, doorgroeiers en voorlopers data wordt opgehaald die inzicht geeft in de voortgang en opbrengsten van het beleidsprogramma School en Omgeving. De monitor is descriptief en indicatief van aard en is met name gericht op input-, proces en output van het programma. Wat betreft outcome in termen van opbrengsten bij leerlingen, reikt de monitor niet verder dan percepties van betrokken actoren. Effectmetingen bij leerlingen (en ouders) komen nader aan de orde in de voorgenomen landelijke impactstudie.

Wat zijn belangrijke elementen om mee te nemen in de monitor en het onderzoeksdesign?
De landelijke monitor wordt ingericht als meerjarig groeimodel waarbij de focus gaandeweg wordt uitgebreid van input en proces naar output en outcome. Met de monitor worden ontwikkelingen in de tijd en trends in beeld gebracht. De monitor geeft zowel een breed beeld van varianten van samenwerking binnen de coalities van scholen en lokale partijen als verdiepende inzichten in onder andere de volgende aspecten:

- Financieringsbronnen en personele inzet.
- De organisatie van de samenwerking, inclusief rolverdeling en werkzame factoren.
- Het aanbod en de kwaliteit van uitvoering.
- Toegankelijkheid, deelname en bereik van de activiteiten.
- De verwachte en gepercipieerde meerwaarde van de verrijkte schooldag.

Hoe kan hierbij gebruik worden gemaakt van de lokale wetenschappelijke inzichten en de lopende lokale onderzoek- en monitorprogramma's?
De uitkomsten van lokaal onderzoek kunnen in verdiepende zin inzicht geven in deelaspecten van de verrijkte schooldag. Het is van belang om de opzet van de landelijke monitor en de al lopende onderzoeksprogramma's goed op elkaar af te stemmen zodat de uitkomsten van beiden in samenhang kunnen worden bezien en verdiepingsthema's uit lokaal onderzoek indien gewenst gaandeweg in de landelijke monitor kunnen worden opgenomen.

Wat moet er volgens de voorlopers in ieder geval onderzocht en gemonitord worden?
Wat de voorlopers betreft moet de landelijke monitor uitkomsten opleveren aan de hand waarvan zij hun aanpak kunnen benchmarken, bijstellen en verbeteren en in ieder geval in beeld brengen hoe de verrijkte schooldag in Nederland wordt ingericht, wat de werkzame factoren zijn, hoe die bijdragen aan een succesvolle samenwerking en de kwaliteit van uitvoering van het aanbod en wat dat voor leerlingen kan opleveren. Daarnaast moeten doorgroeiers en starters kunnen leren van de ervaringen, voortgang en resultaten van de voorlopers.

Bijlage 1 – Kennisbasis voor de landelijke monitor School en Omgeving

Het deelonderzoek B naar lokale kennis en onderzoek heeft inzicht opgeleverd in enkele lopende onderzoekstrajecten met databestanden waaruit mogelijk gegevens over coalities te destilleren zijn en in eerder uitgevoerde monitors die mogelijk als inspiratiebron kunnen dienen. Er is daarnaast ook onderzoek dat kan helpen bij het ontwikkelen/nadenken over doelen voor activiteiten en bijpassende monitoring daarbij, en over randvoorwaarden voor een succesvolle uitvoering/het bereiken van effecten. Hieronder een overzicht (in alfabetische volgorde).

Lopende (monitor)onderzoeken waaruit mogelijk data benut kunnen worden

1. Effectmeting kansrijke interventies NRO

Effectmeting kansrijke interventies in het po en vo | NRO

2. Implementatiemonitor NPO

https://www.researchned.nl/wp-content/uploads/2022/11/implementatiemonitor-nationaal-programma-onderwijs-derde-meting-in-het-funderend-onderwijs-002.pdf

3. Kansenatlas

https://www.seo.nl/publicaties/seo-kansenatlas/

4. Kennisrotonde NRO

Verrijkte schooldag en bijdrage leerprestaties in basisonderwijs (kennisrotonde.nl)

5. Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs (NCO)

https://www.nationaalcohortonderzoek.nl/

6. NPO-implementatiemonitor

https://www.seo.nl/publicaties/implementatiemonitor-nationaal-programma-onderwijs/

- Monitoring van de uitvoering van de NPO-interventies
- Monitoring van de voortgang en opbrengsten

7. Peil.lezen

https://expertisecentrumnederlands.nl/peilingsonderzoek-leesvaardigheid-2021

8. PIRLS

https://expertisecentrumnederlands.nl/pirls-wat-is-het-en-waarom-is-het-belangrijk

9. PISA

https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/04/07/pisa-onderzoek-naar-prestaties-van-15-jarige-leerlingen-op-het-terrein-van-wiskunde-natuurwetenschappen-en-leesvaardigheid

Voorbeelden van monitors

Ook zijn er voorbeelden gevonden van monitoronderzoeken die kunnen dienen als inspiratiebron bij het opzetten van een monitor verrijkte schooldag/school en omgeving. Dat geldt bijvoorbeeld voor:

1. Doen-denken

(Kohnstamm Instituut, 2020)

https://kohnstamminstituut.nl/rapport/evaluatie-van-doen-denken/

2. Evaluatie Kansenaanpak VO (2022)

(Kohnstamm Instituut, 2022)

https://kohnstamminstituut.nl/wp-content/uploads/2022/10/22-8_Evaluatie-van-de-Kansenaanpak-Voortgezet-Onderwijs-VO-2020-21.pdf

3. Integrale ICT-monitor
(Kohstamm Instituut, 2022-2023)
https://kohnstamminstituut.nl/integrale-ict-monitor-2022-2023/
4. Gezonde Basisschool voor de Toekomst (GBT) Limburg
(Universiteit Maastricht (2015-2019))
https://www.movare.nl/kind-en-ouders/gezonde-basisschool/
5. Monitor Cultuureducatie PO en VO
(Oberon & Sardes, 2017)
https://www.oberon.eu/media/lhojzszg/monitor-cultuureducatie-vo-2017.pdf
6. Monitoring Experiment flexibilisering onderwijstijd
(Regioplan, 2015)
https://www.regioplan.nl/project/monitor-experiment-flexibilisering-onderwijstijd-en-5-gelijkedagenmonitor/
7. Monitor Experiment Regelluwe scholen
(Kohnstamm Instituut, 2021)
https://kohnstamminstituut.nl/wp-content/uploads/2021/02/eindrapportage_monitoronderzoek_experiment_regelluwe_scholen_december_2020-002.pdf
8. Monitor Gemeentebrede dagarrangementen
(Kohnstamm Instituut pilotstudie, 2015)
https://kohnstamminstituut.nl/wp-content/uploads/2019/08/monitor-pilot-gemeentebrede-dagarrangementen.-eindrapportage.pdf
o.a. ook over organisatie en samenwerking tussen onderwijs en andere instellingen.
9. Monitor Professionele ontwikkeling schoolleiders en bestuurders
(Kohnstamm Instituur, 2022, Schenke e.a.)
https://kohnstamminstituut.nl/wp-content/uploads/2022/02/1079_Monitor-Professionele-ontwikkeling-schoolleiders-en-bestuurders-vo-2020-2021.pdf
10. Monitor Scholen Passend onderwijs
(Kohnstamm Instituur, 2018)
https://kohnstamminstituut.nl/wp-content/uploads/2019/10/1028-Rapport-Monitor-Scholen-2018.pdf
11. Monitor Sociale Agenda Provincie Limburg.
(Universiteit Maastricht, 2018)
https://www.maastrichtuniversity.nl/sites/default/files/sal_rapport_2018-min.pdf
12. Playing for Success
(Verwey-Jonker, 2016-2020)
https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/7300_Analyse-Maatschappelijk-Rendement-Playing-for-Succes_web-2.pdf
https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/playing-for-success-rotterdam-2016-2017/
13. Success for All
(RUG, 2020)
https://www.rug.nl/research/groningen-institute-for-educational-research/research/learner-teacher-instruction/sfa/sfa

Overige opbrengsten

Tot slot zijn er twee publicaties die relevant kunnen zijn als achtergrondstudie bij de verwachtingen van de opbrengsten van het programma School en Omgeving. Het betreft:

1. Scheerens e.a., 2013 (onderzoeksrapport literatuurreview)
(Universiteit Twente, 2013)
https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/5143337/Productive_time_in_education.pdf
2. Studulski e.a. Tien tips voor de rijke schooldag:
(Sardes, 2022)
https://www.sardes.nl/C199-PB294-Tien-tips-voor-de-rijke-schooldag.html

9 Slotbeschouwing

De uitkomsten van dit eerste inventariserende onderzoek maken duidelijk dat de ontwikkeling van de verrijkte schooldag op veel bijval uit het veld kan rekenen. De bereidheid om aan het onderzoek mee te werken was groot, getuige de hoge respons op landelijke enquête en de animo om aan interviews deel te nemen en documentatie en informatie met het onderzoeksteam te delen. Uit de bevindingen komt naar voren dat er binnen de coalities en daarbuiten hard wordt gewerkt om de verrijkte schooldag gestalte te geven. Daarbij wordt ook duidelijk dat scholen, instellingen en gemeenten zoeken naar mogelijkheden om hun lokale aanpak verder te versterken, uit te breiden en te verduurzamen. Dat maakt dat er de komende jaren behoefte is aan gedegen kennis en informatie over hoe de verrijkte schooldag het beste kan worden vormgegeven, welke varianten van samenwerking succesvol zijn, wat werkt en wat niet als het gaat om gelijke kansen en optimale ontwikkelingskansen voor leerlingen. Daarbij is het vanzelfsprekend van belang dat de verzamelde kennis en informatie op een handzame manier ter beschikking worden gesteld aan alle betrokken partijen en dat de uitwisseling en wisselwerking tussen voorlopers, doorgroeiers, starters en anderen worden gestimuleerd en ondersteund.

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht
t 030 230 60 90
info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, 31 maart 2023
In opdracht van het ministerie van OCW